

IZAICINĀJUMI UN RISINĀJUMI ILGTSPĒJĪGAS SABIEDRĪBAS ATTĪSTĪBAI LATVIJĀ

Reģionālo ideju darbnīcu apkopojums
Rīgā, Pierīgā, Vidzemē, Kurzemē, Zemgalē, Latgalē

Reģionālo ideju darbnīcu apkopojums
Rīgā, Pierīgā, Vidzemē, Kurzemē, Zemgalē, Latgalē

Zaiga Krišjāne, Juris Krūmiņš (zin. redaktori) **Izaicinājumi un risinājumi ilgtspējīgas sabiedrības attīstībai Latvijā**. Reģionālo ideju darbnīcu rezultātu apkopojums Rīgā, Pierīgā, Vidzemē, Kurzemē, Zemgalē, Latgalē. Rīga: LU, 2020.

Autoru kolektīva reģionālo ideju darbnīcu apkopojums ir sagatavots, balstoties uz reģionālo ideju darbnīcu laikā iegūto materiālu projektā "Ilgtspējīgas un saliedētas Latvijas sabiedrības attīstība: risinājumi demogrāfijas un migrācijas izaicinājumiem" (DemoMig)

Redakcijas kolēģija

Prof. Dr. geogr. **Zaiga Krišjāne**, prof. Dr. habil.oec. **Juris Krūmiņš**, asoc. prof. Dr. geogr. **Māris Bērziņš**, prof. Dr. geogr. **Maija Rozīte**, prof. Dr. paed. **Velta Ļubkina**, asoc. prof. Dr. sc.soc. **Dina Bite**, asoc. prof. Dr. sc. soc. **Baiba Bela**

Datorsalikums

Dr. geogr. Ģirts Burgmanis

Valodas konsultante

Marija Kaupere

Izdevums publicēts ar Latvijas Universitātes un Valsts pētījumu programmas "Latvijas mantojums un nākotnes izaicinājumi valsts ilgtspējai" projekta "DemoMig" (VPP-IZM-2018/1-0015) atbalstu.

Izdevuma digitālais objektu identifikators (DOI) <https://doi.org/10.22364/lmnivi>

Redakcijas adrese

LU Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultāte, Raiņa bulv.19, Rīgā, LV-1586

©VPP DemoMig, 2020

©**Latvijas Universitātes Ģeogrāfijas un Zemes zinātņu fakultāte**. Projekta vadītāja prof. Dr. geogr. Zaiga Krišjāne, asoc. prof. Dr. geogr. Māris Bērziņš, Dr. geogr. Ģirts Burgmanis, Dr. geogr. Elīna Apsīte-Beriņa, doktoranti Toms Skadiņš, Margarita Kairjaka, Jānis Krūmiņš.

Latvijas Universitātes Biznesa, vadības un ekonomikas fakultāte. Zinātniskās grupas vadītājs prof. Dr.habil.oec. Juris Krūmiņš, asoc. prof. Dr. oec. Atis Bērziņš, Dr. demogr. Aleksandrs Dahs, Denīze Ponomarjova, Kristīne Lece, Dr. demogr. Zane Vārpiņa (Rīgas Ekonomikas augstskola).

Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultāte. Zinātniskās grupas vadītāja: asoc. prof. Dr. sc.soc. Baiba Bela, doktorante Agnese Lāce.

Latvijas Lauksaimniecības Universitāte. Zinātniskās grupas vadītāja: asoc. prof. Dr. sc.soc. Dina Bite, docente Dr. geogr. Ženija Krūzmētra, Sandra Kauranena.

Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija. Zinātniskās grupas vadītāja prof. Dr. paed. Velta Ļubkina, docente Dr. paed. Svetlana Ušča, prof. Dr. oec. Iveta Mietule.

PRIEKŠVārds

Projekta "Ilgtspējīgas un saliedētas Latvijas sabiedrības attīstība: risinājumi demogrāfijas un migrācijas izaicinājumiem" (DemoMig) **mērķis** ir veicināt cilvēkkapitāla attīstību un paplašināt zināšanu bāzi par Latvijai nozīmīgiem izaicinājumiem demogrāfijā un migrācijā.

Reģionālās ideju darbnīcas mērķis ir noskaidrot reģionā dzīvojošo, studējošo un strādājošo viedokļus par reģionos būtiskiem demogrāfiskās attīstības un migrācijas procesu izaicinājumiem, kā arī apzināt labās prakses piemērus un iespējamus risinājumus reģiona ilgtspējīgai attīstībai.

Reģionālās ideju darbnīcas dalībnieki grupu diskusijas formātā apsprieda **piecas tēmas – izglītības loma kvalificēta darbaspēka noturēšanā un piesaistē reģionā, kvalificētu speciālistu migrācija, kultūra kā reģiona attīstības virzītājspēks, demogrāfiskie procesi un migrācija**, kā arī **demogrāfiskā politika**. Diskusijās izmantota «Pasaulē kafejnīcas metode» (angļu val. *The World Cafe*), kas nodrošina līdzdalības pieeju jaunu zināšanu radīšanā un efektīvu grupu darbu nosaukto tēmu apspriešanai. **Pasaulē kafejnīcas metode** ir lielisks veids, lai apspriestu dalībniekiem būtiskus jautājumus un radītu kopēju zināšanu bāzi. Tā ir piemērota aktuālu problēmu apspriešanā, jaunu ideju un atbilstošu risinājumu meklēšanā, kā arī savstarpēja dialoga veidošanā starp dažādiem diskusiju grupas dalībniekiem. Metodes nosaukums ir savdabīga metafora, jo tieši kafejnīca ir vieta, kur tiekas dažādi cilvēki, notiek domu un uzskatu apmaiņa, veidojas jaunas idejas un zināšanas. Reģionālo ideju apkopojums ir balstīts ideju darbnīcās notikušo diskusiju piezīmēs, vispārinot un rediģējot interviju tekstu.

Reģionālo ideju darbnīcu dalībnieki pārstāvēja plānošanas reģionus, pašvaldības, nevalstiskās organizācijas, uzņēmējus, dažādas iedzīvotāju grupas. Hronoloģiski pasākumi norisinājās: Kurzemē, dalībnieku skaits - 30; Zemgalē – dalībnieku skaits – 40; Vidzemē – dalībnieku skaits – 42; Latgalē – dalībnieku skaits – 48; Pierīgā – dalībnieku skaits – 37 un Rīgā – dalībnieku skaits – 51.

Izsakām vislielāko pateicību dalībniekiem par ieguldījumu šī materiāla tapšanā. Reģionālo ideju darbnīcu apkopojums ir izmantojams lēmumu pieņemšanā dažāda līmeņa pārvaldībā, reģionālo attīstības plānu un citu dokumentu izveidē, NVO darbā, studiju darbā.

Pateicība plānošanas reģioniem par atsaucību:

Kurzemes plānošanas reģiona administrācijas vadītājai **Evita Ozoliņai**, remigrācijas koordinatorei **Kristīnei Smilgai** un Kuldīgas novada pašvaldības vadītājai **Ingai Bērziņai**.

Zemgales plānošanas reģiona remigrācijas koordinatorei **Anetei Spalviņai** un Bauskas novada domes priekšsēdētājam **Arnoldam Jātniekam**.

Vidzemes plānošanas reģiona administrācijas vadītājai **Gunai Kalniņai – Priedei** un sabiedrisko attiecību speciālistei **Martai Riekstiņai**.

Latgales plānošanas reģiona attīstības, plānošanas un projektu ieviešanas nodaļas vadītājai **Ingrīdai Bernānei** un Rēzeknes novada domes priekšsēdētājam **Monvīdam Švarcam**.

Rīgas plānošanas reģiona telpiskās plānošanas nodaļas vadītājam **Rūdolfam Cimdiņam** un attīstības plānošanas un uzraudzības speciālistei **Katrīnai Potapovai**.

REĢIONĀLĀ IDEJU DARBŅĪCA: KURZEMES DEMOGRĀFISKAIS PORTRETS

2019. gada 24. maijs, Kuldīga

IZGLĪTĪBAS LOMA KVALIFICĒTA DARBASPĒKA SAGLABĀŠANĀ UN PIESAISTĒ REĢIONĀ

KVALIFICĒTA DARBASPĒKA SAGLABĀŠANA UN PIESAISTE

Kā nozīmīgs faktors, kas ir būtisks kvalificēta darbaspēka saglabāšanai un piesaistei reģionam, vispirms tiek minēts konkurētspējīgs atalgojums, kas Kurzemē ir ievērojami zemāks nekā Rīgas reģionā. Līdz ar to joprojām ir vērojama darbaspēka migrācija uz citiem Latvijas reģioniem. Diskusijas dalībnieki akcentēja arī dzīvojamā fonda pieejamību kā nozīmīgu stimulu gados jauna darbaspēka saglabāšanai un piesaistei. Tika minēti arī pozitīvie piemēri, kad dzīvojamā fonda izveidē iesaistās gan privātā sektora uzņēmumi, gan sabiedriskais sektors, piemēram Nacionālie bruņotie spēki un pašvaldības. Dzīvojamā fonda nodrošināšana un piedāvājums aktualitāti saglabās arī tuvākajā nākotnē. Atsevišķas pašvaldības pat ir izveidojušas amata vienību – cilvēku piesaistes speciālists, lai risinātu kvalificēta personāla piesaistes problēmas teritorijā kopumā. Kopumā dzīves vides kvalitāte ģimenei (skolu, bērnudārzu pieejamība, mājojuma pieejamība) ir nozīmīgs nosacījums kvalificēta darbaspēka piesaistei un saglabāšanai.

REĢIONĀ NEPIECIEŠAMĀS PROFESIONĀLĀS KOMPETENCES

Profesionālo kompetenču pilnveide ir šī gadsimta izaicinājums un vitāla nepieciešamība. Nozīmīgākās kompetences, kas būtu jāpilnveido, ir digitālās un svešvalodu prasmes (angļu, krievu val.), zināšanas mārketinga jomā, finanšu prātība gan mājsaimniecību līmenī, gan uzņēmējdarbības sektorā. Diskusijā tika akcentēti arī attieksmes un savstarpējās saskarsmes jautājumi, t.i., atbildības izjūtas trūkums, emocionālā inteliģence, ģimenes, apkārtējās vides un sabiedrības ietekme uz personības veidošanos. Profesionālo kompetenču pilnveidē aktīvāk jāiesaistās darba devējiem, rosinot un motivējot darbiniekus iesaistīties Nodarbinātības valsts aģentūras un nevalstisko organizāciju piedāvātajās aktivitātēs.

VIDUSSKOLU ABSOLVENTU UN SENIORU PIESAISTE UN NOTURĒŠANA

Pozitīvi tika novērtēts Ventspils Augstskolas, Liepājas Universitātes un Latvijas Universitātes Kuldīgas filiāles ieguldījums kvalificēta darbaspēka nodrošināšanā reģionā un valstī kopumā. Ne mazāk nozīmīgs ir arī profesionālo izglītības iestāžu devums kvalificēta darbaspēka sagatavošanā. Atzinīgi tika novērtēta darba vidē balstīta profesionālā izglītība, kas veicina kvalificēta darbaspēka sagatavošanu attiecīgajās profesijās. Joprojām paliek atklāts jautājums par darba devēju aktīvāku iesaisti izglītības procesā visos līmeņos. Ņemot vērā pašlaik darba tirgū pieprasītās kompetences, ir būtiski radīt visus apstākļus gados jauna darbaspēka piesaistei, tomēr atsevišķās jomās ir jānovērtē arī iespēja piesaistīt seniorus.

Diskusijā tika akcentēta reģiona augstā dzīves kvalitāte (daba, pakalpojumu pieejamība), kas varētu tikt izmantota senioru aprūpes centru izveidei, ņemot vērā vidējās paaudzes gatavību vecumdienas pavadīt augstas kvalitātes aprūpes namos.

INTERNACIONALIZĀCIJAS PROCESI

Pirmās asociācijas, ar ko diskusijas dalībniekiem saistās internacionalizācija, ir ārvalstu studentu piesaiste reģionālajās augstskolās. Pozitīvi tiek vērtētas situācijas, kad ir iespēja nodarbināt augstskolu ārvalstu absolventus nozarēs, kurās trūkst kvalificēta darbaspēka, piemēram, informācijas un komunikācijas tehnoloģiju nozarē. Otrs virziens ir radošo personību piesaiste reģionam. Šajā jomā izkristalizējas problēma par vispārizglītojošo skolu un vidusskolu spēju uzņemt atbraucēju bērnus un risināt atšķirīgo izglītības programmu rezultātā radušās problēmas. Īstenojot valsts izglītības procesa prasības, skolēni tiek papildus vērtēti, ir jākārtos eksāmeni, kas rada papildus negatīvu emocionālo fonu bērniem pirmajos gados, sākot mācības skolā. Tomēr nenoliedzami ārvalstu kvalificēta darbaspēka piesaiste (talanti, radošas personības) tiek raksturota kā nozīmīgs kopienas veidošanās elements.

IETEIKUMI LĒMUMU PIENĒMĒJIEM PAŠVALDĪBĀS, REĢIONĀ, VALSTĪ

- **Jāsekmē izglītības iestāžu atvērtība remigrantu un imigrantu bērniem.**
- **Augstskolu studiju programmām jābūt inovatīvām un elastīgām, jāspēj pielāgoties mainīgajām darba tirgus prasībām.**
- **Privātajam sektoram aktīvāk jāiesaistās reģiona problēmu risināšanā un kopējā cilvēkkapitāla radīšanā, izmantojot darbinieku izglītošanu un atbalstu profesionālajai pilnveidei.**
- **Pašvaldībām ir jāspēj uzņemties vidutāja loma un jābūt tām, kas rada simbiozi starp privāto sektoru un iedzīvotāju interesēm.**
- **Nepieciešams valsts atbalsts attālinātai nodarbinātībai (piemēram, izmantojot nodokļu politiku), lai veicinātu attālināto nodarbinātību reģionos un saglabātu iedzīvotāju skaitu šajās teritorijās.**

KVALIFICĒTU SPECIĀLISTU MIGRĀCIJA

EMIGRĀCIJAS SEKAS UN SPECIĀLISTU TRŪKUMS

Emigrācija joprojām ir aktuāla, bet ir novērojama arī iedzīvotāju atgriešanās. Speciālistu trūkums ir vērojams IKT, medicīnas un dažādās tehniskās jomās. Iedzīvotāji dodas uz pilsētām īpaši Rīgu, kur ir lielākas algas, jo visā valstī ir izteikta konkurence par kvalificēta darba spēka piesaisti. Emigrācija uz ārvalstīm pat tiek uzskatīta kā mazāk nozīmīga problēma.

SPECIĀLISTU PIESAISTĪŠANA REĢIONAM

Kā būtiska problēma tika minēta tā, ka cilvēki reģionos bieži nestrādā iegūtajā profesijā. Tika uzsvērtā tāda mūsdienu mainīgā darba tirgus specifika kā iespējas strādāt attālināti. Arī nepieciešamība būt universālam darbiniekam tika minēta kā iespējams risinājums.

Pašvaldībās trūkst cilvēku un daudzu vietējo uzņēmumu tirgus ir neliels, ir ierobežotas finanšu iespējas un tie nevar atļauties algot dažādus speciālistus. Nodarbinātie ar šauru specializāciju ir vairāk pieprasīti liela tirgus apstākļos. Maza tirgus apstākļos to nevar atļauties, tāpēc nodarbinātajiem ir jāapgūst universālākas prasmes vai uzņēmumiem jākooperējas. Kā problēma tiek minēta arī projektos balstīta darbība, kas liedz uzņēmumiem un pašvaldībām ilgtermiņā plānot gan darbinieku specializāciju, gan noslogojumu.

Alga un dzīvesvieta, kā arī pieejams bērnu dārzs un skola (ģimenei draudzīga vide) tika minēti kā izšķiroši faktori jauno speciālistu piesaistei.

IETEIKUMI LĒMUMU PIEŅĒMĒJIEM PAŠVALDĪBĀS, REĢIONĀ, VALSTĪ

- **Jāpiedāvā uzņēmumu vai pašvaldību stipendijas, lai motivētu jauniešus strādāt iegūtajā specialitātē, veicinātu viņu atgriešanos noteiktā uzņēmumā vai vietā.**
- **Medicīnas jomā jāpilnveido rezidentu piesaistes politika, jāizveido atbalsta mehānismi, lai speciālisti nokļūtu reģionos.**
- **Nepieciešams vairo pozitīvus priekšstatus par dzīvi Latvijā un īpaši reģionos, uzsverot ģimenei draudzīgo vidi.**
- **Jāpilnveido kreditēšanas politika bankās, lai tā veicinātu īpašumu iegādi laukos.**

KULTŪRA KĀ REĢIONA VIRZĪTĀJSPĒKS

KULTŪRAS RESURSU IZMANTOŠANAS GALVENIE VEIDI

Diskusijas dalībnieki uzsvēra, ka atšķiras kultūras resursu izmantošanas prakse lauku teritorijās un pilsētās ar bagātiem kultūrvēsturiskajiem resursiem. Pilsētās ir lielākas iespējas piesaistīt atzītus māksliniekus vai rīkot starptautiska mēroga pasākumus, bet lauku teritorijās kultūra vairāk tiek organizēta vietējā līmenī. Mazo apdzīvotību centros un lauku teritorijās nepieciešams nodrošināt vairāk informācijas par īstenotajām aktivitātēm kultūras jomā, lai veicinātu kultūras pasākumu importu un eksportu. Nelielām apdzīvotām vietām nepieciešama arī tradīciju veidošana un noteikta regularitāte, lai nodrošinātu pasākumu ilglaicību. Reģiona ciemos un mazajās pilsētās arvien vairāk notiek dažādi pasākumi, kas tieši ir nepieciešams.

Diskusijā tika uzsvērti arī līdz šim pilnībā neizmantotā un neatklātā nemateriālā mantojuma nozīme un problēma, kā šo nemateriālo mantojumu apzināt, saglabāt un iedzīvināt, ņemot vērā paaudžu maiņu.

Prakse, ko pašvaldības u.c. iesaistītie aģenti izmanto kultūras jomā, ir atšķirīga. Ventspilī tiek organizēti gan tādi pasākumi, kas vairāk domāti vietējai sabiedrībai, piemēram, ģimenēm ar bērniem, gan pasākumi, kas piemērotāki pilsētas viesiem. Kuldīgas piemērs liecina par mērķtiecīgu pilsētas kā kultūras galamērķa attīstību, kultūras resursu iesaisti pilsētas infrastruktūrā, apvienojot kultūrvēsturiskus objektus ar to mūsdienīgu izmantojumu.

Pašvaldībās, organizējot bezmaksas braucienus, izrādot brīvdabas kino u.tml., visai mērķtiecīgi par dažādām kultūras vērtībām tiek izglītotas vietējo iedzīvotāju grupas (skolēni, seniori). Kultūras pasākumu skaits pēdējos gados nenoliedzami ir palielinājies. Ir vairāk kultūrā sakņoto projektu pieteikumu. Diskusijas dalībnieki atzīst, ka vasaras sezonā un nedēļas nogalēs kļūst arvien grūtāk izvēlēties, kuru pasākumu apmeklēt, jo tie savā starpā pārklājas. Par kultūras jomas popularitāti liecina arī pašvaldību mēģinājumi dotēt kultūras pasākumus, piemēram, nodrošinot iespēju iegādāties biļetes uz pasākumiem par zemāku cenu.

KULTŪRAS RESURSU IZMANTOŠANAS LABIE PIEMĒRI

Kā labi piemēri kultūras resursu ziņā tiek minēti tie gadījumi, kad tradicionālas kultūras vērtības tiek izmantotas un pasniegtas jaunā, pievilcīgā formā, piemēram, velorūpnīcā „Venta” jaunā ražošana notiek izmantojot vēsturisko zīmolu. Tika minēta “Sapņotava” Alsungā, kur netiek aizmirsts senais, bet tai pašā laikā publika tiek pieradināta pie kaut kā jauna – Gaisa balonu festivāls, Kuļmašīnas svētki, pastaigu vakari u.c. Diskusijas dalībnieki akcentēja arī nepieciešamību nemateriālās kultūras vērtības nodot nākamajām paaudzēm, kas arī prasa kultūras resursu pārveidi modernā, arī digitālā veidā. Kā laba iniciatīva tiek vērtēts projekts ‘Tako Kurzemē’, kur vienkopus redzama visa informācija par dabas takām reģionā. Līdzīgu pieeju varētu attīstīt arī kultūras pasākumu jomā, izveidot „kultūras takas”, sniedzot par tām koncentrētu informāciju. Tā būtu arī iespēja veidot jaunas iedzīvotāju informēšanas formas un kanālus, jo ne visi izmanto katra atsevišķa objekta mājas lapu. Tādējādi iedzīvotājiem būtu vairāk informācijas, izmantojot dažādus un mūsdienīgus informācijas kanālus.

REĢIONA POLITIKA KULTŪRAS JOMĀ

Kā tika noskaidrots diskusijās, reģionā pagaidām nav koordinētas politikas kultūras jomā (atšķirībā no kādreizējiem administratīvajiem rajoniem). Par kultūras resursu izmantošanu atbild atsevišķas pašvaldības, meklējot savai teritorijai raksturīgās kultūras vērtības un dažādus veidus, kā tos pasniegt. Kultūrpolitika veidojas lokāli, pagastos tā ir atkarīga no atsevišķu cilvēku iniciatīvas.

Dažādi tiek vērtēti lielie, t.s. masu pasākumi, piemēram, pilsētas svētki, kas notiek regulāri, kļuvuši pierasti, komercializēti un reprezentē popkultūru. Pilsētas svētku laikā pašvaldība un vietējie uzņēmumi gūst ienākumus, piesaistot tūristus, tomēr tajos pēc vairāku dalībnieku domām, zūd pasākumu kvalitāte. Atsevišķi lielie pasākumi sāk nomākt, īpaši tie, kuri notiek jau 15 gadus. Atšķiras iedzīvotāju paradumi kultūras pasākumu apmeklētībā. Atskanēja izteikumi, ka lielo pasākumu laikā pilsētas iedzīvotāji pat izbrauc no pilsētas. Arvien vairāk ir tādu cilvēku, kuri meklē alternatīvas formas kultūras baudīšanai, izvairoties no unificētas pieejas. Tādēļ tiek izteikta nepieciešamība pēc jauniem, nepierastiem kultūras resursu izmantošanas veidiem.

KULTŪRA KĀ REĢIONA ATTĪSTĪBAS VIRZĪTĀJSPĒKS

Visi diskusijas grupas dalībnieki bija vienisprātis, ka kultūras resursu izmantošana ir reģiona virzītājspēks. Ļoti uzskatāmi kultūras ietekme vērojama pakalpojumu un mazo uzņēmējdarbības formu attīstībā, taču nenoliedzama ir arī saistība ar procesiem vietējā kopienā (tiek veicināta piederības izjūta, vispārējās aktivitātes paaugstināšana). Tomēr tika arī minēts, ka bieži vien kultūra tiek uztverta pārāk šauri (dziedāšana, dejošana, masu pasākumi), un nepieciešams uz to raudzīties plašāk kā uz nozīmīgu resursu.

Bieži vien kultūras jomā notiek arī cīņa starp sabiedrisko un privāto sektoru. Sabiedriskais sektors rūpējas par plašāku, daudzveidīgāku kultūru, bet privātā biznesa pārstāvji pārsvarā atbalsta to, ko cilvēki vairāk pieprasa un pērk.

Atbildot uz jautājumu, vai kultūra ietekmē iedzīvotāju dzīves vietas izvēli/migrāciju, tika minēts, ka, pārceļoties no pilsētas uz lauku teritoriju, tas nav tik būtiski. Svarīgi tas ir gadījumos, ja tiek meklēta nākotnes dzīvesvieta, piemēram, pārceļoties no Rīgas uz kādu no reģiona mazpilsētām.

Aizbraucot uz jebkuru galamērķi, apmeklētājus interesē vietai raksturīgais kultūras mantojums un tā inovatīvais piedāvājums, interesē vietējie ēdieni u.c. šīs vietas unikālās iezīmes. Tāpēc visām apdzīvotajām vietām/ciemiem jāatrod kaut kas savs, unikāls, uz to ir jātiecas. Dalībnieki uzskatīja, ka pašvaldības cenšas un pietiekami dziļi meklē šo unikalitāti, jautājums ir tikai par to, cik labi tas izdodas, cik labs un atraktīvs kultūras produkts tiek izveidots. Dalībnieki atzina, ka ieguvējas ir tās pašvaldības, kas prot iegādāties kvalitatīvu kultūras produktu.

IETEIKUMI LĒMUMU PIENĒMĒJIEM PAŠVALDĪBĀS, REĢIONĀ, VALSTĪ

- **Dažādu līmeņu politikas veidotājiem ieteikts skatīt kultūras procesus plašāk, ne tikai masu pasākumu perspektīvā.**
 - **Kultūra jāsaskata tās izpausmēm arī lēmumu pieņemšanas procesā, pilsoniskajā sabiedrībā, demokrātiskajos procesos un komunikācijā.**
 - **Nepieciešams līdzsvarot pasākumus, kas paredzēti vietējiem iedzīvotājiem, ar tiem pasākumiem, kas orientēti uz viesiem un tūristiem.**
 - **Novērtēt tās unikālās lietas, kas atrodamas katrā apdzīvotajā vietā, jo kultūra ir viens no būtiskākajiem elementiem, kas veido cilvēkus, kopienas un reģionus.**
-

DEMOGRĀFISKIE PROCESI UN MIGRĀCIJA

DARBA SVĀRSTMIGRĀCIJA UN IEKĶSEMES MIGRĀCIJA

Ienācēji Kurzemē biežāk izvēlas lielās pilsētas – Ventspili un Liepāju. Kuldīga nav tik pievilcīga cilvēkiem no Rīgas. Ventspils un Kuldīga ir pievilcīga vieta ģimenēm ar bērniem. Tās piesaista ar darba vietām un izglītības iespējām (piemēram, Liepājas Universitāte, Ventspils Augstskola un LU Kuldīgas filiāle; dažādi pulciņi bērniem), tajās ir pievilcīgāka pilsētvide. Ventspilī darbojas konsultants, kas strādā ar jaunajiem speciālistiem. Persona tiek meklēta atbilstoši specialitātei, konkrētai darba vietai, amatam. Šīs aktivitātes nodrošina pašvaldības, realizējot atsevišķus atbalsta pasākumus. Remigrantus spēcīgi ietekmē nostalgija, ilgas pēc mājām, dzimtās puses.

SABIEDRĪBAS NOVECOŠANĀS PROCESI

Tā galvenokārt ir apziņa, ka ikvienam būs jāstrādā ilgāk. Tālākā nākotnē tas vairs nebūs tik grūti, jo mainīsies tehnoloģijas. Pastāv bažas, ka gados vecāki cilvēki nespēs apgūt, darboties ar jaunajām tehnoloģijām. Līdz ar to būs mazākas darba iespējas senioriem. Tie, kas turpina strādāt, bieži vien uzņēmumā tiek augsti novērtēti, jo ir tam lojāli. Gados vecāki darbinieki dažkārt strādā arī par zemāku atalgojumu.

Palielinoties mūža ilgumam, vientuļo senioru skaitam, kā problēma tiek minēta veco cilvēku nespēja sevi aprūpēt. Ir jāmeklē risinājumi, kā pielāgot vidi pilsētās un lauku teritorijās senioru vajadzībām. Nepieciešams darboties, lai pašvaldībās piesaistītu vairāk jauno ģimeņu. Piemēram, Kuldīgā aktīvi darbojas senioru centrs, arī citās vietās strādā sabiedriskie centri. Cilvēki labprāt nāk uz bibliotēkām, kas kļūst par nozīmīgu sabiedrisko centru un veic daudzveidīgas funkcijas. Diskusijas dalībnieki minēja, ka: *“Ikdienā vairs neredz tik daudz jaunu cilvēku kā agrāk. Pilsētas ielas ir kļuvušas tukšākas”*.

PAKALPOJUMU NODROŠINĀJUMS LAUKU APVIDOS AR MAZU IEDZĪVOTĀJU SKAITU

Galvenais, kas ir nepieciešams, ir ātrs, labs internets un ceļi. Tiek uzsvērta arī dažāda veida sadarbšanās nepieciešamība – tie ir “koordinatori”, “viedo ciemu” kustības paplašināšana. Rezultātā ir iespējama sekmīgāka ikdienas jautājumu risināšana. Tiek uzsvērta arī izglītības kvalitāte. Atbalstot nepieciešamību optimizēt skolu tīklu, tiek paustas bažas, vai visur un vienmēr konkrēta situācija ir pietiekami izpētīta un analizēta. Nepieciešams labāks nodrošinājums ar mobilajiem veikalumiem, autoveikalumiem. Pašlaik šo pakalpojumu nodrošina atsevišķas privātpersonas, bet tā nav izveidota kā sistēma. Jāveicina iedzīvotāju iesaiste kopienas dzīvē, izmantojot kultūras un izglītojošus pasākumus, interesantas lekcijas. Nepieciešams paplašināt dažādu speciālistu piedāvātos mobilos aprūpes pakalpojumus.

SEZONALITĀTE KURZEMĒ (OTRĀS MĀJAS)

Kurzemē ir gara piekrastes daļa, it īpaši Baltijas jūras piekraste, ko apmeklē rīdzinieki un arī lietuvieši, kuri pārsvarā neiesaistās vietējās aktivitātes, jo ir atbraukuši atpūsties. Atšķirīga ir attieksme pret notiekošo t.s. “svešajiem” un vietējiem, it sevišķi tas raksturīgs mazajās piekrastes pašvaldībās. Ir vērojama atpūtnieku, viesu nošķirtība no vietējiem, intereses trūkums par notiekošo pašvaldībā. Kurzemē raksturīga izteikta sezonālitate, kas ziemas periodā rada nepieciešamību pēc papildus ekonomisko aktivitāšu veidošanas. Pašvaldības cenšas atbalstīt dažādus pasākumus arī ārpus tūrisma sezonas, lai tādējādi vairāk atbalstītu vietējos. Vasarā rodas problēmas ar mājokļa atrašanu. Palielinās viesu māju skaits, arvien vairāk dzīvokļu tiek izīrēti atpūtniekiem. Kuldīgā, piemēram, tūristu mītņu skaits ir dubultojies. Ziemā piekrastes ciemos nav darba iespēju un tikpat kā nekādu aktivitāšu.

IETEIKUMI LĒMUMU PIENĒMĒJIEM PAŠVALDĪBĀS, REĢIONĀ, VALSTĪ

- **Nepieciešama atsevišķu normatīvo dokumentu pilnveidošana nacionālā līmenī, lai efektīvāku pašvaldību elastību lēmumu pieņemšanā atbilstoši teritorijas vajadzībām.**
- **Nepieciešams dažādot ikdienas darba svārstmigrācijas iespējas un veicināt darba vietu decentralizāciju.**
- **Veicināt stipru vietējo kopienu veidošanos - vietradi, izmantojot labās prakses piemērus citviet.**
- **Nepieciešama pastiprināta pieredzes apmaiņa un nodošana, un labās prakses iepazīšana citās pašvaldībās Latvijā un ārvalstīs.**

DEMOGRĀFISKĀ POLITIKA

IMIGRANTU PIESAISTE REĢIONA DARBA TIRGUM

Nepieciešama darba spēka selektīva piesaiste, jo kvalitāte svarīgāka par kvantitāti. Svarīgs ir identitātes aspekts, tāpat arī iesaiste un kopiena. Pastāv nopietnas bažas, vai imigranti spēs pilnībā iekļauties kopienā? Ir jāsekmē attālinātā nodarbinātība. Kā alternatīvais variants tiek minēta iespēja vairāk koncentrēties uz vietējiem iedzīvotājiem un ieguldīt viņu mūžizglītībā, apmācībā.

ĪEROSINĀJUMI ĢIMENES POLITIKAS PILNVEIDEI

Ģimenes politika ir pozitīvi vērtējama, it īpaši attiecībā uz bērniem. Joprojām nav atrisināts jautājums par to, ko sauc par ģimeni. Vai tās ir tikai reģistrētas, vai arī dažādas neregistrētas attiecības? Kā tas ir definēts dažādos normatīvajos dokumentos? Ģimenes politika ir jārealizē pašvaldību līmenī, jo reģionam trūkst instrumentu. Reģionu prioritāte ir reģionu attīstības veicināšana.

VIETĒJO PAŠVALDĪBU ATBALSTS ĢIMENĒM

Jābūt atbalstam gan vietējo iedzīvotāju ģimenēm, gan iebrucējiem. Pašvaldībai ir pieejams vairāk instrumentu nekā reģionam. Pašvaldību līmenī ir jāveido sadarbība, bet reģionam ir jākoordinē šie procesi. Kā jau tika minēts, pastāv problēma gadījumos, kad ģimene dzīvo neregistrētā laulībā, jo tad atbalsta mehānismus var izmantot arī ļaunprātīgi.

IETEIKUMI LĒMUMU PIENĒMĒJIEM PAŠVALDĪBĀS, REĢIONĀ, VALSTĪ

- **Nacionālā līmenī politikas pilnveide jāveic, ņemot vērā katra reģiona specifiku, jo nacionālais līmenis politikas veidošanas hierarhijā ir vissvarīgākais.**
- **Veicināt politikas pilnveidi ar projektu palīdzību. Politikas pilnveidē ir jāveicina plašāka sabiedrības iesaiste.**
- **Jāpastāv atvērtībai selektīvās imigrācijas kontekstā.**
- **Jāattīsta novadu centri un jādod lielāka rīcības brīvība pašvaldībām.**
- **Jāpilnveido nodokļu politika pašvaldību līmenī.**
- **Jāpilnveido arī iedzīvotāju reģistra datu pilnīgums un ticamība pašvaldību līmenī.**

REĢIONĀLĀ IDEJU DARBŅĪCA: ZEMGALES DEMOGRĀFISKAIS PORTRETS

2019. gada 24. septembris, Ceraukste

IZGLĪTĪBAS LOMA KVALIFICĒTA DARBASPĒKA SAGLABĀŠANĀ UN PIESAISTĒ REĢIONĀ

KVALIFICĒTA DARBASPĒKA PIESAISTE UN SAGLABĀŠANA

Būtiski ietekmējošie faktori kvalificēta darbaspēka noturēšanā un piesaistē reģionam ir: konkurētspējīgs atalgojums; sakārtota infrastruktūra (ceļi, izglītības iestāžu, mājokļu, kultūras iestāžu pieejamība); esošo uzņēmumu reputācija; piedāvātās sociālās garantijas; izaugsmes iespējas gan karjeras, gan profesionālās pilnveides jomā; iespēja strādāt attālināti.

Nodarbinātības veicināšanai, gan noturot esošo, gan piesaistot jaunu darbaspēku, atsevišķi uzņēmumi apmāca darbiniekus darbam ar specifiskām tehnoloģijām. Viengadīgās pārkvalificēšanās programmas daudzviet reģionā tiek īstenotas sadarbībā ar uzņēmējiem: programmas dalībnieks ne tikai iziet praksi, bet arī iekārtojas pastāvīgā darbā prakses vietā.

REĢIONĀ NEPIECIEŠAMĀS PROFESIONĀLĀS KOMPETENCES

Reģionā akcentēta augsti kvalificētu profesionāļu (Informāciju tehnoloģiju, loģistikas un inženierzinātņu jomās) un kvalificētu speciālistu (vidējā vai augstākā profesionālā izglītība) nepieciešamība. Nozīmīgākās kompetences, kas būtu jāpilnveido, ir digitālā kompetence, personālvadības kompetence, uzņēmējdarbības kompetence, līderība. Reģionam nepieciešamās kompetences būtu attīstāmas arī brīvprātīgā darba veicināšanai.

Zemgales reģionā problēma ir darba sezonālitate. Minēto kompetenču attīstība veicinātu nodarbinātību visa gada garumā, kā arī attīstot papildus nozares (mājražošana, lauku tūrisms).

Iespējamais risinājums: studiju un profesionālās pilnveides programmas jāpielāgo darba tirgus prasībām, kā arī jāsekmē piedāvāto programmu labāka koordinācija. Brīvprātīgais darbs varētu būt nozīmīgs kompetenču attīstības veids.

Reģionam raksturīga visai zema jauno speciālistu pašefektivitāte (motivācija, inovatīva domāšana, spēja idejas īstenot praksē), kur risinājums meklējams esošā izglītības satura un metožu izvērtēšanā un pārskatīšanā, kā arī pilnveidē.

VIDUSSKOLU ABSOLVENTU UN SENIORU PIESAISTE UN SAGLABĀŠANA

Nozīmīga ir absolventu, ārvalstu studentu un senioru motivācija iesaistīties darba tirgū un emocionāla piesaiste vietai. Pozitīvi tika novērtēts Latvijas Lauksaimniecības universitātes un vidējo profesionālo izglītības iestāžu (piem., Kandavas Lauksaimniecības tehnikuma Saulaines teritoriālās struktūrvienības; Aizkraukles Profesionālās vidusskolas u.c.) ieguldījums kvalificēta darbaspēka nodrošināšanā reģionā.

Labās prakses piemērs ir vidusskolas absolventu intereses rosināšana par reģiona uzņēmējdarbības un darba tirgus norisēm, izveidojot sadarbību starp vidusskolām un uzņēmējiem zinātniski pētniecisko darbu izstrādē: uzņēmēji piedāvā tēmas, bet vidusskolēni izstrādā darbus. Tādējādi skolēni tuvāk iepazīst uzņēmumu darbību, un labāko darbu autori saņem uzņēmumu veicināšanas balvas.

Aktuāla problēma – vakanču tirgū trūkst piedāvājuma jaunajam speciālistam, ko lielā mērā nosaka fakts, ka reģionā nepietiekami attīstīta saražotās lauksaimniecības produkcijas pārstrāde. Līdz ar to daudzu jomu jaunajiem speciālistiem reģionā nav darba atbilstoši kvalifikācijai.

Risinājums – pievilcīga vide pakalpojumu attīstībai un lauksaimniecības produkcijas pārstrādes uzņēmumu izveidei. Nepieciešams stiprināt atbalsta sistēmas, piemēram, biznesa inkubatoru darbu, inovatīvu risinājumu izstrādei sadarbībā ar vietējām izglītības un zinātnes iestādēm.

Labās prakses piemēri liecina, ka tas veicina pakalpojumu attīstību un jaunu uzņēmumu izveidi, turklāt daudzviet tieši domu biedru grupa / kopiena ir svarīgākā atbalsta forma. Pašvaldības mazās pilsētās varētu nodrošināt šādu platformu – piedāvāt pamestas, neizmantotas ēkas (telpas), kurās varētu uzsākt uzņēmējdarbību, nepieciešamības gadījumā slēdzot vienošanos starp ēku īpašnieku un pašvaldību.

INTERNACIONALIZĀCIJAS PROCESI

Reģionā vērojami internacionalizācijas procesi dažāda līmeņa un jomas iestādēs: skolēnu apmaiņas programmas, viesģimeņu programmas, vidējās un augstākās profesionālās izglītības iestādēs studējošo apmaiņas programmas, sadarbības projekti ar ārvalstu partneriem izglītības, kultūras un biznesa jomā. Uzņēmumos tiek piesaistīti praktikanti no ārzemēm, piemēram, Vācijas. Uz pastāvīgu dzīvi Latvijā palikuši daži ārzemnieki, kuri ir sekmīgi integrējušies vietējā sabiedrībā. Darbam uzņēmumos tiek piesaistīti reģionā trūkstošie speciālisti – inženieri no citām valstīm. Viesstrādnieki no Ukrainas tiek piesaistīti būvniecībā un lauksaimniecībā.

Aktuāla problēma – vietējo iedzīvotāju angļu valodas prasme, kas bieži vien ir šķērslis komunikācijai un sadarbībai ar citu valstu pārstāvjiem, un kavē internacionalizāciju.

IETEIKUMI LĒMUMU PIENĒMĒJIEM PAŠVALDĪBĀS, REĢIONĀ, VALSTĪ

- **Kvalificēta darbaspēka sagatavošanā, noturēšanā un piesaistē reģionam nepieciešama sistēmiska pieeja visos izglītības līmeņos.**
- **Skolu mācību saturā nepieciešams integrēt tēmas un darba veidus, kas saistīti ar uzņēmējdomāšanu, uzņēmējspējām, sadarbības un līderības attīstību, inovāciju ieviešanu. Piemēram, mācību uzņēmumi, brīvprātīgais darbs, sadarbība ar uzņēmējiem zinātniski pētniecisko darbu izstrādē.**
- **Vidējās profesionālās un augstākās izglītības iestādēs studiju programmām jābūt elastīgākām, akcents jāliek uz profesionālās ievirzes programmām, kuru izstrādē tiek piesaistīti jomas speciālisti no reģioniem. Tādējādi izglītības programmas tiks pielāgotas darba tirgus prasībām, īstenojot darba vidē balstītās studijas un nodrošinot prakses vietas pie potenciālajiem darba devējiem. Jāveicina studējošo pašefektivitātes attīstība.**
- **Valsts līmenī jāvienkāršo profesionālās ievirzes programmu licencēšanas procedūra, lai tā kļūtu ātrāka un efektīvāka, tādējādi nodrošinot programmu elastīgumu un atbilstību darba tirgus pašreizējām prasībām.**

- Mūžizglītības programmās (profesionālā pilnveide, pārkvalificēšanās) uzsvars jāliek uz konkrētā reģiona darba tirgus vajadzībām, papildus piedāvājot arī digitālās kompetences, personālvadības kompetences, uzņēmējdarbības kompetences, līderības un valodas kompetences (angļu valodas) pilnveides programmas. Nepieciešams pārskatīt piedāvāto motivācijas programmu lietderību, jo ilgtermiņā tās sevi nav attaisnojušas.
- Pašvaldībām lielāka uzmanība jāpievērš vietas mārketingam, kas ietver gan esošo infrastruktūru, gan plānoto attīstību, gan sadarbības platformas jaunu uzņēmumu attīstībai.
- Lielajiem reģiona uzņēmumiem, lai radītu darba ņēmējiem pievilcīgāku vidi, jāaktivizē sociālās atbildības pasākumi, ieguldot resursus izglītības un kultūras vides kvalitātes uzlabošanā.
- Nacionālā līmenī nepieciešams pārskatīt nodokļu politiku, lai sekmētu atbalstu attālinātai nodarbinātībai. Nepieciešams vairāk popularizēt un īstenot dažādas brīvprātīgā darba formas.

KVALIFICĒTU SPECIĀLISTU MIGRĀCIJA

EMIGRĀCIJAS SEKAS UN SPECIĀLISTU TRŪKUMS REĢIONĀ

Pašvaldības izjūt darba spēka trūkumu. Reģionā trūkst publiskajā sektorā strādājošo šādās profesijās: skolotāji, atbalsta personāls skolās, mediķi, sociālie darbinieki. Privātajā sektorā ar darba spēka problēmām saskaras būvniecības uzņēmumi. Trūkst arī vairāku kvalificētu profesiju pārstāvju: metinātāju, pavāru, šoferu, kā arī prasmīgu traktoristu. Augsti kvalificēti speciālisti bieži ierodas no citiem Latvijas reģioniem, un tos piesaista lielie uzņēmumi, kas kvalificētus speciālistus notur ar labu atalgojumu.

Migrāciju iedzīvotāji izjūt arī kā pieredzes gūšanu ārzemēs un iespēju piepelnīties sezonālos darbos, piemēram, skolotāji vasarās brauc sezonas darbos uz Norvēģiju (lauksaimniecība, apstrādes rūpniecība, viesmīlība un tūrisms). Vērojama arī jauniešu aizbraukšana pēc vidusskolas pabeigšanas, jo tuvinieki dzīvo ārzemēs un spēj nodrošināt nepieciešamo atbalstu dzīvei ārvalstīs.

Mazo apdzīvotumu centru un lauku teritoriju iztukšošanās – daudzos ciemos palikusi tikai puse no kādreizējā iedzīvotāju skaita. Cilvēki pārceļas gan uz lielākām apdzīvotām vietām Latvijā, gan arī dodas uz ārvalstīm. Mazo apdzīvotumu centru un lauku teritoriju iztukšošanās rada depresīvu noskaņojumu un veicina iedzīvotāju motivāciju pārcelties. Reģiona pašvaldībās, kas atrodas tuvāk galvaspilsētai, ir izplatīts uzskats, ka Rīga “nosūc” darba spēku. Vienlaikus tas ir faktors, kas ļauj noturēt cilvēkus reģionā un viņi neaizbrauc pavisam.

SPECIĀLISTU NOTURĒŠANA UN PIESAISTĪŠANA REĢIONAM

Speciālistu noturēšanā un piesaistīšanā būtisks ir dzīvesvietas jautājums. Pašvaldību atbalsts mājokļa jautājuma risināšanā ir ļoti nozīmīgs jaunajiem speciālistiem. Reģiona lielajās pilsētās dzīvokļa mēneša īre var pārsniegt arī 200 EUR bez komunālajiem maksājumiem.

Reģiona iedzīvotāji reti var atļauties tik lielu daļu ienākumu tērēt mājoklim. Mājokļa, kura īres cenas tuvojas Rīgas īres cenām, bet atalgojuma līmenis reģionā nav konkurētspējīgs ar galvaspilsētu. Raksturīga iezīme ir ārvalstīs dzīvojošo nevēlēšanās savus mājokļus izīrēt. Tas neveicina īres tirgus attīstību, daudzi mājokļi paliek neapdzīvoti, bet vienlaikus apstiprina, ka prombūtnē esošie iedzīvotāji vēlas saglabāt dzīvesvietu (mājokli) Latvijā.

Labās prakses piemēri liecina, ka reģionā ievērtību gūst Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas īstenotie atpakaļmigrācijas veicināšanas pasākumi. Svarīga ir pašvaldību un mācību iestāžu sadarbība stipendiju programmās jauno speciālistu noturēšanai un piesaistei (piemēram, mediķu). Nozīmīga loma ir sakārtotai infrastruktūrai (autoceļi, sasniedzamība, labiekārtojums), konkurētspējīgam atalgojumam un sociālajām garantijām, kā arī iespējai strādāt attālināti.

Reģionālajiem un valsts masu medijiem lielāka uzmanība jāvelta informācijai par pozitīvajiem piemēriem un labo praksi. Svarīgi ir veidot pozitīvu tēlu par dzīvi laukos un reģionā. Reģionā plašāk jāinformē par priekšrocībām ģimenēm ar bērniem – droša vide, tuvums dabai, svaigs gaiss, daudzveidīgas ārpuskolas aktivitātes.

ATPAKAĻMIGRĀCIJA ZEMGALĒ

Pieredzes stāsti liecina, ka cilvēki vēlas atgriezties Latvijā. Pirms atgriešanās ir svarīgi izvērtēt izglītības un pilnveidošanās iespējas bērniem, kā arī dzīvei Latvijā nepieciešamās izmaksas. Augstu tiek novērtētas Latvijā pieejamās daudzveidīgās ārpuskolas aktivitātes.

Atpakaļmigrācijā aktīvi iesaistās ģimenes ar bērniem – gan dzimtās valodas dēļ, gan ārpuskolas aktivitāšu un drošas dzīves vides dēļ. Atgriezušos vidū daudzi veido “atkāpšanās ceļu”, piemēram, viņi ir uzsākuši patstāvīgu uzņēmējdarbību ārvalstīs. Tas tiek darīts ar nolūku, lai nodrošinātu iespēju turpināt dzīvi ārvalstīs, ja atgriešanās pieredze Latvijā nesniedz gaidīto. Minētais norāda uz starpvalstu migrācijas cirkulāro raksturu, maksimāli izmantojot iespējas gan dzīvei Latvijā, gan prombūtnē.

IETEIKUMI LĒMUMU PIEŅĒMĒJIEM PAŠVALDĪBĀS, REĢIONĀ, VALSTĪ

- **Veicināt mājokļu kreditēšanas programmas ne tikai reģiona lielajās pilsētās, bet arī mazo apdzīvoto centru un lauku teritorijās. Tas sekmētu mājokļu tirgus un īres sektora attīstību. Jārisina arī pašvaldību dzīvojamā fonda jautājumi.**
- **Ļoti nozīmīgi pievilcīgas dzīves vietas radīšanai reģionā ir transporta, citas inženiertehniskās infrastruktūras, kā arī dažādi labiekārtojuma projekti. Reģiona mērogā svarīgi risināt pakalpojumu pieejamības un kvalitātes jautājumus. Jāakcentē izglītības, veselības aprūpes un kultūras pakalpojumu pieejamība.**
- **Profesionāļu un speciālistu noturēšanai un piesaistei reģionā jānodrošina konkurētspējīgs atalgojums un sociālās garantijas, kā arī kvalitatīva brīvā laika pavadīšanas iespējas.**
- **Nepieciešams aktīvāk veidot pozitīvu tēlu par dzīvi reģionos, gan pašvaldībām aktīvi komunicējot ar saviem iedzīvotājiem, tostarp arī ar ārzemēs dzīvojošajiem, gan masu medijos veidojot pozitīvu tēlu par dzīvi reģionos.**

KULTŪRA KĀ REĢIONA VIRZĪTĀJSPĒKS

KULTŪRAS RESURSU IZMANTOŠANAS GALVENIE VEIDI

Diskusijas aptvēra ļoti plašu kultūras resursu izmantošanas loku: patēriņu, radīšanu, pašdarbību, kultūrvēsturi, vietas identitātes (piederības) nostiprināšanu, vietas vizītkartes veidošanu, kopienu veidošanu, nevalstisko organizāciju darbību, mājražošanu, ekonomiku, brīvprātīgo darbu, kvalitatīvu brīvā laika pavadīšanu.

Īpaši tika akcentēta dažādu biedrību darbība kultūras jomā. Tā ir daudzveidīga un plaša, jo aptver dažādas sabiedrības grupas. Vietējo kopienu un biedrību darbības attīstību reģionā sekmē augstas pašorganizēšanās spējas un kopīgas intereses kultūras jomā.

Reģiona iedzīvotājiem trūkst informācijas par vietējām kultūras aktivitātēm. To ietekmē arī Rīgas tuvums, jo par galvaspilsētā notiekošo ir ļoti plaša un daudzveidīga informācija. Ir svarīgi, kādā veidā reģionā dzīvojošie tiek informēti par kultūras aktivitātēm. Īpaši nozīmīgi ir veidot saprotamu un pieejamu informāciju atsevišķām sabiedrības grupām (piemēram, skolēniem un senioriem).

Iedzīvotāji kritiski vērtē reģionā notiekošos pilsētu svētkus. Šajos svētkos ir visai vienveidīga kultūras programma. Kultūra tiek vērtēta kā ekonomiskās darbības joma, kas ļauj attīstīt uzņēmējdarbību un gūt ienākumus. Dalībnieki akcentēja ekonomiskos faktoros, kultūru, kā jomu, kurā var gūt ienākumus, lai nodrošinātu savu dzīvi, kultūru kā biznesu. Tā ir iespēja darboties cita veida ekonomiskajās aktivitātēs arī laukos. Uzceļot reģionālās koncertzāles, pieaug potenciālo remigrantu skaits, jo šādu objektu un apkārtējās infrastruktūras attīstība darbojas kā pievilksanas spēks.

Zemgales reģions asociējas ar muižām un pilīm, kas ir nozīmīgi kultūrvēsturiski objekti visas valsts mērogā. Tie veido reģiona identitāti, atpazīstamību. Tomēr to potenciāls pilnībā netiek izmantots. Piemēram, Rundāles pils apkārtnē netiek izmantota tūristu plūsma, nav radīti infrastruktūras objekti, ko pils apmeklētāji vēl varētu izmantot/apmeklēt, dodot iespēju vietējiem gūt ienākumus.

Nozīmīga grupa, kas sniedz būtisku ieguldījumu reģiona identitātes veidošanā, ir mājražotāji, kuri ir gan ienākumu guvēji, gan kultūras popularizētāji. Nepieciešams attīstīt lauku sētas, kurās ir mājražotāji, jo tās var apmeklēt vietējie/tūristi/viesi. Tādējādi tiek popularizēta vietējā, novada un reģiona kultūra, saimniekiem rodas iespējas gūt ienākumus, bet apmeklētājiem pieredzi, iegādājoties produktus. Vairāk ir jāatbalsta mājražotāji.

KULTŪRA KĀ REĢIONA ATTĪSTĪBAS VIRZĪTĀJSPĒKS

Kultūra ir viens no reģiona attīstības virzītājiem. Zemgale ir atpazīstama citu novadu vidū. Atpazīstamību veido, piemēram, slavenās muižas, kas ar savu māksliniecisko darbību ir spējušas atjaunot kultūrvēsturiskos pieminekļus un padarīt tos par reģiona atpazīstamības veicinātājiem (Abgunste, Berķene, Blankenfelde, Mazmežotne).

Pie atpazīstamības veidotājiem tiek minētas arī tādas ievērojamas pilis kā Rundāles, Mežotnes, Tērvetes, Krustpils pils un Kokneses pilsdrupas, kas piesaista tūristus. Tūrisma attīstība veicina arī ekonomisko attīstību. Atpazīstamība veicina arī iedzīvotāju lokālpatriotismu. Tas savukārt ir viens no iemesliem, kāpēc cilvēki nepamet dzīvesvietu labāku ekonomisku apsvērumu dēļ. Vietas piederības izjūta ir būtisks aspekts, vērtējot dzīvesvietas kvalitātes rādītājus.

Kā vēl vienu būtisku pamatojumu kultūras virzītājspēkam, diskusijas dalībnieki minēja reģionā plaši pārstāvētos amatieru kolektīvus. Tas ir pozitīvi vērtējams indikators iedzīvotāju pilsoniskai aktivitātei. Tika izteikts viedoklis, ka tieši iesaiste amatierkolektīvos reģiona iedzīvotājiem ir viens no nozīmīgākajiem garīgo vērtību veidotājiem, jo tie nodrošina ne tikai atpūtas un izklādes iespējas, bet arī komunikāciju ar citiem, veido piederības izjūtu, palīdz kopt kultūrvēsturisko mantojumu un tradīcijas, veido latvietības kodu. Tieši iedzīvotāju iesaiste amatierkolektīvos uztur nacionālā līmenī būtiskās un unikālās dziesmu un deju svētku tradīcijas.

Lai gan kultūra nešaubīgi tika atzīta par reģiona attīstības virzītājspēku, tai pašā laikā dalībnieki norādīja uz tās vēl neizmantoto potenciālu. Kā viens no piemēriem, ko minēja, bija reģiona multikulturālā vide un tās attīstības vēsture, piemēram ebreju, baltvācu u.c. kopienu kultūra. Liela nozīme ir arī mazākumtautību kultūras un citām biedrībām, to nozīmei reģionu kultūrvides attīstībā. Kā viena no reģiona specifiskām tika minēta sadarbība ar Lietuvu – ir vairāki kopīgi projekti un pasākumi, kas ir jāturpina un jāpaplašina.

Kā attīstības virzītājspēks tika minēta arī profesionālā izglītība – mākslas un mūzikas skolas: *“Tā ir mūsu eksporta prece”*.

IETEIKUMI LĒMUMU PIENĒMĒJIEM PAŠVALDĪBĀS, REĢIONĀ, VALSTĪ

- **Kultūra ir nozīmīga kvalitatīvas dzīves sastāvdaļa un nepieciešamība Zemgales iedzīvotājiem. Bagāta kultūras dzīve veido un stiprina reģiona iedzīvotāju identitāti, patriotismu un pilsonisko līdzdalību. Tāpēc investīcijas kultūrā nav mērāmas tikai peļņas izteiksmē. Tās jāplāno pārdomāti, stiprinot iedzīvotāju apziņu un izpratni par reģiona vērtībām.**
- **Zemgalei nepieciešama stratēģija reģiona atpazīstamības un unikalitātes izcelšanai. Tās nepieciešamību nosaka sarežģītie reģiona kultūrvēsturiskās identitātes meklējumi. Iedzīvotājiem ir daudz piemēru, ar ko lepoties, bet vienotas reģiona identitātes veidošanai pietrūkst visaptveroša pārskata par kultūrvēsturiskajām vērtībām un kopīga attīstības ietvara. Reģionam trūkst arī vienota un nozīmīga centrālā kultūras objekta vai pasākuma, kas sekmētu atpazīstamību un izceltu tā unikalitāti.**
- **Reģiona kultūras stiprināšanai nepietiek ar pašvaldības līmeni (organizatoriskā struktūra, darbinieki, budžets u.c.). Nepieciešams skaidrs ietekmes, funkciju un atbildības sfēru dalījums nacionālā, reģionālā un vietējā līmenī. Šobrīd kultūras jomas pārvaldībā bieži trūkst izpratnes par situāciju reģionā un mazajās pašvaldībās. Dažkārt izvirzītie mērķi netiek izpildīti, jo pašvaldībai, piemēram, trūkst līdzekļu. Nebūtu pieļaujama nozīmīgu pasākumu pārklāšanās vai izteikta to fragmentācija. Lēmumu pieņēmējiem jādomā par mērķtiecīgu apmeklētāju plūsmas sadali kultūras pasākumu organizēšanā.**
- **Daudzviet būtu jāuzlabo pasākumu sasniedzamība, kā arī vairāk jāuzklausa vietējo iedzīvotāju vajadzības un intereses. Svarīgi ir veicināt kultūras pārnesi paaudzēs, vairāk kultūras pasākumiem izmantojot izglītības iestāžu tīklu un infrastruktūru. Kultūrai jāklūst par reģiona eksportpreci, piesaistot gan citu reģionu iedzīvotājus, gan ārvalstu tūristus. Laba reģiona atpazīstamība vienlaikus var emocionāli iedarboties un sekmēt aizbraukušo atgriešanos Zemgalē.**

DEMOGRĀFISKIE PROCESI UN MIGRĀCIJA

SVĀRSTMIGRĀCIJA, IEKŠZEMES MIGRĀCIJA UN PĀRROBEŽU MOBILITĀTE

Zemgalē ir aktīva darba svārstmigrācija, ko nosaka lielu nodarbinātības centru – Rīgas un Jelgavas – tuvums. Svārstmigrāciju nosaka darbavietu izvietojums, mājokļu pieejamība un darba tirgus pieprasījums noteiktās jomās, kā arī atalgojuma teritoriālās atšķirības. Svārstmigrāciju veicina arī cilvēku vēlme palikt reģionā, jo te ir pievilcīga dzīves vide, īpaši ģimenēm ar bērniem. Zemgali dzīvesvietai izvēlas citu reģionu iedzīvotāji, pārceļoties no laukiem un mazpilsētām. Turpmāku iedzīvotāju pieplūdumu reģionam kavē darbavietu trūkums tiešā dzīvesvietas tuvumā, jo ne visi vēlas un ir gatavi iesaistīties svārstmigrācijā. Zemgalei raksturīga iedzīvotāju pārrobežu mobilitāte. Lietuvieši tirgojas Latvijā, bet Zemgales iedzīvotāji regulāri dodas uz Lietuvu iepirkties. Pašvaldību starpā notiek aktīva pārrobežu sadarbība, organizējot dažādus gadatirgus, uzņēmēju dienas, kurās piedalās arī kaimiņvalstis. Lietuvieši labprāt apmeklē Zemgali un bieži izmanto tūrisma pakalpojumus. Pārrobežu sadarbības jomā nozīmīga loma ir lauksaimniecības produkcijas ražošanai un pārstrādei.

SABIEDRĪBAS NOVECOŠANĀS PROCESI ZEMGALĒ

Reģiona darba tirgus saskaras ar strādājošo novecošanos. Gados vecākie speciālisti dodas pensijā un darbaspēka atjaunotne netiek pilnībā nodrošināta. Vienlaikus reģionā aktuāls ir gados vecāku cilvēku socializācijas jautājums un piemērota infrastruktūra apdzīvotajiem centros un lauku teritorijās. Īpaši aktuāla ir vienlīdz laba veselības aprūpes pieejamība visā reģionā.

PAKALPOJUMU NODROŠINĀJUMS LAUKU APVIDOS AR MAZU IEDZĪVOTĀJU SKAITU

Daudzveidīgāks pakalpojumu klāsts pieejams lielākos ciemos un pilsētās. Bibliotēkas daudzviet veic kultūras un socializācijas centru funkcijas. Lauku apvidos svarīgs ir pašvaldības atbalsts pakalpojumu nodrošinājumā. Pašlaik reģionā nepieciešams labāks satiksmes, komunikāciju (piemēram, pasta) un norēķinu (piemēram, bankomāti) pakalpojumu nodrošinājums, kā arī labāka izglītības un veselības aprūpes pieejamība. Jāveicina plašāks mobilo pakalpojumu nodrošinājums (piemēram, autoveikali).

IETEIKUMI LĒMUMU PIENĒMĒJIEM PAŠVALDĪBĀS, REĢIONĀ, VALSTĪ

- **Nozīmīga ir stipra vietējā kopiena, kas veido un attīsta iedzīvotāju piederības izjūtu vietai.**
- **Pašvaldībām būtu svarīgi sekmēt šo kopienu un vietu attīstību, nodrošinot lielāku iedzīvotāju līdzdalību un iesaisti lēmumu pieņemšanā. Tas iedzīvotājiem ļautu uzņemties noteiktu atbildību par savu dzīves vietu, kā arī nodrošinātu atbilstošu ietekmi pašvaldības un iedzīvotāju sadarbībā.**
- **Vairāk nepieciešams akcentēt dzīves vides pievilcību ģimenēm ar bērniem.**

- Tāpat jāveicina plašāka senioru iesaiste darba tirgū.
- Aktuāli ir mazināt birokrātiskos šķēršļus visās ikdienas dzīves jomās, īpaši vietējo pašvaldību darbā.

DEMOGRĀFISKĀ POLITIKA

REĢIONA DEMOGRĀFISKIE IZAICINĀJUMI

Zemgales teritoriālais novietojums nosaka izaicinājumu – Rīgas un Jelgavas tuvums, darba vietu pieejamība reģiona pilsētās un visai labā satiksme sekmē to, ka daļa Zemgales lauku iedzīvotāju meklē darba iespējas reģiona pilsētās, t.sk ārpus sava novada vai pagasta. Pierīga “atņem” iedzīvotājus Zemgales laukiem, bet ne Jelgavai. Savukārt Ozolnieki ir pašpietiekams novads. Zemgales atrašanās pierobežā sekmē un turpmāk rosina veicināt Zemgales reģiona sadarbību ar Lietuvu. Lietuvā, salīdzinājumā ar Latviju, ir lielāks tirgus, kurā realizēt Latvijā ražotu produkciju.

Mājokļa jautājums ir aktuāls gan zemgaliēšu ģimenēm, gan tiem remigrantiem, kuri vēlas atgriezties uz dzīvi Zemgalē. Pieprasījums pēc mājokļiem ir gan pilsētās, gan laukos. Ģimenēm ir svarīgi dzīvot vietā, no kuras ir viegli nokļūt pilsētā – uz darbu vai bērniem uz skolu. Tāpēc svarīgs ir jautājums par vietējo ceļu infrastruktūras uzlabošanu. Populārāks kļūst arī attālinātais darbs, kad darbinieki daļu darba laika strādā mājās, tādējādi sekmējot interesi par mājokļiem laukos. Mājokļa iegādi lielā mērā nosaka banku kredītpolitika. Atšķirībā no kredītiem mājokļu iegādei pilsētās, ir grūti saņemt bankas kredītu mājokļa iegādei laukos. Pilsētās, piemēram Bauskā, mājokļi ir dārgi, kas saistīts ar reģionālo politiku, kur noteikts 21 attīstības centrs. Bankas, reaģējot uz šādu nostādni, prognozē īpašuma cenu kritumu ārpus šiem centriem, tādējādi palielinot kredītu piešķiršanas risku mājokļiem laukos.

Risinājumu varētu rast, sekmējot vienošanos ar bankām, lai paplašinātu kredītu piešķiršanu mājokļu iegādei laukos. Iespējams, vajadzētu skatīt jautājumu par nekustamā īpašuma nodokļa palielināšanu pilsētās, kas zināmā mērā varētu veicināt īpašumu iegādi laukos. Ir jāveicina arī mājokļu īres tirgus attīstība.

Nozīmīga loma demogrāfijas un sociālo jautājumu risināšanai pagastos ir līderiem, kā arī nevalstisko organizāciju klātbūtnei. Aktivitāte šai ziņā pagastos ir ļoti nevienmērīga. Pagastos, kuros ir aktīvi līderi, ir arī daudz nevalstisko organizāciju. Šādos pagastos tiek realizēti dažādi projekti, t.sk. demogrāfijas un sociālo jautājumu risināšanai. Ap aktīvajiem cilvēkiem – līderiem pulcējas daudz atbalstītāju, un jautājumi tiek risināti sekmīgāk nekā vietās, kur šādu līderu un nevalstisko organizāciju nav.

ĢIMENES ATBALSTA POLITIKAS PILNVEIDE

Bieži vien ģimenes locekļi sameklē darbu un faktiski pārceļas uz pilsētām, bet savu deklarēto dzīvesvietu saglabā laukos. Ne vienmēr mājokļa izīrētājs pilsētā atļauj īrniekiem tajā deklarēties, jo palielinās komunālo pakalpojumu, piemēram, atkritumu izvešanas izmaksas. Ģimenēm ar bērniem ir izdevīgāk būt deklarētām faktiskajā dzīvesvietā, jo tas dod iespēju pretendēt uz pašvaldības sniegtajiem pakalpojumiem (piemēram, mācībām mūzikas vai mākslas skolā u.tml.).

Ģimenes, kuras vēlas bērniem nodrošināt daudzpusīgākas izglītības iespējas, biežāk pārceļas un deklarē dzīvesvietu pilsētās, bet nelabvēlīgās ģimenes paliek pagastos. Dažkārt (piemēram, Jelgavas novadā) nelabvēlīgās ģimenes faktiski pārceļas uz pilsētu, paliekot deklarētas pagastā. Pilsētās, pēc nelabvēlīgo ģimeņu domām, ir vieglāk nenonākt uzraugošo institūciju redzeslokā.

ĀRVALSTU DARBASPĒKA PIESAISTE

Daļa diskusijas dalībnieku uzsver labu sadarbību ar Lietuvas policiju, glābšanas dienestu, ugunsdzēsējiem, ātro medicīnisko palīdzību u.c. Pārrobežu sadarbības projekti līdž šim ir aptvēruši lielākoties kultūras un amatiermākslas jomu, bet mazāk biznesa projektus. Zemgales iedzīvotāji dodas izklaidē uz Panevėžu, kur ir lieli iepirkšanās centri un baseins. Darbaspēka kustība notiek arī no Lietuvas pierobežas uz Zemgali – no Žeimes cilvēki brauc uz Bausku, no Žagares – uz Dobeli. Aucē Lietuvas uzņēmēji ir atvēruši šūšanas fabriku, kurā ir nodarbināti gan Latvijas, gan Lietuvas iedzīvotāji. Skaistkalnes kafējnīcā strādā Lietuvas iedzīvotāji. Lietuvas firmas piesakās pašvaldību izsludinātajos konkursos, piemēram, celtniecībā, piedāvājot zemākas cenas. Lietuvas normatīvie akti dokumentācijas sagatavošanas ziņā ir lietuviešu uzņēmējiem draudzīgāki, kas ļauj tiem ietaupīt izmaksas, tādēļ būtiski ir, lai arī birokrātiskais aparāts būtu konkurētspējīgs.

Zemgalē arvien vairāk ienāk ārvalstu darbaspēks. Ir daudz Ukrainas un Rumānijas viesstrādnieku, kuri strādā celtniecībā. Daļa no tiem strādā oficiāli, daļa nelegāli. Zemgaliešiem ir samērā pozitīva attieksme pret viesstrādniekiem, kuri strādā par zemāku atalgojumu, runā vietējiem iedzīvotājiem saprotamā krievu valodā un ārēji neatšķiras no vietējiem iedzīvotājiem. Citu rasu imigrantu Zemgalē pagaidām ir maz.

IETEIKUMI LĒMUMU PIENĒMĒJIEM PAŠVALDĪBĀS, REĢIONĀ, VALSTĪ

- **Jālīdzsvaro izglītības iespēju pieejamības Zemgales pilsētās un laukos. Pilsētās trūkst vietu bērnudārzos, savukārt laukos izglītības iestādes tiek slēgtas un daudzviet to telpas ir tukšas, kuras varētu tikt izmantotas. Jelgavā trūkst bērnudārzu apmēram 300 bērniem, tiek veidota informatīvā sistēma pieejamo aukļu apzināšanai. Pirmsskolas bērnu izglītības iestāžu nodrošinājumam ir jāklūst par svarīgu prioritāti gan pašvaldībās, gan reģionos, gan valstī kopumā.**
- **Jāpaplašina atbalsts tādām kopdzīves formām kā neregistrētās attiecības, jo mūsdienās daudzi bērni dzimst neregistrētās attiecībās.**
- **Vairumā Zemgales pilsētu darbojas rūpniecības uzņēmumi, tāpēc bezdarba situācija nav izteikta. Savukārt darba atrašana laukos ir problēma. Pagastos arvien mazāk ir pieprasīts nekvalificēts darbaspēks (parasti tas ir sezonas darbos, piemēram, ogu lasīšanā). Lielsaimnieki pieprasa augsti kvalificētus speciālistus (piemēram, lieljaudas traktoru vadītājus).**
- **Jāveicina profesionālās koledžu izglītības patēriņš, proti, kvalificētu darbaspēku apmācīt uz vietas –reģionā. Nereti jaunieši dod priekšroku mācībām augstskolās, darbam pilsētās un ārzemēs.**
- **Veicināt vietējo ražotāju kooperatīvu veidošanos.**

REĢIONĀLĀ IDEJU DARBŅĪCA: VIDZEMES DEMOGRĀFISKAIS PORTRETS

2019. gada 22. oktobris, Līgatne

IZGLĪTĪBAS LOMA KVALIFICĒTA DARBASPĒKA SAGLABĀŠANĀ UN PIESAISTĒ REĢIONĀ

KVALIFICĒTA DARBASPĒKA SAGLABĀŠANA UN PIESAISTE

Kā būtiskāki faktori kvalificēta darbaspēka saglabāšanai un piesaistei reģionam tiek minēti: darba dēvēja loma, elastīgas nodarbinātības iespējas, uzņēmējdarbības veicināšana un cilvēku pašu motivācija atgriezties reģionā. Pozitīvs, prestižs un motivējošs darba devējs tiek uzskatīts par nozīmīgu faktoru, kas motivē un iedvesmo strādāt reģionā. Jauniešu skatījumā būtisks ir elastīgs darba grafiks, attālināta darba iespējas, atsaucīga un pozitīva darba vide, vadītājs – līderis un iedvesmotājs. Jauniešu motivēšanā nozīme ir viņu iedrošināšanai, ļaujot noticēt, ka paši var būt darba devēji, tātad pievērsties uzņēmējdarbībai un radīt darba vietas. Kā bremsējošs faktors tika norādītas bailes no neizdošanās, ko palīdzētu pārvarēt iedvesmojoši stāsti, veiksmīgi piemēri no uzņēmēju prakses, kā arī dažādi atbalsta pasākumi. Kā vēl viens ar darba tirgu nesaistīts faktors, kas piesaistītu un motivētu atgriezties reģionā, tiek minēta ģimene, vienlaikus uzsverot, ka dzīves pieredzes gūšanai var arī izbraukt no reģiona, lai pēc tam atgrieztos.

REĢIONĀ NEPIECIEŠAMĀS PROFESIONĀLĀS KOMPETENCES

Galvenās kompetences, kas nepieciešamas darba tirgū, ir tā saucamās “jaunās kompetences”. Tās ir informāciju un komunikāciju tehnoloģijas, plaša apjoma informācijas apstrādes un citas prasmes, kas saistītas ar augsta līmeņa darbu ar datoru, svešvalodu zināšanas un komunikācijas prasmes. Īpaši būtisks faktors ir attieksme pret darbu (t.i., prasme un motivācija strādāt, parādīt savu darbu, nevis vispirms pieprasīt atalgojumu). Dalībniekiem bieži nav saprotama atšķirība starp profesiju/kvalifikāciju un profesionālajām kompetencēm.

VIDUSSKOLU ABSOLVENTU UN SENIORU PIESAISTE UN NOTURĒŠANA

Diskusija par iesaisti darba tirgū galvenokārt koncentrējās uz senioru nodarbinātības un iesaistes jautājumiem. Dalībnieki minēja, ka Vidzemes reģionā darbojas seniori – tautas daiļamata meistari, kuri savu darbu turpina līdz lielam vecumam. Šajā ziņā viņi pilda kultūras mantojuma saglabātāju lomu. Dalībnieki arī konstatēja, ka viens no faktoriem, kas nodrošina senioru neaiziešanu no darba tirgus, ir finansiālie apsvērumi – mazās pensijas, kas rosina cilvēkus strādāt ilgāk. Ir novērots, ka, senioriem aizejot pensijā, viņi pievēršas interešu izglītībai un atrod jaunas nodarbošanās, kas nav saistītas ar darba tirgu. Tika arī minēts, ka dažkārt pirmspensijas vecuma skolu pedagogiem ir grūtāk saprasties ar jauniešiem, tādēļ vecākās paaudzes darbiniekiem būtu jārada iespējas un motivācija “iet laikam līdzī”, apgūt jaunas prasmes un būt elastīgākiem. Kā labs piemērs tika minēta programma “Pumpurs”.

INTERNACIONALIZĀCIJAS PROCESI

Kā labs internacionalizācijas procesa piemērs tika minēta Vidzemes Augstskola, kas izstrādā studiju programmas un piesaista ārvalstu studentus. Taču līdz šim nav novērots, ka pēc augstskolas absolvēšanas šie ārvalstnieki paliktu strādāt reģionā. Šo ārvalstu absolventu integrācija vietējā darba tirgū ir neizmantots potenciāls.

Diskusijas dalībnieki norādīja, ka internacionalizācija netiek koordinēta vai vadīta ne plānošanas reģiona, ne arī pašvaldību līmenī, un imigrācija notiek pēc pašu personīgās iniciatīvas, nesāņemot nekādu speciālu atbalstu. Ir vairāki piemēri, kad iebraucēji labi integrējušies vietējā darba tirgū un uzņēmējdarbībā, piemēram, ķīniešu tautības iebraucēji atvēruši ķīniešu restorānus Cēsīs un Raiskumā, vācu izcelsmes iedzīvotājs Smiltēnē pasniedz vācu valodu skolā un veicina sadarbību ar Vāciju.

Kā citi veiksmīgi internacionalizācijas piemēri diskusijā tika minēti arī tādi kā brīvprātīgais darbs (piemēram, Grašu bērnu centrs Cēsvainē), vidusskolu dalība Erasmus programmā, uzņemot skolā un ģimenēs jauniešus no Eiropas, ārvalstnieku īpašumu iegāde reģionā, t.sk., zemnieku saimniecību izveide. Kopumā var secināt, ka par internacionalizācijas procesiem informācija ir sadrumstalota, tomēr tie reģionā notiek.

IETEIKUMI LĒMUMU PIENĒMĒJIEM PAŠVALDĪBĀS, REĢIONĀ, VALSTĪ

- **Paplašināt plānošanas reģiona funkcijas izglītības jomā ļaujot efektīvi identificēt nepieciešamās kompetences.**
- **Atbilstīgi reģiona vajadzībām būtu nepieciešama attiecīga izglītības programma. Kā labās prakses piemērs tika minēta Somija, kur vienā no reģioniem vispirms tika identificēta profesija “dabas pavadonis”, pēc tam piedāvāta šāda izglītības programma, un tās absolventi ar labiem rezultātiem strādā šajā jomā.**
- **Studiju prakse var kalpot kā instruments darbaspēka piesaistei. Darba vidē balstīta izglītība jeb kvalitatīva prakse uzņēmumā kā solis ceļā uz iesaistīšanos darba tirgū. Kā priekšnoteikums tam ir prakses kvalitāte.**
- **Jāpilnveido uzņēmumu un praktikanu savstarpējās sapratnes veicināšana. Sniedzot atbalstu uzņēmumiem prakses vadībā, iesaistot tos uzņēmumus, kam ir interese un nepieciešamība pēc darbiniekiem, kā arī uzlabojot “savešanas mehānismu”.**

KVALIFICĒTU SPECIĀLISTU MIGRĀCIJA

EMIGRĀCIJAS SEKAS UN SPECIĀLISTU TRŪKUMS

Reģions izjūt emigrācijas sekas un darbaspēka sarukumu. Īpaši aktuāli tas bija ekonomiskās krīzes periodā.

Speciālistu trūkums un migrācijas izaicinājumi ir raksturīgi ne tikai starptautiski atpazīstamiem uzņēmumiem (piemēram, Valmieras stikla šķiedrai), bet arī publiskā sektora iestādēm (piemēram, izglītības un veselības aprūpes jomā) un dažādu pakalpojumu privātu uzņēmumiem. Vidzemē ir vērojama arī tendence, ka atsevišķi tehnoloģiju attīstības un skaistumkopšanas pakalpojumu uzņēmumi darbības sākšanai vai turpināšanai izvēlējušies reģiona lielās pilsētas (piemēram, Valmieru, Cēsis u.c.). Atsevišķos pakalpojumu sfēras un viesmīlības jomas uzņēmumos (piemēram, ēdināšanā, tūrismā) trūkst arī mazkvalificētu speciālistu. Iespējams risinājums ir mazkvalificētu darbu sezonāla piedāvājuma veidošana jauniešiem un pensijas vecuma iedzīvotājiem.

Iedzīvotāji, īpaši gados jauni cilvēki, migrāciju izjūt kā pieredzes gūšanu dzīvei ārvalstīs un iespēju piepelnīties. Reģionā vērojama gan jauniešu aizbraukšana pēc vidusskolas pabeigšanas, gan arī izteikta vēlme turpināt studijas augstskolā Latvijā, vai iesaistīties vietējā darba tirgū.

Vidzemē, līdzīgi kā citos Latvijas reģionos, notiek mazo apdzīvoto vietu depopulācija – daudzos lauku ciemos ievērojami sarucis iedzīvotāju skaits. Cilvēki dzīvei un darbam galvenokārt izvēlas apdzīvojuma centrus – reģiona lielās pilsētas, piemēram, Valmieru, Cēsis, Gulbeni, Smiltēni, Alūksni vai Madonu. Bet ir arī Vidzemes mazpilsētas, kas atrodas tuvu lielākajiem nodarbinātības centriem un kas joprojām ir pievilcīgas dzīves vietas ar attīstītu sociālo infrastruktūru.

Vidzemē ir vērojamas internacionalizācijas iezīmes – pastāv vairāki ārvalstnieku izveidoti uzņēmumi, ir vērojama ārvalstnieku klātbūtne. Labās prakses piemēri liecina, ka starptautiska vide piesaista iedzīvotājus un uzņēmumus no citiem reģioniem, veicina uzņēmējdarbību.

SPECIĀLISTU NOTURĒŠANA UN PIESAISTĪŠANA

Kvalificētu speciālistu un augsta līmeņa profesionāļu noturēšanā un piesaistīšanā būtisks ir konkurētspējīgs un sabalansēts atalgojums, kā arī dzīvesvietas jautājums. Pašvaldību atbalsts mājokļa jautājuma risināšanā ir ļoti nozīmīgs jaunajiem speciālistiem un ģimenēm ar maziem bērniem. Speciālistu piesaistīšanā un noturēšanā nozīmīga loma ir arī attālināta darba iespējām, īpaši tehnoloģiju jomas uzņēmumos, kā arī koprades telpu izveide lielajās reģiona pilsētās.

Labās prakses piemēri liecina, ka reģionā ir pašvaldības (piemēram, Valmiera, Smiltene), kas veido pašvaldības dzīvojamo fondu un sekmē dzīvojamo telpu īres tirgus attīstību. Nozīmīga ir pašvaldību loma speciālistu piesaistē un noturēšanā, it sevišķi attīstot inženiertehnisko un sociālo infrastruktūru, uzlabojot apdzīvoto vietu labiekārtojumu. Patīkama un droša dzīves vide, pašvaldības pakalpojumu sasniedzamība un atbalsts ir nozīmīgi faktori, kas veicina augstu dzīves kvalitāti reģionā. Reģionā ir attīstīta sociālā infrastruktūra, kas nodrošina daudzveidīgas atpūtas, rekreācijas, tūrisma un izglītošanās iespējas visām vecuma grupām.

ATPAKAĻMIGRĀCIJA VIDZEMĒ

Reģionā tiek īstenoti Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas nodrošinātie atpakaļmigrācijas veicināšanas pasākumi. Pieredzes stāsti liecina, ka prombūtnē esošie izjūt saikni ar reģionu un vēlas atgriezties Latvijā. To apliecina gan interese par atpakaļmigrācijas iespējām, gan arī ieguldījumi nekustamajā īpašumā, piemēram, iegādājoties mājokļus, atjaunojot un izīrējot mājokļus (piemēram, piedāvājot izmitināšanas pakalpojumu portālā [airbnb.com](https://www.airbnb.com) u.c.).

Atpakaļmigrācija interesē gan ģimenes ar bērniem, gan nodarbinātos. Ģimenes aktīvi interesējas par bērnu izglītošanas un ārpuskolas aktivitāšu piedāvājumu, bet nodarbinātie par reģiona darba tirgus piedāvājumu. Daudzi remigrāciju saskata kā pagaidu risinājumu un neizslēdz iespēju atkārtoti doties uz ārvalstīm. Minētais piemērs liecina par starpvalstu migrācijas cirkulāro raksturu, maksimāli izmantojot iespējas gan dzīvei Latvijā, gan ārvalstīs.

IETEIKUMI LĒMUMU PIENĒMĒJIEM PAŠVALDĪBĀS, REĢIONĀ, VALSTĪ

- Kvalificēta darba spēka un augsta līmeņa profesionāļu noturēšanā un piesaistē aktīvi jāsadarbojas visām iesaistītajām pusēm.
- Pašvaldībām nepieciešams veidot dzīvojamo fondu un īstenot mājokļu iegādes atbalsta programmas, nodrošināt infrastruktūras attīstību, kā arī sekmēt uzņēmēju sadarbības iespējas, veidojot atbilstošas platformas, labu ideju atbalstu, stiprinot uzņēmējdarbības attīstības ievirzes speciālistu pieejamību pasākumus, piedāvāt stipendiju programmas pieprasītākajās specialitātēs.
- Vidējiem un lieliem reģiona uzņēmumiem svarīgi ir attīstīt pievilcīgu darba vidi, veidot sociāli atbildīga uzņēmuma reputāciju, piedāvāt karjeras izaugsmes programmas un nodrošināt reģionā konkurētspējīgu atalgojumu.
- Kvalificēta darba spēka attīstībā nozīmīga loma ir elastīgām un darba tirgus prasībām piemēroties spējīgām izglītības programmām gan mūžizglītības, gan profesionālas ievirzes jomā. Ieteicams izveidot un piedāvāt noteiktās profesijās vai specialitātēs balstītas izglītības programmas.
- Atpakaļmigrācijas veicināšanai nozīmīga loma ir gan reintegrācijas programmām, gan sociālajam atbalstam un pastāvīgas saiknes nodrošināšanai starp prombūtnē esošiem iedzīvotājiem un vietējām pašvaldībām un kopienām.
- Ieteicams izveidot jeb institucionalizēt darbā iekārtošanas koordinators jeb kontaktbiržas funkcijas labākai darba meklētāju un darba devēju sadarbībai.
- Nepieciešams popularizēt priekšrocības dzīvei Vidzemes reģionā – tas ir dabas tuvums un daudzveidība, ērta sasniedzamība, pievilcīga dzīves vide, atbilstoša sociālā un inženiertehniskā infrastruktūra.

KULTŪRA KĀ REĢIONA VIRZĪTĀJSPĒKS

KULTŪRAS RESURSU IZMANTOŠANAS GALVENIE VEIDI

Ideju darbnīcas dalībnieki minēja daudz piemēru par kultūras objektiem un aktivitātēm Vidzemes reģionā, kas skar galvenokārt amatiermākslu un profesionālo mākslu. Reģionā ir ļoti plaši izplatīti un attīstīti dažādi amatiermākslas kolektīvi, pat mazos novados ir vairāki deju kolektīvi, kori, rokdarbu pulciņi. Tāpat minēts, ka ir plašs mākslas un mūzikas skolu tīkls reģionā, kas raksturo kultūras izglītību. Norisinās dažādi gan tradicionālās, gan mūsdienu kultūras vērtībās balstīti pasākumi un kultūras notikumi reģionā.

KULTŪRAS RESURSU IZMANTOŠANAS LABIE PIEMĒRI

Tāpat kā citur Latvijā, liela nozīme kultūras resursu aktualizēšanā un izmantošanā ir infrastruktūrai, aktīviem līderiem, nevalstisko organizāciju darbam.

Vidzemes reģionā tika akcentēts kā nozīmīgs pašvaldību atbalsts dažādu kultūras projektu realizācijai, kultūras objektu revitalizācijai un uzturēšanai. Tika uzsvērti arī mecenātu loma un atbalsts kultūras pasākumu organizēšanā, kā arī ieguldījumi inovācijās atsevišķu industriālu objektu pārveidošanā, pielāgošanā mūsdienu vajadzībām. Viens no veiksmīgiem piemēriem ir sadarbība starp pašvaldībām, darbojoties klāstera atbalsta programmā un attīstot vienotu tūrisma piedāvājumu "Enter Gauja". Līdz ar to arvien biežāk kultūras resursi netiek izmantoti nejauši, bet tiek mērķtiecīgi virzīti vietas un reģiona attīstībai.

Positīvs piemērs ir arī dažāda veida kulinārā mantojuma atdzimšana un piedāvājuma veidošana. Šādā veidā reģionā izceļ tradicionālās vērtības un kombinē tās ar mūsdienu tehnoloģiskajām iespējām un jaunām, radošām idejām.

Tika atzīmēts, ka relatīvi mazām apdzīvotām vietām pēdējā laikā arvien vairāk izdodas piesaistīt atzītus māksliniekus, kā rezultātā kultūras pasākumu piedāvājums reģionā ir plašs un daudzpusīgs. Parādās tendence noteiktu apdzīvotu vietu saistīt ar konkrētiem māksliniekiem. Ideju darbnīcas dalībnieki atzīmēja, ka joprojām pieprasījums pēc kultūras aktivitātēm reģionā ir nemainīgi augsts.

Kā pozitīva tendence Vidzemē tika minēta vietējās kopienas iesaiste kultūras resursu apzināšanā un izmantošanā. Iedzīvotāji tiek aicināti veidot savas kopienas, vietas identitāti, izmantojot esošos dabas un kultūrvēsturiskos objektus un vērtības. Vidzemes plānošanas reģions organizē dažādus seminārus un meistarklases iedzīvotājiem: "*Mudinām cilvēkus domāt, kā veidot savus stāstus par vietu, par identitāti.*"

Tika uzsvērts, ka kultūrai kā resursam ir jānodrošina arī ieņēmumi, ka tas ir vēl neizmantojams potenciāls: "*Pienācis laiks domāt, kā šī joma var nopelnīt.*" Cilvēkus vajadzētu vairāk izglītēt – radīt kvalitatīvus kultūrā saņemtus produktus, nebaidīties tos pārdot, izglītēt mārketingā. Kā veiksmīgs piemērs tika minēta Oleru muižas attīstība, galdniecības "Zaļās pēdas" darbība.

Par izaicinājumu var uzskatīt ideju iesaistīt sabiedrību kultūras projektu izvērtēšanā, kas šķiet loģiska no vietas attīstības perspektīvas, bet kam pagaidām nav atbalsta no LR Kultūras ministrijas. Tika minēts arī, ka kultūras dzīve un kultūras infrastruktūras attīstības līmenis ietekmē dzīves vietas izvēli, pārceļoties no galvaspilsētas uz reģionu.

REĢIONA POLITIKA KULTŪRAS JOMĀ

Diskusijas dalībnieki atzina, ka atbalsts no valsts, reģiona, vietējās pašvaldības kultūras aktivitātēm tiek sniegts. Piemēram, ir pieejamas ekspertu konsultācijas, piedāvātas dažādas meistarklases, konkursi iedzīvotājiem, palīdzība projektu pieteikšanā un īstenošanā. Taču izskanēja arī pārdomas, vai šis atbalsts vienmēr ir pārdomāts, racionāls un tālredzīgs. Piemēram, nav par katru cenu jāatjauno kultūras objekti, ja tiem nav paredzēts mūsdienīgs izmantojums. Līdz ar to politikas līmenī būtu nepieciešams izvirzīt prioritātes kultūras jomā un savstarpēji starp pašvaldībām, tūrisma objektiem specializēties, lai kultūras piedāvājumu diferencētu. Sarunās tika minēts, ka dažkārt patērētājiem esošais kultūras piedāvājums šķiet izsmelts un vienvērtīgs piemēram, novadu svētki vai tirdziņi, kuri pēc būtības visur ir līdzīgi. Iespējams, to var skaidrot ar patērētāju sabiedrības pazīmēm, taču ir arī palielinājušās sabiedrības prasības pēc kultūras pieredzes.

Par noteiktu problēmu kultūras jomā var uzskatīt nepieciešamību sadarboties dažādiem sociālajiem aģentiem, lai dažādotu kultūras piedāvājumu un veidotu kvalitatīvu piedāvājumu. Piemēram, tiek izveidota noteikta kultūras aktivitāte vai tradīcija, taču tai nav atbalsta naktsmiņņu vai sabiedriskās ēdināšanas jomā.

KULTŪRA KĀ REĢIONA ATTĪSTĪBAS VIRZĪTĀJSPĒKS

Vidzemes reģiona ideju darbnīcas meistarklases dalībnieki vienprātīgi atzina, ka kultūras dzīve ir nozīmīga reģiona attīstībā, jo tā veicina gan ekonomiskās, gan sociālās aktivitātes. "Kultūra palīdz uzplaukt vietai, un kultūra ir ļoti būtiska, lai piesaistītu iedzīvotājus dzīvot reģionā". Šis apgalvojums, kas sastopams teorētiskajos avotos, tiek pieredzēts, atzīts arī lokāli un reģiona līmenī. Katrai pašvaldībai būtu jāskatās un jāattīsta sava kultūras resursos sakņotā unikalitāte, īpaši svarīgi tas ir mazajiem novadiem. Svarīgi ir ne tikai atjaunot muižas, pilis u.c. kultūrvēsturiskas ēkas, bet dot tām arī kādu mērķi, specializāciju, un par to būtu jādomā ne tikai novadu, bet reģiona līmenī.

IETEIKUMI LĒMUMU PIEŅĒMĒJIEM PAŠVALDĪBĀS, REĢIONĀ, VALSTĪ

- **Nepieciešama stratēģiska kultūras resursu plānošana un attīstīšana.**
 - **Finansējuma piešķiršana aktivitāšu veikšanai.**
 - **Lielāka sabiedrības iesaiste kultūras radīšanā, ne tikai tās resursu un pakalpojumu izmantošanā.**
 - **Kultūras aspektu analīze kopsakarā ar citām tautsaimniecības jomām.**
 - **Sadarbības veicināšanu varētu uzskatīt par vienu no vēlamajām plānošanas reģiona darbības jomām.**
-

DEMOGRĀFISKIE PROCESI UN MIGRĀCIJA

DARBA SVĀRSTMIGRĀCIJA UN IEKŠZEMES MIGRĀCIJA

Galvenais svārstmigrantu galamērķis ir Rīga, nozīmīgas ir arī reģiona lielākās pilsētas. No Cēsīm daudzi dodas uz Rīgu, izmantojot Cēsu–Rīgas ekspresvilcienu. Tipiskie braucēji ir iestāžu darbinieki un profesionāļi, vairākums sievietes, vecumā virs 45 gadiem. Svārstmigrantu vidū ir daudz studentu. Cēsis ir laba vieta dzīvošanai, taču darba iespējas pilsētā ir ierobežotas. Uz Cēsīm bieži brauc strādāt pedagogi un apkalpojošajā sfērā strādājošie. Gulbene piesaista svārstmigrantus, bet ir arī vieta, no kuras dodas strādāt uz citām vietām (Smilteni, Balviem, reizēm arī Rīgu). Uz Rīgu dodas nedēļas svārstmigranti, kuri ir nodarbināti ceļu būvē, celtniecībā un auto apkalpes uzņēmumos. Lielākais vairums no viņiem ir vecumā no 45 līdz 50 gadiem. Ir raksturīga arī skolēnu mācību mobilitāte uz Gulbeni.

Cilvēki pārceļas uz Vidzemes reģionu, jo arvien vairāk novērtē laukus un mazākas pilsētas. Cilvēki jūtas "noguruši" no lielo pilsētu, it īpaši Rīgas, dzīves ritma. Vidzemes reģions tāpat kā Kurzemes un Zemgales reģions piesaista cilvēkus, jo te ir pievilcīga dzīves vide.

SABIEDRĪBAS NOVECOŠANĀS PROCESI

Senioriem ir bijusi iespēja izteikties, un parādās interešu atšķirība starp viņiem un citām iedzīvotāju grupām. Palielinoties pensionāru skaitam, viņi bieži kļūst par pašvaldības prioritāti dažādu iedzīvotājiem nozīmīgu jautājumu risināšanā.

Tā rezultātā dažkārt arvien grūtāk ir noturēt jauniešus, radīt apstākļus viņu palikšanai. Palielinoties senioru skaitam, tiek veidoti pansionāti, kas ir jaunas darbavietas un jauna nodarbinātības niša. Arī tas ir veids, kā reģionam piesaistīt jaunus cilvēkus. Tas krasi kontrastē ar abās iepriekšējās diskusijās minēto par to, ka gados vecākie speciālisti dodas pensijā un ka arvien vairāk ir jūtams sociālais slogs.

PAKALPOJUMU NODROŠINĀJUMS LAUKU APVIDOS AR MAZU IEDZĪVOTĀJU SKAITU

Tāpat kā Zemgalē un Kurzemē, kvalitatīvi ceļi ir ļoti nepieciešami. Liela nozīme ir arī komunikāciju infrastruktūras (mobilie sakari, internets) un medicīnas pakalpojumu, tai skaitā veselības aprūpes nodrošināšanai. Pasta nodaļu un bankomātu trūkums ir izteiktāka problēma nekā Zemgalē. Transports pēc pasūtījuma varētu daļēji risināt šīs problēmas, it īpaši gados vecākiem cilvēkiem mazo apdzīvotumu centros un lauku teritorijās.

SEZONALITĀTE VIDZEMĒ (OTRĀS MĀJAS) UN IGAUNIJAS TUVUMS

Cēsīs sezonalitātes izpausmes ir ļoti jūtamas. Vasarā ir daudz pasākumu un daudz cilvēku. Ziemā to ir daudz mazāk. To var attiecināt arī uz visu reģionu, izņemot vietas, kur ir pieejamas ziemas sporta aktivitātes (slēpošana, snovbords). Līdz ar to tūrisma sezonalitāte reģionā nav tik izteikta kā Kurzemē.

Otro māju īpašumu ir mazāk nekā Kurzemē, situācija šajā jomā ir līdzīgāka Zemgalē notiekošajiem procesiem. Vasaras mājas ir raksturīgas vien atsevišķām reģiona daļām, piemēram, centrālajai Vidzemei. To īpašnieki neiesaistās pagasta vai novada dzīvē tāpat kā Kurzemē un Zemgalē. Bieži vien otrie īpašumi tiek izmantoti tikai kā vasaras mājās, kuras nesezonā pieskata kāds no kaimiņiem.

Igaņu klātbūtne ir ļoti jūtama Valmierā. Viņu vidū ļoti izplatīts ir iepirkšanās tūrisms, tai skaitā alkohola un dažādu dārza preču iegāde. Reģionā raksturīga pašvaldību pārrobežu sadarbība. Notiek pārrobežu sadarbība industriālā mantojuma un "Livonijas kulinārā ceļā" projekta ietvaros. Vidzemē ir raksturīgāka sadarbība ar Igaunijas dienvidu daļu. Vidzeme kļūst arvien populārāka igauņu tūristu vidū, jo tas ir neierasts, neiepazīts reģions. Līdz ar to pārrobežu tūrisms ir nozīmīgs tāpat kā Zemgalē. Igaunijas robežas tuvums tiek izjūsts arī tādā ziņā, ka reģiona iedzīvotājiem ir tendence pārcelties uz kaimiņvalsti, piemēram, Valgu, ja tur ir lielākas darba iespējas, atalgojums vai ir pieejami labāki pakalpojumi.

IETEIKUMI LĒMUMU PIENĒMĒJIEM PAŠVALDĪBĀS, REĢIONĀ, VALSTĪ

- **Jārada pievilcīga dzīves vide ar sakoptu apkārtni, jāuzlabo teritorijas vizuālā pievilcība.**
- **Jaunu ģimeņu piesaistei svarīga ir bērnudārzu un aukļu pakalpojumu nodrošināšana.**
- **Mājokļu trūkuma risināšanai svarīga ir informācijas apkopošana par visiem brīvajiem mājokļiem teritorijā. Ir arī jāuzlabo mājokļu stāvoklis.**
- **Pašvaldībās jābūt biznesa inkubatora nodrošinājumam. Ir jārada tādu aktivitāšu vietas, kurās rodas pievienotā vērtība (uzņēmējdarbība).**
- **Neizmantojot standarta risinājumu visām teritorijām, ņemt vērā, ka daudz kas ir atkarīgs no konkrētās situācijas un apstākļiem.**

- Reģionā jāsniedz koordinējošs atbalsts jaunu ideju realizēšanai, tai skaitā biznesa attīstībai.
- Jāsniedz metodisks atbalsts dažādu pakalpojumu ieviešanā un jāveicina sadarbība starp pašvaldībām.
- Nacionālā līmenī jāstiprina stabilitāte, prognozējamība un uzticības veicināšana dažādās jomās.
- Nacionālā līmenī svarīgi sniegt atbalstu reģionu uzņēmējiem, piemēram, nodokļu atvieglojumu veidā.

DEMOGRĀFISKĀ POLITIKA

REĢIONA DEMOGRĀFISKIE IZAICINĀJUMI

Vidzemes reģiona pievilcību no demogrāfisko izaicinājumu viedokļa galvenokārt nosaka:

- reģiona centrālajā daļā – Rīgas tuvums un laba satiksme ar galvaspilsētu.
- citur reģionā – Rīgas – Pleskavas šoseja, ceļu tīkls, infrastruktūra un kultūrvēsturiskās tradīcijas.

Pozitīva iezīme ir tā, ka rīdnieki Vidzemē iegādājas vasaras mājas. Arī attālinātais darbs sekmē vidzemnieku darba Rīgā apvienošanu ar darbu citur Vidzemes reģionā, piemēram, Valmierā. Tomēr kā nozīmīgs trūkums iedzīvotāju piesaistē tiek uzskatīts mājokļu trūkums. Vidzemes perifērijā ir vietas ar novecojošu iedzīvotāju sastāvu, zemu ekonomisko aktivitāt, piemēram, Jaunpiebalga, Seda.

REĢIONA DEMOGRĀFISKIE IZAICINĀJUMI

Jāaudzina un jāveicina lokālpatriotisms. Kopumā Vidzemes reģions citur dzīvojošajiem ir pievilcīgs. Uz dzīvi Vidzemē pārceļas no Rīgas, Zemgales u.c. vietām. Joprojām augsta ir mājokļu īres maksa, pārlietu augsta ir pārdošanai pieejamo mājokļu cena, bankas bieži vien nesniedz kredītus mājokļa iegādei ārpus attīstības centriem. Demogrāfisko jautājumu pozitīvai risināšanai svarīgi ir attīstīt kvalitatīvu dzīves vidi, proti, skolas, sadzīves un veselības aprūpes pakalpojumus, ātrgaitas internetu, nodrošināt teātra sasniedzamību un ceļu tīklu.

ĢIMENES ATBALSTA POLITIKAS PILNVEIDE

Jaunu ģimeņu piesaistē svarīga ir kvalitatīvas izglītības pieejamība. Nozīmīga loma ir pašvaldību autobusiem, kas nogādā bērnus uz skolu. Tomēr vēl joprojām trūkst vietas bērnudārzos, uz tām ir lielas rindas. Daļēji šo vietu trūkuma problēmu atrisina privātie bērnudārzņi, bet ne visiem ir līdzekļi, lai par tiem maksātu, un ne visās vietās tie ir pieejami. Pašvaldībām aktīvāk jārisina mājokļu trūkuma jautājums (īpaši pilsētās), sevišķi, domājot par jaunu ģimeņu piesaisti. Tiek norādīts uz Igaunijas dažu pašvaldību pieredzi, kas jaunām ģimenēm piedāvā iegādāties pašvaldības zemi mājokļa būvniecībai.

ĀRVALSTU DARBASPĒKA PIESAISTE

Vidzeme ir viens no latviskākajiem reģioniem. Iedzīvotāji dažviet īpaši perifērijā un laukos ir rezervēti pret citādo. Problēma dažkārt ir vietējo iedzīvotāju alkoholisms. Vairums diskusijas dalībnieku tomēr atbalsta citu valstu kvalificēta darbaspēka piesaisti, arī ārvalstnieku piesaisti ar savu kapitālu, lai to ieguldītu Latvijā. Diskusijas dalībnieki uzsver, ka tomēr ir vēlams piesaistīt cilvēkus ar Latvijas iedzīvotājiem tuvu mentalitāti un kultūras izpratni. Vēl joprojām ir visai daudz birokrātisku šķēršļu ārvalstu darbaspēka piesaistē.

IETEIKUMI LĒMUMU PIENĒMĒJIEM PAŠVALDĪBĀS, REĢIONĀ, VALSTĪ

- **Jāturpina paplašināt atbalsts jaunajiem uzņēmējiem.**
- **Jāveicina vietējos iedzīvotājos uzņēmējdarbības gars, mainot dažviet dominējošo patērētāju sabiedrības noskaņojumu.**
- **Prioritāri risināmie jautājumi ir mājokļu, bērnudārzu un izglītības pieejamība.**
- **Īpaši jāatbalsta jaunās ģimenes un sievietes reprodūktīvajā vecumā.**

REĢIONĀLĀ IDEJU DARBNĪCA: LATGALES DEMOGRĀFISKAIS PORTRETS

2019. gada 5. novembris, Rēzekne

IZGLĪTĪBAS LOMA KVALIFICĒTA DARBASPĒKA SAGLABĀŠANĀ UN PIESAISTĒ REĢIONĀ

REĢIONA NODROŠINĀJUMS AR IZGLĪTĪBAS IEGŪŠANAS IESPĒJĀM

Reģionā tiek īstenota izglītības procesa pēctecība, lai rezultātā sasniegtu galveno mērķi – sagatavotu nepieciešamos speciālistus reģionam. Diskusijas dalībnieki atzina, ka pirmsskolas izglītības posmā nav būtisku problēmu. Vēlākajos izglītības posmos reģionā ir saskatāmas šādas problēmas:

- vispārējā izglītībā daudz neskaidrību ar skolu tīkla optimizāciju, trūkst kvalificētu kadru eksakto mācību priekšmetos mācīšanai.
- profesionālajā un augstākajā izglītībā vērojama plaša starp valsts pasūtījumu un esošajām programmām.
- izglītības iestādēm trūkst līdzekļu kvalificētu ārzemju pasniedzēju piesaistei, trūkst labu prakses vietu.
- mūžizglītība bieži neattaisno sevi, tajā ieguldītie resursi dažkārt tiek tērēti neefektīvi.

Atzīts, ka reālajā dzīvē vērojama vēl viena aktuāla problēma – topošais speciālists apgūst kompetences darbam modernās laboratorijās, izmantojot jaunākās tehnoloģijas, bet, sākot darba gaitas, nākas darboties ar novecojušām tehnoloģijām.

Nepieciešams veicināt trīspusēju sadarbību *pašvaldība – izglītības iestāde – uzņēmējs, darba devējs*, kas veicinātu studiju programmu tuvināšanu darba tirgus prasībām, palielinātu prakses vietu skaitu. Vēlams nodrošināt profesionālās un augstākās izglītības iestāžu mācību spēku stažēšanos vietējos uzņēmumos, lai labāk izprastu reālo situāciju.

REĢIONĀ NEPIECIEŠAMĀS PROFESIONĀLĀS KOMPETENCES

Reģionā ir nepieciešami kvalificēti profesionāļi. Nozīmīgākās kompetences, kuras jāpilnveido, ir:

- sevis prezentēšanas prasmes, savu pakalpojumu pārdošanas kompetences;
- digitālā kompetence, akcentējot ne tikai lietošanas kompetenci, bet arī kompetenci digitāla un attālināta biznesa veidošanai.

Nepieciešams pievērst uzmanību vidēja vecuma (40+) darba ņēmēju kompetenču pilnveidei. Diskusijas dalībnieki iesaka jau vidējās izglītības posmā attīstīt līderības, uzņēmības, uzdrīkstēšanās un risku vadības prasmes, atbilstoši integrējot dažādas tēmas un uzdevumus mācību priekšmetos; augstākās izglītības iestādēs ieviešot jaunus studiju kursus.

VIDUSSKOLU ABSOLVENTU UN SENIORU PIESAISTE UN SAGLABĀŠANA

Diskusijas dalībnieki uzsvēra, ka vispirms ir jādomā par reģiona iedzīvotājiem un tikai pēc tam par ārvalstu studentiem. Kā problēma tika minēta tā, ka gados vecākiem iedzīvotājiem (50+) ir gandrīz neiespējami atrast darbu.

Lai darbā iesaistīšanās process būtu sekmīgs un piesaistītu jauniešus, nepieciešamas darba vietas ar konkurētspējīgu atalgojumu. Pašlaik reģionā vidējā alga veido tikai 60% no vidējā atalgojuma Rīgā. Daudziem jauniešiem trūkst motivācijas studēt, jo izglītība bieži vien nav kritērijs labi apmaksātam darbam. Kā labās prakses piemērs tika minēti uzņēmumi un organizācijas Latgalē, kurās tiek nodrošināts konkurētspējīgs atalgojums (900 EUR un vairāk). Tāpēc ir populāri strādāt par zemessargu un robežsargu, šajā profesijā atgriežas pat jaunieši no ārzemēm. Jārod iespēja nodarbinātajiem pilnveidot kompetences, iegūt izglītību, pārkvalificēties paralēli darbam, piedāvājot vakara un neklātienes studijas, attālināto mācīšanos.

INTERNACIONALIZĀCIJAS PROCESI

Reģionā vērojami, galvenokārt, individuāli gadījumi saistībā ar internacionalizācijas procesiem, tai skaitā dažādos kultūras, izglītības, sadraudzības pasākumos. Darba tirgū vairāk tiek piesaistīts lētais darbaspēks, piemēram, celtniecībā. Rēzeknes ekonomiskajā zonā darbojas kopuzņēmumi. Latgale ir pierobežas teritorija ar Krieviju, Baltkrieviju, taču nesakārtotie jautājumi politiskajā un ekonomiskajā jomā apgrūtina kopuzņēmumu izveidi ar šīm valstīm.

Ir gadījumi, ka ārvalstnieki, piemēram, no Zviedrijas, ir iegādājušies zemes īpašumus, taču pagaidām tajos nekas nenotiek.

IETEIKUMI LĒMUMU PIENĒMĒJIEM PAŠVALDĪBĀS, REĢIONĀ, VALSTĪ

- Palielināt vakara vai neklātienes studiju piedāvājumu kompetenču pilnveidei, izglītības ieguvei, pārkvalifikācijai paralēli darbam.
- Nodrošināt izglītības iespējas tiem, kas atgriežas no ārvalstīm, vienkāršojot un saīsinot dokumentu pielīdzināšanas kārtību un laiku.
- Nodrošināt skolēniem/studentiem atlaides sabiedriskajā transportā, kultūras pasākumu apmeklējumam.
- Veicināt kopuzņēmumu veidošanu ar Krieviju un Baltkrieviju, nodrošinot labvēlīgu uzņēmējdarbības vidi.
- Stiprināt reģiona izglītības centru kapacitāti.
- Saglabāt reģiona augstskolas, nodrošinot trīspusēju sadarbību pašvaldība – izglītības iestāde – uzņēmējs.
- Rast iespēju praktikantiem strādāt par atalgojumu.
- Nodrošināt attālinātus kursus latviešu valodā ārzemēs dzīvojošajiem, remigrantiem un viņu bērniem.
- Sniegt atbalstu remigrantu bērniem un viņu vecākiem, piedāvājot psihologa pakalpojumus un nepieciešamības gadījumā skolotāja palīga vai asistenta pakalpojumus;
- Iesaistīt jauniešus senioru informāciju tehnoloģiju kompetences pilnveidē, dodot iespēju jauniešiem nopelnīt.

KVALIFICĒTU SPECIĀLISTU MIGRĀCIJA

EMIGRĀCIJAS SEKAS UN SPECIĀLISTU TRŪKUMS

Latgales reģionā ļoti izjūt iedzīvotāju skaita samazināšanos, gan aizbraukšanas, gan zemās dzimstības dēļ. Pašvaldības, kuras ir tuvāk Rīgai, piemēram, Līvāni, to izjūt mazāk. Visvairāk to izjūt tās pašvaldības, kas atrodas no Rēzeknes uz austrumiem, Krievijas pierobežā. Desmit gados Rēzeknes novads atbilstoši oficiālajai statistikai ir zaudējis ap 6000 iedzīvotāju, bet faktiski šis skaits varētu būt ap 10 000. Tiek minēts, ka populārākās emigrācijas valstis ir Īrija, Vācija, Lielbritānija, Norvēģija un arī Čehija.

Diskusijā tika uzsvērts, ka jaunieši ir aktīvākie emigrētāji un viņi nebaidās radikāli mainīt dzīvi, izmēģināt iespējas citur. Jaunieši pārsvarā dodas uz studijām Rīgā un arī ārvalstīs. Tiek minēts piemērs no kādas vidusskolas klases, kur no 26 skolēniem 20 devās uz Rīgas augstskolām un 4 uz Lielbritāniju. Pēc studijām reti kurš atgriežas, jo jaunieši iepazīstas, apprecas, sāk strādāt, iegādājas īpašumus. Rīgā ir lielākas iespējas, labākas algas, labāki un daudzveidīgāki pakalpojumi tai skaitā sporta, izklaides, kultūras pakalpojumi. Tādā ziņā augstskolas reģionos ir ļoti nozīmīgas, jo tās pietur un „iesakņo” cilvēkus reģionos – jaunieši paliek reģionā, nevis dodas projām.

Speciālistu trūkst visās jomās –vienkāršajās profesijās, trūkst smaga fiziska darba darītāju, kvalificētu strādnieku, kuriem jāstrādā ar moderno lauksaimniecības tehniku un arī augsti kvalificētu speciālistu tiek pieminēti arhitekti, inženieri, būvuzraugi, juristi, ārsti, skolotāji. Pašvaldībās algas nav konkurētspējīgas un pat tur, kur tās ir augstākas, jaunie speciālisti nenāk, piemēra, mediķi reģionālajās slimnīcās, jo dzīves vides un pakalpojumu kvalitāte dzīves vietā neapmierina jauno cilvēku vajadzības.

Kvalificētu speciālistu piesaistīšanā un noturēšanā kā būtiskākais faktors tiek uzsvērts ne tikai konkurētspējīgs atalgojums, bet arī kvalitatīva dzīves un darba vide. No uzņēmēja perspektīvas atalgojums ir izšķirošs, lai piesaistītu darbiniekus, kuri spēj savu darbu paveikt labi. Valsts un pašvaldību pārstāvji skatās daudzpusīgāk, uzsverot arī stabilitātes izjūtu. Reģionu un lauku publiskais tēls un sabiedriskā doma par dzīvi laukos arī ir svarīgi. Ja publiskajā telpā dažkārt dzird izteikumus, ka laukiem nav nākotnes, tad kādēļ, lai jauni cilvēki izvēlētos dzīvi laukos un iegādātos tur īpašumu, veidotu dzīves vidi ar ilgtermiņa skatījumu? Kvalitatīvai dzīves videi ir svarīga infrastruktūra – labi ceļi, bērnudārza un skolas pieejamība, dzīvokļa pieejamība, citu pakalpojumu pieejamība un kvalitāte.

Mazāk kā citās diskusijās tika uzsvērti pozitīvie aspekti dzīvei laukos vai mazpilsētās.

ATPAKAĻMIGRĀCIJA LATGALĒ

Gandrīz katram ir zināmi cilvēki, kas ir emigrējuši, bet retāk ir zināmi gadījumi par tiem, kuri ir atgriezušies. Atgriešanās kā fenomens tomēr ir jūtams – cilvēki interesējas par atgriešanās iespējām. Ar to saskaras ne tikai remigrācijas koordinatore, arī zemessardzē jūtama interese par iespējām strādāt NBS. Atgriešanās iemesli joprojām nav atalgojums vai darbs, tie ir saistīti ar ģimeni, Latgales tradīcijām un vērtībām. Bieži vien nozīmīgs faktors ir pat ne darba saturs un attīstības iespējas, bet tieši darba vietu pieejamība un tāds atalgojums, kas nodrošinātu dzīves izmaksas.

IETEIKUMI LĒMUMU PIEŅĒMĒJIEM PAŠVALDĪBĀS, REĢIONĀ, VALSTĪ

- Pašvaldībām veicināt dzīvojamā fonda izmantošanu atbilstoši situācijai konkrētajā pašvaldībā (piemēram, iespēja jaunajam speciālistam ļaut izpirkt dienesta dzīvokli, jo jaunās ģimenes vēlas izremontēt dzīvokli pēc saviem ieskatiem, bet īres dzīvoklī tas nav izdevīgi vai iespējams).
 - Bankām mainīt kredītēšanas nosacījumus, lai tie būtu izdevīgāki jaunajām ģimenēm, piemēram, atvieglojumi atbilstīgi bērnu skaitam ģimenē, kredītēšana arī ārpus pilsētām vai to centriem.
 - Valsts mērogā ir nepieciešams mainīt attieksmi pret laukiem kā neperspektīvu vietu dzīvei.
 - Vairāk jādomā par decentralizētiem attīstības modeļiem un to, kā lauku iedzīvotājos radīt stabilitātes sajūtu.
 - Pašvaldību mērogā ir jāveido kvalitatīva dzīves vide, sākot ar ceļiem un beidzot ar daudzveidīgiem un kvalitatīviem pakalpojumiem izglītībā, veselības aprūpē, kā arī brīvā laika pavadīšanai.
 - Gan pašvaldībām, gan uzņēmējiem ir vairāk jādomā par kvalitatīvu darba vidi, kuru veido gan atbilstošs atalgojums, gan cieņpilna attieksme un izaugsmes iespējas.
-

KULTŪRA KĀ REĢIONA VIRZĪTĀJSPĒKS

KULTŪRAS RESURSU IZMANTOŠANAS GALVENIE VEIDI

Dalībnieki nepārprotami kā pirmo nozīmīgāko kultūras resursu minēja valodu (augšzemnieku dialektu), kas ir kultūras veidošanas un pastāvēšanas stūrakmens. Tā ir izdzīvojusi cauri vēsturiskajiem laikiem, bet tās lietotāju daudzums ir samazinājies. Tika akcentēti arī citi tradicionālās kultūras veidi – amatniecība, īpaši podniecība kā Latgales reģiona unikālā iezīme, amatierkolektīvi, etnogrāfiskie ansambļi, reliģisko un etnisko tradīciju daudzveidība. Kopumā diskusijas dalībnieki atzina, ka kultūras resursi reģionā vairākumā gadījumu tiek izmantoti tradicionāli. Kultūras nozīme tika uzsvērtā identitātes veidošanā un patēriņā. Diskusijā daudz mazāk kā citos reģionos kultūru minēja kā ekonomiskās attīstības instrumentu.

KULTŪRAS RESURSU IZMANTOŠANAS LABIE PIEMĒRI

Kā labākie piemēri kultūras resursu izmantošanā tika minēti: Rotko centrs Daugavpils cietokšņa kompleksā, koncertzāle "Gors" Rēzeknē, Lūznavas muiža, Slutišķu ciems, Maizes muzejs Aglonā, tradicionālie pagastu svētki, levārījuma svētki Indrā. Tika uzsvērtā augstskolu loma, jo tās ir kultūras un zināšanu nesējas reģionā. Arī citas izglītības iestādes un muzeji tika atzīti par iestādēm, kurām ir būtiska nozīme vietas un reģiona attīstībā.

Ideju darbnīcas dalībnieki pievērsa uzmanību tam, ka pēdējā laikā parādījusies pastiprināta interese par arheoloģiskajiem tautas tērpiem, to veidošanu, eksponēšanu, izmantošanu dažādu pasākumu rīkošanā. Piederība Latgalei tiek apliecināta daudzveidīgi, par to liecina ne tikai valoda, tradīcijas, bet arī Latgales karoga izveide kā novada patriotisma simbols.

Veiksmīgi attīstās kulinārais mantojums, un šajā jomā aktīvi strādā Krāslavas TIC. Krāslavas pils staļļu ekspozīcijā ir stends, kas veltīts piecu tautu virtuvēm. Tika minēti arī Indras ievārijuma svētki kā labās prakses piemērs. Krāslavas TIC veiksmīgi attīsta uzņēmēju sadarbības ideju. Tieši Krāslavas novada pārstāvis akcentēja daudznacionalitāti kā novada bagātību pretstatā tam, ka valstī bieži tā tiek skatīta kā problēma, vai drīzāk kā mākslīgi radīta problēma.

Arī citi dalībnieki pauda atziņu, ka multikulturālismu nevajag politizēt, jo nevar prasīt, lai sešdesmitgadnieki brīvi komunicētu angļu valodā, toties viņi veiksmīgi var komunicēt krievu, baltkrievu valodā. Jāņem vērā šīs paaudžu atšķirības, kas bieži vien tiek atspoguļotas tendenciozi. Kā būtiski vietu attīstībā tika minēti cikliskie pasākumi, jo tieši cikliskums piesaista apmeklētājus.

Veiksmīga sadarbība veidojas starp mūzikas skolām, baznīcām un vietējām kopienām. Baznīcās notiek mūzikas skolu audzēkņu koncerti, uz tiem pat ierodas vieskolektīvi, piem., no Polijas. Dažādos draudžu kultūras pasākumos aktīvi iesaistās jaunieši, it sevišķi tajos, kur mainījās mācītāju paaudzes.

Ziemeļlatgalē cenšas sabalansēt vēlmes ar iespējām, neuzņemot 40-vietīgus tūristu autobusus, jo nav tik lielu resursu, lai nodrošinātu lielām grupām ēdināšanu un naktsmājas. Tiek domāts par velociņu izveidi.

Kā reģiona kultūras resursu min arī nacionālās kultūras biedrības, tomēr atzīstot, ka tās tiek maz izmantotas. Kā problēma tika minēta nepieciešamība pēc paaudžu nomaigās kultūras iestādēs, jo pietrūkst inovāciju. Izskanēja ieteikums vairāk iesaistīt jaunatni, lai būtu jaunas idejas, novitāte, inovatīva pieeja/risinājumi. Tajā pašā laikā tika minēts, ka vairākās Rēzeknes novada vietās kultūras namus veiksmīgi sākuši vadīt gados jauni cilvēki.

Vairums dalībnieku uzsvēra ievērojamu, kolorītu personību nozīmi kultūrā un attīstībā. Kopumā vairākos komentāros izskanēja atziņa, ka tiem, kas ir aktīvi, iet un dara, arī izdodas iecerētais.

KULTŪRA KĀ REĢIONA ATTĪSTĪBAS VIRZĪTĀJSPĒKS

Diskusijas dalībnieki nepārprotami atzina, ka kultūra ir sabiedrību vienojošs elements. Tā veido Latgales vienotības izjūtu, un ir viens no reģiona attīstības virzītājspēkiem, galvenokārt identitātes veidotāja. "*Kultūra uztur garu!*" Kultūras nozīme tika pamatota ar to, ka tā ir dabisks resurss, kas cilvēkam dabas dots, jau kopš bērnības, piemēram, ar šūpuļdziesmām, ka kultūras pamati tiek ielikti jau ģimenē bez īpaša materiālā ieguldījuma.

Tika uzsvērtas divas galvenās kultūras nozīmes, pirmkārt, kultūra kā socializācijas vide no bērnības, lai cilvēki viens otru justu, lai būtu kopības sajūta. Otrkārt, kultūra kā komercvīdes, uzņēmējdarbības sastāvdaļa.

Kā pilnībā neizmantots potenciāls tika minēts sakrālais tūrisms, jo sakrālā tūrisma maršrutu veidošana iesākta tikai pēdējos gados. Izskanēja vēlme pēc aktīviem pasākumiem ģimenēm ar bērniem, lai vienlaicīgi varētu iesaistīt gan pieaugušos, gan bērnus. Atzinīgi tika vērtēti paralēli notiekoši pasākumi bērniem un pieaugušajiem. Izskanēja ieteikums veidot pārdomātāku tūrisma piedāvājumu ģimenēm.

Tomēr atšķirībā no citiem reģioniem parādījās arī pesimistiskas atziņas saistībā ar tūrismu Latgalē. Šo reģionu vairāk apmeklē cilvēki, kuru maksātspēja nav augsta ("*šeit neatbrauks bagātais tūrists, tas brauks uz bagātām valstīm*"), līdz ar to arī finansiālais ieguvums nav liels. Latgali apmeklējot daudz bērnu ģimenes, kuru maksātspēja ir ierobežota. Šie komentāri vedina domāt, ka netiek novērtēta iespēja kaut nedaudz uzlabot savu finansiālo stāvokli ar šādu papildus nodarbi.

IETEIKUMI LĒMUMU PIEŅĒMĒJIEM PAŠVALDĪBĀS, REĢIONĀ, VALSTĪ

- Uzlabot sabiedrisko mediju komunikācijas kultūru par informācijas atainojumu publiskajā telpā.
- Jābalansē finanšu resursu trūkums gan kultūras darbinieku atalgojumam, gan kultūras pieminekļu saglabāšanai.
- Nepieciešamība pēc valsts vai reģiona atbalsta, lai tiktu pildītas koordinējošas funkcijas, kas pārraudzītu kultūras attīstības mehānismu.
- Vajadzētu arī papildus uzmanību pievērst svešvalodu apguvei, jo bieži atbrauc ārzemju tūristi, bet reģionā pietrūkst kvalificētu valodu pratēju. Šeit varētu palīdzēt mācību programmas vai koordinatori, kas novērtē konkrēto situāciju.
- Popularizēt labos stāstus un piemērus Latgalē, kā cilvēki organizē un vada kultūras pasākumus un aktivitātes, kā paši gūst ienākumus savai darbībai, piemēram, stāstot par mazajiem klubiem un kultūras namiem, par to, kā piesaistīt finansējumu.
- Nepieciešams domāt arī par pozitīvā tēla veidošanu valstī. Ir institūcijas, kas rūpējas par valsts tēla veidošanu starptautiskā līmenī, bet nepietiekama uzmanība tiek veltīta valsts tēla veidošanai valsts iekšienē.

DEMOGRĀFISKIE PROCESI UN MIGRĀCIJA

DARBA SVĀRSTMIGRĀCIJA UN IEKŠZEMES MIGRĀCIJA

Latgalē tāpat kā Vidzemē uz Rīgu dodas nedēļas svārstmigranti. Atšķirībā no Vidzemes reģiona svārstmigrācijā iesaistās ne vien celtniecības nozares pārstāvji un studenti, bet arī informāciju tehnoloģiju jomā strādājošie. Reģiona kopīga īpašība ar Vidzemi ir arī visai izteiktā svārstmigrācija uz reģiona lielākajām pilsētām.

Iekšzemes migrācijas kontekstā tika atzīmēta ar militāro jomu saistīto cilvēku pārcelšanās no Ādažiem. Lielai daļai tā ir atgriešanās dzimtajā reģionā. Uz reģionu pārceļas arī robežsargi, policisti un ugunsdzēsēji. Studijas beigušie vairumā gadījumu dodas uz Daugavpili, Rēzekni vai Rīgu. No rajona nomales pārsvarā pārceļas uz Daugavpili. Šī pilsēta ir galamērķis tiem, kuri vairāk izmanto krievu valodu. Lielāko pilsētu tuvumā ir novērojama suburbanizācija, kurā pārsvarā iesaistās jaunās ģimenes ar bērniem. Arī Latgale piesaista cilvēkus ar pievilcīgo dzīves vidi.

SABIEDRĪBAS NOVECOŠANĀS PROCESI

Līdzīgi kā pārējos reģionos, arī Latgalē raksturīgi sabiedrības novecošanās procesi. Daugavpilī, piemēram, ceturtdaļa no visiem iedzīvotājiem ir pensijas vecumā. Tādēļ liela daļa pašvaldības budžeta tiek izmantota pensionāru atbalstam. Pirmspensijas vecuma cilvēki bieži vien vairs nevar iesaistīties darba tirgū. Tam par iemeslu ir gan valodas barjera, gan veselības problēmas. Līdzīga iezīme ar Kurzemi un Zemgali ir tā, ka novērojama aizvien aktīvāka senioru darbība dažādās organizācijās.

Reģionā palielinās pansionātu skaits, sāk parādīties arī privātie pansionāti. Lielais pirmspensijas vecuma iedzīvotāju skaits radīs sarežģījumus nākotnē – daudzās nozarēs būs vēl grūtāk atrast darbiniekus.

PAKALPOJUMU NODROŠINĀJUMS LAUKU APVIDOS AR MAZU IEDZĪVOTĀJU SKAITU

Līdzīgi kā citos reģionos, tiek minēts, ka ir nepieciešami dažādi mobilie pakalpojumi un arī medicīnas pakalpojumu vietas. Joprojām pastāv liela nepieciešamība pēc pansionātiem. Īpaši tiek uzsvērta nepieciešamība pēc kvalitatīviem medicīnas pakalpojumiem. Situācija ar pasta nodaļu pieejamību un internetu nav tik sarežģīta kā Zemgalē un Vidzemē. Banku un bankomātu trūkums gan ir tāda pati problēma kā abos minētajos reģionos. Situācija ar ceļiem ir atšķirīga – daudzi galvenie ceļi ir labā stāvoklī, tomēr ceļus reģiona nomalēs un līdz daudziem īpašumiem noteikti ir nepieciešams krietni uzlabot.

SEZONALITĀTE LATGALĒ UN ROBEŽAS TUVUMS

Rēzeknē un jo īpaši Daugavpilī sezonālitate ir jūtama mācību gada laikā. Gluži kā Zemgalē un Kurzemē vasaras sezonā tūrisms ir izteiktāks. Galvenie galamērķi ir restaurētās muižas un viesu nami, kuri apmeklētājus piesaista ar skaisto ainavu, vidi un kulinārā mantojuma piedāvājumu. Vasaras sezonā pilsētu svētki un citi lielle pasākumi ir daudz apmeklētāki. Daudziem ir otrās mājas pie dažādiem ūdens objektiem. Līdzīgi kā trīs pārējos reģionos, arī Latgalē šie cilvēki tikpat kā neiesaistās vietējā pagasta vai novada dzīvē.

Pierobežā ir arvien mazāk iedzīvotāju. Robežkontroles punktus pie Baltkrievijas robežas veidojas rindas, jo daudzi brauc uz Baltkrieviju pēc lētākām zālēm, degvielas un pārtikas produktiem. No visām trim robežvalstīm ir daudz tūristu, pasākumos bieži piedalās folkloras grupas no Baltkrievijas un Krievijas. Latgalieši, tāpat kā zemgalieši, brauc uz Lietuvu atpūsties, savukārt lietuvieši ne tikai tirgojas (kā Zemgales reģionā), bet arī ir iecienījuši kultūras tūrisma. Pārrobežu sadarbība notiek sporta jomā. Sadarbību varētu veidot arī daudzās citās jomās, piemēram, medicīnā. Kopumā gan robežas kavē ekonomisko sadarbību.

IETEIKUMI LĒMUMU PIEŅĒMĒJIEM PAŠVALDĪBĀS, REĢIONĀ, VALSTĪ

- **Jānodrošina darbavietas ar labu, konkurētspējīgu atalgojumu.**
- **Jāpalielina atbalsts jaunajām ģimenēm.**
- **Jāstrādā pie mājokļu programmas izveidošanas, jārada atvieglojumi mājokļa iegādei.**
- **Jāpiesaista kvalificēti speciālisti darbam laukos.**
- **Jāuzlabo mazākas nozīmes autoceļi reģiona nomalēs un transporta nodrošinājums.**
- **Nepieciešamība pēc pārdomāta atbalsta un stabilitātes, prognozējamības un uzticības veicināšanas dažādās jomās.**
- **Jāpalielina jauno māmiņu pabalsts un jāpagarina bērna kopšanas atvaļinājums līdz diviem gadiem.**
- **Jāturpina darbs pie darbavietu decentralizācijas.**

DEMOGRĀFISKĀ POLITIKA

REĢIONA IZAICINĀJUMI

Vairāki diskusijas dalībnieki uzskata, ka valstī pastāv pārlietu liela centralizācija lēmumu pieņemšanā. Ņemot vērā attālumu no Latgales reģiona līdz galvaspilsētai, tie ir papildus izdevumi un laika patēriņš. Izaicinājums ir arī kvalitatīvas medicīniskās palīdzības sasniegšana. Attālums līdz Rīgai ir visai liels. Maģistrālie lielceļi ir ar ātruma ierobežojumiem un dažviet nekvalitatīvi. Saņemt kvalitatīvu veselības aprūpi nereti var tikai galvaspilsētā. Nopietns izaicinājums ir jaunu darbavietu radīšana, sevišķi jauniešiem. Jauniešus nevar piesaistīt ar zemu atalgojumu. Beidzot studijas Rīgā, jaunieši bieži vien neatgriežas dzimtajā pusē. Diskusijas dalībnieki uzsver labi apmaksātu darba vietu trūkumu. Piemērs ir Krāslava, kur ir novērojams šuvēju trūkums, jo algas ir mazas. Nepieciešams vispusīgi attīstīt reģionālos centrus. Tādi kultūras objekti kā "Gors" ir nozīmīgi reģionālo centru attīstībā.

Jāveicina uzņēmējdarbība. Tomēr Latgales reģionā ir jārēķinās ar augstākām transporta izmaksām līdz Rīgai un Pierīgai. Attālums līdz centram prasa lielākas transporta izmaksas, sadārdzina produkciju un sniegtos pakalpojumus. Ir nepieciešams pievērst lielāku uzmanību subsīdiju un nodokļu diferencēšanas jautājumiem valstī. Aktuāls ir jautājums par vienīgā mājokļa atbrīvošanu no nodokļiem. Latgales reģionam un valstij kopumā nozīmīga ir iedzīvotāju veselības stāvokļa uzlabošanas problēma. Skolās vajadzētu palielināt sporta nodarbību skaitu, lai augtu veselīga jaunā paaudze.

ĢIMENES ATBALSTA POLITIKAS PILNVEIDE

Jārada iespēja jaunajām ģimenēm palikt Latgalē, nevis pārcelties uz citu dzīves vietu. Vēlams veidot sporta un kultūras aktivitāšu centrus brīvā laika un hobiju attīstīšanai. Rēzeknē Ir jauno ģimeņu atbalsta programma: novads maksā papildus pabalstus, pagastu autobusi vadā skolēnus, ir bezmaksas pulciņi, brīvpusdienas. Zemessardzes virsnieku ģimenēm vietas bērnudārzos ir bez rindas. Pašvaldības dzēš daļu no mājokļa kredīta. Zemes nodokļa diferenciācijai nav būtiskas ietekmes uz ģimenes atbalsta politiku. Pašlaik tas ir vērtējams pozitīvi, bet nākotnē diferenciācija varētu palielināties. Kā negatīvu problēmu diskusijas dalībnieki min lielu ilgstošo bezdarbnieku skaitu, kuri ir iemanījušies atkārtoti un ilgstoši saņemt pabalstus. Daži dalībnieki atzīst arī kļūdas pabalstu politikā – cilvēki pierod nestrādāt, tajā skaitā dažkārt ir arī ģimenes ar bērniem.

ĀRVALSTU DARBASPĒKA PIESAISTE LATGALEI

Ir vērojama pozitīva tendence, ka Latgalē, izmantojot remigrācijas programmu, atgriežas pašu cilvēki, kuri ir izglītojušies ārzemēs. Jaunas iespējas ir pavērušas informācijas tehnoloģijas un attālinātais darbs. Reģionā ir nepieciešama palīdzība remigrantu sadzīves jautājumu risināšanā. Dzīvojamais fonds ir mazs un mājokļu cenas augstas. Rēzeknes novadā tiek piešķirti pašvaldību dzīvokļi, bet to skaits varētu būt lielāks. Vēlams piesaistīt finansējumu esošā dzīvojamā fonda remontēšanai. Vairāki uzņēmēji ir gatavi ieguldīt līdzekļus perspektīvā darbaspēka mājokļa iegādē, lai piesaistītu kvalificētus speciālistus.

IETEIKUMI LĒMUMU PIENĒMĒJIEM PAŠVALDĪBĀS, REĢIONĀ, VALSTĪ

- Latgalē izjūt valstisku pieeju daudzbērnu ģimeņu atbalstam, t.sk. ALTUM atbalsta programmas jaunām ģimenēm ietvaros. Ir atvieglājumi auto īpašniekiem daudzbērnu ģimenēs.
- Ieteicams turpināt attīstīt mājvietu programmu – iespējas izmantot kredītus un pašvaldību palīdzību privātās mājas izveidei dzimtajā vietā, elektrības pievada ierīkošanai.
- Vēlams izvērst pašvaldību galvojumus uzņēmēju kredīta saņemšanai.
- Lai piesaistītu speciālistus, nepieciešams samazināt atalgojuma atšķirības Rīgā un Latgalē.
- Nepieciešamas valsts atbalstītas jauniešu profesionālās pilnveides programmas, jo daudzi jaunieši, kas atgriežas Latgalē, ir ar vidusskolas izglītību.
- Latgalē jāturpina pilnveidot kultūrvidi un padarīt to interesantāku.
- Valstiski svarīga ir audzināšana, daudzbērnu ģimeņu godināšana un materiāla palīdzība tām.

REĢIONĀLĀ IDEJU DARBNĪCA: PIERĪGAS DEMOGRĀFISKAIS PORTRETS

2019. gada 10. decembris, Ādaži

IZGLĪTĪBAS LOMA KVALIFICĒTA DARBASPĒKA SAGLABĀŠANĀ UN PIESAISTĒ REĢIONĀ

REĢIONA NODROŠINĀJUMS AR IZGLĪTĪBAS IEGŪŠANAS IESPĒJĀM

Tika vērtēts, ka reģiona izglītības piedāvājums vismaz līdz vidusskolas līmenim ir pietiekams, bet aktualizējas kvalitātes jautājums. Piemēram, Carnikavas novada bērni pamatskolā mācās savā novadā, bet vidusskolas klasēs bieži vien dodas uz Ādažiem vai Rīgu. Arī Krimuldā skola ir celta 650 bērniem, bet pašlaik to apmeklē apmēram 350. Arī vairākas atpakaļmigrantu ģimenes bērniem ir izvēlējušās skolas ar alternatīvām pedagoģijas metodēm, piemēram, Ādažu Valdorfa skolu, jo tajā izmantotās mācību programmas ir tuvākas tam, kādā veidā bērni mācījās iepriekšējā skolā ārzemēs. Ādažu brīvo Valdorfa skolu apmeklē arī bērni no Rīgas, skola organizē speciālu transportu katru dienu.

Reģionā pietrūkst mūžizglītības iespēju, kas palielinātu dzīves kvalitāti – datorprasmju pilnveide, angļu valoda, psiholoģija, veselības veicināšanas aktivitātes, uztura mācība u.c. Iespēju apgūt profesionālās prasmes netrūkst, jo Nodarbinātības valsts aģentūras pakalpojumu klāsts ir plašs.

Daudzi Pierīgas reģiona iedzīvotāji izmanto arī iespējas, ko piedāvā Vidzemes reģions, piemēram, Cēsīs apgūst pedagoģiskās, sociālā darbinieka un sporta izglītības programmas.

REĢIONĀ NEPIECIEŠAMĀS PROFESIONĀLĀS KOMPETENCES

Vislielākais darbinieku trūkums vērojams nozarēs, kurās nav nepieciešama augstākā izglītība, trūkst, piemēram, pavāru, zivju apstrādes speciālistu. Nepieciešami arī vienkārša, fiziska darba strādnieki. Brīvas darbavietas ir pirmsskolas izglītības iestāžu pedagogiem – gan privātajā, gan valsts sektorā. Nepieciešami darbinieki būvniecības un inženierijas nozarēs, kur piedāvā algu ap 2000 eiro mēnesī. Informācijas tehnoloģiju speciālistiem piedāvā iespēju strādāt attālināti. Mazākā apdzīvotā vietā darbinieks jūtas vairāk novērtēts, neaizstājamāks.

INTERNACIONALIZĀCIJAS PROCESI

Populāra ir apmaiņas skolēnu piesaiste – reģiona skolēni dodas mācīties uz ārzemēm, savukārt reģiona skolās uzņem bērnus no ārvalstīm.

Ādaži ir starptautisks novads Pierīgā, kas nodrošina NATO bruņoto spēku izvietojumu. Ādažos pastāvīgi uzturas ap 900 karavīru ar ģimenēm no Kanādas. Karavīru bērni apmeklē Starptautiskās skolas Piņķos un Ķīpsalā, taču tās ir tālu, un šādu skolu varētu atvērt arī Ādažos.

LETEIKUMI LĒMUMU PIEŅĒMĒJIEM PAŠVALDĪBĀS, REĢIONĀ, VALSTĪ

- **Pierīgas reģions ir izteikti neviendabīgs, līdz ar to atšķiras risinājumi, kas piemēroti Rīgai novietojuma ziņā tuvākajiem un tālākajiem novadiem.**
 - **Jāveicina iedzīvotāju pašiniciatīvas loma, iniciatīvas nepieciešamība un pašu atbildība par karjeru, izglītību un dzīvi. To būtu iespējams aktivizēt ar agru karjeras izglītību jau skolas laikā un attīstot izaugsmes domāšanu.**
 - **Attīstīt jauniešu (daļlaika) nodarbinātību un iesaistīšanos darba tirgū jau skolas laikā, kas būtu labs sākums iesaistei darba tirgū un piesaistes veidošanai reģionam.**
 - **Atbalstāms brīvprātīgais darbs, kas varētu ietvert, piemēram, ka jaunieši apmāca vecākās paaudzes cilvēkus datorprasmēs un valodās. Savukārt vecākās paaudzes cilvēkus iesaistīt bērnu pieskatīšanā.**
 - **Mazināt birokrātisko slogu ārvalstu darbaspēka nodarbināšanā.**
-

KVALIFICĒTU SPECIĀLISTU MIGRĀCIJA

EMIGRĀCIJAS SEKAS UN SPECIĀLISTU TRŪKUMS

Pierīga ir vienīgais reģions, kurā iedzīvotāju skaits kopš 1990. gada samazinājies tikai par 2%. Pēdējo 5–10 gadu laikā daudzu Pierīgas novadu iedzīvotāju skaits ir pat dubultojies, piemēram Mārupē. Uz Pierīgu pārceļas jaunās ģimenes, tāpēc daudzviet bērnodārzu trūkums ir ļoti akūta problēma. Bērnodārzu trūkuma dēļ jaunās māmiņas daudzviet nevar atgriezties darba tirgū. Uz Pierīgu pārceļas arī pensijas vecumu sasnieguši cilvēki, lai dzīvotu tuvāk dabai, mierīgākos apstākļos kā lielpilsētā. Ne visi vēlas arī braukt katru dienu uz darbu Rīgā, pavadot daudz laika ceļā un transporta sastrēgumos. Tomēr ne visu jomu speciālisti Pierīgas novados var atrast pietiekami labi apmaksātu darbu dzīves vietas tuvumā vai tuvākajos novados, piemēram, viesmīlības un tūrisma jomā, dabas aizsardzības jomā un pat tirdzniecībā vidējā vadības līmenī. Tajā pašā laikā citi diskusijas dalībnieki atzīst, ka speciālistu trūkst ir. Arī skolotājus ir grūti „noturēt”, jo notiek pieprasītāko priekšmetu skolotāju pārvilināšana. Speciālistus nepieciešams nodrošināt ar dzīvojamo fondu, tad pašvaldībām vieglāk piesaistīt un noturēt speciālistus. Pierīgai raksturīgs zems bezdarba līmenis, darbinieku trūkst daudzās jomās –apkalpošanas jomā, ražošanā (Ādažos uz ražošanas uzņēmumiem ved darbiniekus no Bauskas, Limbažiem, pat no Rīgas), trūkst inženieru, mehāniķu, darbinieku mežistrādē un lauksaimniecībā. Arī pārstrādes uzņēmumos trūkst konkrētu jomu speciālistu.

Speciālistu piesaistei Pierīgas novados problēmas rada dzīvokļu trūkums. Šo problēmu piejūras pašvaldībās, piemēram, Jūrmalā, sekmē sezonālitate – vasarās visi izīrē dzīvokļus vasarniekiem. Ja kāds grib novadā dzīvot visu gadu, jāreķinās ar milzīgu īres sadārdzinājumu vasaras mēnešos (vai augstāku īri visu gadu). Daži uzņēmumi pat ceļ dienesta viesnīcas, piemēram, Ādažos, daži uzņēmumi “iet ārā” no Rīgas. Ādažos dzīvokļu problēma ir ļoti aktuāla – kaut arī pēdējos astoņos gados ir būvēti mājokļi, tie visi jau ir aizņemti. NBS akūti trūkst mājokļu darbiniekiem un viņu ģimenēm. Ādažos Kanādas militārie spēki būvē dienesta viesnīcu, jo nav kur dzīvot.

Konkurence par darbiniekiem ir sīva – atalgojums, jēgpilns darbs un izaugsmes iespējas bieži vien ir izšķirošais faktors, lai piesaistītu un noturētu darbiniekus (arī remigrantus). Mazajiem uzņēmējiem ir grūti konkurēt ar lielajiem gan par tirgu, gan speciālistu piesaistē. Daudzos novados uzņēmējdarbībai un ražošanai trūkst piemērotu telpu.

Diskusijā izkristalizējās arī cita Pierīgas problēma – jaunieši orientējas uz Rīgu. Pierīga ir vairāk saistoša ģimenēm, bet jaunieši dodas uz Rīgu, jo tur ir plašākas darba, pakalpojumu, izklaides, vidējās un augstākās izglītības iespējas. Jauniem cilvēkiem ir nepieciešama arī starptautiskā pieredze. Daudzi jaunieši vēlas apgūt tādas profesijas un specialitātes, kuras Latvijā nepiedāvā. Tāpēc pēc studijām dažkārt darbu atrast Latvijā savā jomā nav iespējams. Daudziem jauniešiem arī mācību metodes Latvijā augstākajā izglītībā nešķiet pievilcīgas.

Izglītības ziņā Pierīgas novados var domāt par vidējās speciālās izglītības attīstību, jo izbraukāt uz Rīgas profesionālās izglītības iestādēm ne visi var. Piemēram, Ādažos būtu nepieciešama tāda profesionālās izglītības iestāde, kas sagatavo mehāniķus gan bruņotajiem spēkiem, gan ražotājiem. Ražošanas robotizācijas dēļ arvien vairāk nepieciešami gan IT speciālisti, gan inženieri un labi mehāniķi. Labu profesionālo izglītības iestāžu šajā jomā tuvumā nav.

SPECIĀLISTU PIESAISTE UN NOTURĒŠANA

Pierīgas reģiona diskusija atšķīrās no citām ar to, ka tajā netika īpaši uzsvērtas ne emigrācijas, ne remigrācijas problēmas. Diskusijas centrā bija reģiona iekšējā migrācija un ikdienas mobilitāte. Tika pat uzdots jautājums, vai Pierīgā vispār vajadzētu īpaši sekmēt remigrāciju. Konkursos uz darba vietām arvien vairāk piesakās vietējie iedzīvotāji. Ir novērots, ka cilvēki kādā dzīves posmā vairs ikdienā negrib darba dēļ braukt lielus attālumus. Sevišķi situācijās, kad ģimenē piedzimst un aug bērni, cilvēki meklē darbu dzīves vietas tuvumā, nevēlas tik daudz laika pavadīt ceļā. Bet jauniem cilvēkiem bez bērniem situācija ir atšķirīga – jaunie speciālisti nebaidās mainīt darbu un braukt tālāk uz to. Jauniem cilvēkiem ir svarīga izaugsme – ja viņi neredz izaugsmes iespējas, tad iespējams, ka viņi drīz mainīs darbu. Augstāk tiek vērtēts darbs specialitātē, jo tad ir iespēja izmantot iegūtās zināšanas. Tika uzsvērti arī labas komandas un darba kolektīva nozīme. Vienā no diskusijas grupām tika atzīmēts, ka dažkārt jauniešiem ir arī nereālas vēlmes attiecībā uz algu. Viņiem vēl nav pieredzes, bet ir lielas ambīcijas, viņi vēlas lielu algu, darba mašīnu un citus papildus bonusus.

Ārvalstīs izglītību ieguvušie jaunieši bieži ir ieguvuši to tādās jomās, kur Latvijā nav sevišķu darba iespēju. Piemēram, gaisa inženierija (kosmosa fizikas specifiska joma) vai zirgu sporta vadība (pasaules elites līmenī). Dažkārt jauniem cilvēkiem nešķiet saistoši atgriezties nesakārtoto sociālās drošības jautājumu dēļ (piemēram, slikta veselības aprūpes sistēma). Vēl ir situācijas, kad Latvijā atgriežas cilvēki ar izcilām zināšanām, bet vietējie šādus speciālistus nepieņem.

Tika minēti arī piemēri, ka remigranti visai sekmīgi ir sākuši uzņēmējdarbību un veiksmīgi sadarbojušies savā starpā.

IETEIKUMI LĒMUMU PIENĒMĒJIEM PAŠVALDĪBĀS, REĢIONĀ, VALSTĪ

- **Pašvaldībām nepieciešams aktīvāk veidot sadarbību ar uzņēmējiem, lai noskaidrotu nozaru un uzņēmumu vajadzības.**
- **Nepieciešams atbalsts mājokļu jautājuma risināšanai, kā arī pirmsskolas izglītības iestāžu atbilstoša plānošana.**
- **Jāuzlabo pašvaldību atbalsts mazajiem uzņēmējiem – gan tirgotājiem, gan ražotājiem, gan mazajiem lauksaimniekiem.**

- Bankām jāmaina kreditēšanas politika mājokļu jomā – vairāk jāatbalsta tie investori, kuri vēlas būvēt īres dzīvokļu namus.
- Jāpilnveido labo prakšu pārņemšanas prakses, lai uzlabotu dzīvotāju piesaistīšas un noturēšanas stratēģijas, piemēram, kā tiek izmantots bezmaksas transports ar Jūrmalas iedzīvotāja karti vai bezmaksas ēdināšana skolās.
- Jāstiprina arī augstskolu studiju programmu kvalitāte, lai jaunieši būtu motivēti studēt Latvijā. Jāveicina dubultā diploma studiju programmu piedāvājums.
- Ļoti nozīmīga ir arī sabiedriskā transporta infrastruktūras nepārtraukta uzlabošana. Tas ir būtiski ne tikai satiksmē ar Rīgu, bet arī novadu iekšienē. Vēsturiskie ciemi ar centriem pārsvarā ir pietiekami labi savienoti, bet jaunie “pļavu” ciemi un novadu nomales ir sasniedzami teju tikai ar personisko transportu. It sevišķi nozīmīgi tas ir, lai būtu sasniedzamas bērnu izglītības un ārpusskolas izglītības iestādes. Arī jauniem cilvēkiem un uz ilgtspējīgu attīstību orientētiem cilvēkiem ērts un pieejams sabiedriskais transports ir ļoti nozīmīgs.

KULTŪRA KĀ REĢIONA VIRZĪTĀJSPĒKS

KULTŪRAS RESURSU IZMANTOŠANAS GALVENIE VEIDI

Kultūras pasākumu un aktivitāšu areāls Pierīgas reģiona gadījumā aptver gan vietējo līmeni, kur notiek novada svētki un dažādas vietēja mēroga aktivitātes, gan Rīgu kā plašu kultūras pakalpojumu piedāvātāju. Diskusijas dalībnieku viedokļi par kultūras pakalpojumu pieejamību atšķiras. Vietējie pasākumi domāti galvenokārt pensionāriem un ģimenēm ar bērniem, kamēr “augstā” kultūra pieejama Rīgā. Citi uzsver tieši vietējo kultūras aktivitāšu nepieciešamību kopienas veidošanai, iedzīvotāju saliedēšanai. Pašvaldība tādā gadījumā ir kā informācijas nodošanas kanāls, līdzdalības, aktīva dzīvesveida veicinātāja.

Pirms vairākiem gadiem Pierīgas reģionā dominēja laukiem raksturīgs dzīvesveids bez īpaša kultūras piedāvājuma. Pašlaik, mainoties iedzīvotāju struktūrai Pierīgā, iedzīvotāju pieprasījums ir radījis attiecīgu kultūras resursu un aktivitāšu piedāvājumu. Piemēram, arī relatīvi mazās apdzīvotās vietās ir dažādas meistarklases, deju nodarbības, kas tradicionāli bija pieejamas tikai pilsētā.

Gandrīz visos novados ir pieejami kino pakalpojumi, ko vietējie iedzīvotāji novērtē ļoti atzinīgi. Aktīvi darbojas vietējās bibliotēkas, uzņēmēji rīko daudzveidīgus kultūras pasākumus, piemēram, stand-up komēdijas, bingo vakarus, pasākumus bērniem. Kultūra tiek izmantota arī kā pašvaldību un uzņēmēju mārketinga instruments. Tomēr nereti reģionā veidojas kultūras pārsātinājums, notiek pasākumu pārklāšanās.

Līdzīgi kā citos reģionos, Pierīgas iedzīvotāji atzinīgi novērtē daudzos augsta līmeņa pašdarbības kolektīvus, amatiermākslas izpausmes, mūzikas un mākslas skolas. Reģions ir bagāts ar kultūras notikumu piedāvājumu, kas iedzīvotājiem bieži vien ir pieejams bez maksas, tādējādi zināmā mērā radot ekskluzīvu vidi un plašu kultūras resursu patēriņu salīdzinājumā ar citām valstīm.

KULTŪRAS RESURSU IZMANTOŠANAS LABIE PIEMĒRI

Pierīgas reģions izceļas ar dažādiem populāriem festivāliem un svētkiem. Tiek uzsvērtas uzņēmēju organizētas aktivitātes, minēti piemēri, ka kultūras jomā uzņēmēju aktivitāte Pierīgas reģionā ir pat intensīvāka nekā Rīgā. Pie pozitīviem piemēriem tiek minēts līnijdeju fenomens, kas dod iespēju iedzīvotājiem piekopt aktīvu dzīves veidu, sanākt kopā, būt piederīgiem kādam kolektīvam/grupai/kopienai, kas ir īpaši nozīmīgi mazajos novados, nelielajās apdzīvotajās vietās.

Kā labais piemērs tiek minēta arī privātā iniciatīva transporta pakalpojumu nodrošināšanai uz/no kultūras pasākumiem Krimuldā. Tiek minēts, ka daļa siguldiešu iecienījuši pasākumus Krimuldā, kur tie ir mājīgāki, personiskāki un nav tik dārgi kā Siguldā, kur dzīvo vairāk iedzīvotāju ar lielākiem ienākumiem. Krimuldā veiksmīgi tiek meklētas jaunas pieejas iedzīvotāju informēšanā, un informācija par aktualitātēm kultūras jomā veiksmīgi tiek nodrošināta ar sociālo tīklu palīdzību. Ieviešot šādu praksi, dažādu pasākumu apmeklētība ir palielinājusies.

REĢIONA POLITIKA KULTŪRAS JOMĀ

Diskusijas dalībnieki nejūt plānošanas reģiona darbību kultūras jomā vai arī kultūras politiku reģionālā līmenī. Daļēji to nosaka plānošanas reģiona ierobežotās funkcijas, daļēji – reģiona ģeogrāfiskais novietojums un saikne ar Rīgu. Galvenie “spēlētāji” kultūras jomā ir pašvaldības un vietējie aktīvisti tai skaitā dažādās biedrībās, pašvaldības iestādes un uzņēmēji.

No plānošanas reģiona būtu nepieciešams atbalsts sabiedriskā transporta pieejamības ziņā, lai Pierīgas iedzīvotāji var apmeklēt vakara pasākumus Rīgā un nokļūt mājās. Izskan ieteikums kooperēties vairākām pašvaldībām sabiedriskā transporta nodrošināšanā.

Mūsdienās ir nepieciešams atrast un izmantot jaunas metodes vietējo cilvēku uzrunāšanai, mārketinga aktivitātēm kultūras jomā. Vairākas pašvaldības pie šiem jautājumiem mērķtiecīgi strādā, jo īpaši pie komunikācijas jautājumiem.

KULTŪRA KĀ REĢIONA ATTĪSTĪBAS VIRZĪTĀJSPĒKS

Diskusijas dalībnieki uzskata, ka kultūras ir reģiona attīstības virzītājspēks, uzsverot jau iepriekš minētās kultūras funkcijas vietējās kopienas dzīvē un jaunu iedzīvotāju piesaistē. Tomēr tas nenoliedz mērķtiecīgāku un pārdomātāku kultūras politikas virzību un funkciju pārskatīšanu.

Pierīgas reģionā daudzas vietas ir piemērotas lielu kultūras pasākumu rīkošanai, jo ir visai viegli sasniedzamas, līdz ar to tiek saskatītas ļoti labas attīstības iespējas nākotnē.

Vietējo tradīciju kopšana, kultūras mantojuma popularizēšana veicina lokālpatriotismu, kas ir ļoti būtisks iedzīvotāju piesaistei.

IETEIKUMI LĒMUMU PIEŅĒMĒJIEM PAŠVALDĪBĀS, REĢIONĀ, VALSTĪ

- **Veicināt plašāku, daudzveidīgāku kultūras aktivitāšu piedāvājumu mazajos novados un mazajās apdzīvotajās vietās. Strādāt pie tradicionālo novadu svētku un festivālu attīstīšanas un kvalitātes saglabāšanas, lai tie nebūtu tik nonivelēti, lai netiktu izkropļots tirgus, jo šajos pasākumos pašvaldības tradicionāli iegulda lielus līdzekļus.**
- **Lēmumu pieņēmējiem vajadzētu vairāk domāt par senioriem, par cilvēkiem, kuriem nav personīgā transporta, jo tieši šai sabiedrības daļai kultūras pasākumi ir grūtāk pieejami.**

- Jādomā arī par attālākajām vietām reģionā, par kultūras aktivitātēm un to attīstību mazajās vietās. Nodrošinot kultūras dzīvi uz vietas, nebūtu tik liela nepieciešamība braukt uz Rīgu. Izskanēja arī vēlme pēc atbalsta pasākumiem, kas veiksmīgi darbojas Ziemeļvidzemē, bet nav pieejami Pierīgas reģionā.
- Atsevišķās vietās kultūras jomā joprojām traucē komunikācijas trūkums un informācijas nepietiekamība par novadā notiekošo. Kā neizmantots potenciāls tiek minēts arī darbs ar jauniešiem.
- Domājot par vietējo tradīciju turpinājumu, arī nākotnē vajadzētu ņemt vērā Pierīgas specifiku – Rīgas vilinājumu un pieejamību, tāpēc īpaši būtu jāpārdomā, kā sarīkot atšķirīgus pasākumus, jo tad cilvēki tos vairāk apmeklēs.
- Lietderīgi būtu veicināt plānošanas reģiona koordinējošo lomu.

DEMOGRĀFISKIE PROCESI UN MIGRĀCIJA

DARBA SVĀRSTMIGRĀCIJA UN IEKŠZEMES MIGRĀCIJA

Pierīgā ir aktīva darba svārstmigrācija, ko nosaka Rīgas tuvums un plašās nodarbinātības iespējas galvaspilsētā. Piepilsētā atrodas arī nodarbinātības centri, jo vairāki lieli darba devēji savu uzņēmējdarbību attīsta Pierīgā un tādējādi piesaista ne tikai vietējo darbaspēku, bet arī svārstmigrantus no citām pašvaldībām (piemēram, starptautiskā lidosta "Rīga", mazumtirdzniecības nozares uzņēmumos). Izglītības iestāžu izvietojums un Rīgas tuvums nosaka ikdienas mācību mobilitāti, jo daudzi Pierīgā dzīvojošie mācās un studē galvaspilsētā. Svārstmigrāciju reģionā nosaka ne tikai darba vietu un izglītības iestāžu izvietojums, bet arī pieprasījums pēc mājokļiem, to piedāvājums un pieejamība iedzīvotājiem. Piepilsētas apdzīvojuma attīstības rezultātā uz Pierīgu dzīvesvietas pārceļ gan Rīgas, gan citu reģionu iedzīvotāji. Šādas iekšzemes migrācijas rezultātā ievērojami palielinās ikdienas darba un mācību svārstmigrācija uz Rīgu. Ir vērojama iedzīvotāju migrācija un svārstmigrācija starp reģiona pašvaldībām, bet tā nav tik izteikta, salīdzinot ar Rīgu. Pierīgas reģiona apdzīvojumā ir vērojamas sezonālās izpausmes, jo vairākās pašvaldībās vēsturiski veidojusies un attīstījusies vasarnīcu apbūve. Tas savukārt liecina, ka vasaras sezonā atsevišķās pašvaldībās sezonāli palielinās iedzīvotāju skaits.

SABIEDRĪBAS NOVECOŠANĀS PROCESI

Novecošanos iedzīvotāji saista ar garāku darba mūžu un iespējamām pārmaiņām karjeras attīstībā. Nākotnē iespējams mainīsies darba tirgus pieprasījums, tāpēc paredzama nodarbināto pārkvalifikācija atsevišķās profesiju grupās un nozarēs. Nepieciešams plānot un attīstīt mūžizglītības programmas. Pieaugot mūža ilgumam un vientuļo senioru skaitam, aktuāla problēma ir atbilstošu sociālās aprūpes iestāžu trūkums. Novecošanās rezultātā iespējamās starppaaudžu konfliktu izpausmes, risinot sociālā atbalsta un aprūpes infrastruktūras jautājumus. Pierīgas pašvaldības jau pašlaik veic lielus ieguldījumus atbilstošas sociālās infrastruktūras attīstībā un pieejamības nodrošināšanā visiem iedzīvotājiem. Attīstīts un pieejams izglītības iestāžu tīkls, sporta un rekreācijas infrastruktūra reģionam piesaista jaunās ģimenes un gados jaunus iedzīvotājus. Seniori novērtē aktīvās atpūtas iespējas un šim nolūkam pašvaldībās izveidoto infrastruktūru, piemēram, nūjošanai.

PAKALPOJUMU NODROŠINĀJUMS LAUKU APVIDOS AR MAZU IEDZĪVOTĀJU SKAITU

Pierīgas reģionā ir daudzveidīgs un labs pakalpojumu infrastruktūras pārklājums. Visi nepieciešamie pamata pakalpojumi ir nodrošināti un pieejami pašvaldību iedzīvotājiem dzīvesvietas tuvumā. Labāks pakalpojumu infrastruktūras nodrošinājums ir novadu administratīvajos un lielākajos apdzīvotuma centros, bet augstāka līmeņa pakalpojumi (izglītība, kultūra, izklaide u.c.) ir pieejami arī Rīgā. Transporta, komunikāciju un sociālajā infrastruktūrā ir veikti lieli ieguldījumi, šie pakalpojumi ir pieejami iedzīvotājiem. Nozīmīgi ieguldījumi veikti, lai uzlabotu rekreācijas un brīvā laika pavadīšanas infrastruktūru. Tomēr esošais pakalpojumu nodrošinājums nav vienmērīgs visā reģionā, un tas nosaka iedzīvotāju dzīves kvalitātes un vietas pievilcības ģeogrāfiskās atšķirības. Pierīgā vēlams izveidot mobilitātes punktus, lai būtu ērti savietot un mainīt transporta veidus (privātais, sabiedriskais, velotransports, autostāvvietas utt.). Efektīvāk varētu izmantot dzelzceļa pasažieru pārvadājumus. Sabiedriskā transporta savienojumi varētu būt labāk attīstīti starp reģiona pašvaldībām, jo pašlaik vairums savienojumu notiek caur galvaspilsētu. Rīgas piepilsētas pašvaldībās būtu attīstāma "park & ride" sistēma. Pakalpojumu nodrošināšanai nepieciešama aktīvāka sadarbība starp reģiona pašvaldībām, iesaistoties plānošanas reģionam un valsts institūcijām. Atsevišķu pakalpojumu (piemēram, sabiedriskā transporta, izglītības, reģiona mēroga infrastruktūras u.c.) plānošanu un pārvaldību varētu deleģēt plānošanas reģionam.

RĪGAS TUVUMS UN NOZĪME PIERĪGAS ATTĪSTĪBĀ

Darba un mācību svārstmigrācijā ļoti liela nozīme ir attīstītai transporta infrastruktūrai. Vairums Pierīgas pašvaldību ir labi savienotas ar Rīgu gan autotransporta, gan dzelzceļa pasažieru pārvadājumos. Attālākās reģiona pašvaldībās, kuras nešķērso dzelzceļš un valsts galvenie autoceļi, sabiedriskā transporta maršrutu tīkls un savienojums ar galvaspilsētu ir ievērojami sliktāks. Rīgas tuvums un migrācijas procesi nosaka to, ka daļa Pierīgas iedzīvotāju, kuri strādā, mācās vai studē Rīgā, tur pavada dienas lielāko daļu. Šiem iedzīvotājiem un tiem, kuri pārcēlušies uz Pierīgu no citurienes, saikne ar dzīvesvietu, vietējo kopienu un piederība dzīvesvietai ir mazāk izteikta. Galvaspilsētas tuvums ietekmē arī internacionalizācijas procesus, jo Rīgai tuvākās piepilsētas pašvaldības dzīvesvietai izvēlējušies arī ārvalstnieki. Rīgas tuvums un piepilsētas apdzīvotuma procesi ietekmē mājokļu un tīres tirgus attīstību Pierīgā, īpaši tajās pašvaldībās, kas robežojas ar Rīgu.

IETEIKUMI LĒMUMU PIENĒMĒJIEM PAŠVALDĪBĀS, REĢIONĀ, VALSTĪ

- **Ieteikums lēmumu pieņemējiem valsts līmenī aptver pārmaiņas nodokļu politikā, kas būtu administrējamas plānošanas reģiona un vietējo pašvaldību līmenī. Tas ļautu veidot pamatotu reģionālo politiku.**
- **Demogrāfisko un migrācijas procesu pārvaldībai nepieciešama koordinēta sadarbība starp valsts institūcijām, plānošanas reģionu un vietējām pašvaldībām, iesaistot arī nevalstiskās organizācijas.**
- **Nepieciešams mazināt birokrātiskos šķēršļus visās ikdienas dzīves jomās, īpaši vietējo pašvaldību darbā.**
- **Nevalstisko organizāciju un vietējās kopienas iesaiste īpaši svarīga, lai apzinātu labās prakses piemērus un iespējamus risinājumus vietu attīstībai.**

- Iedzīvotāju ikdienas mobilitātes kvalitāte ir atkarīga no ieguldījumiem transporta infrastruktūrā, kas jāpilnveido ilgtermiņā.
- Nepieciešama visu iesaistīto pušu aktīva sadarbība mobilitātes punktu izveidē, radot visiem lietotājiem ērtu transporta sistēmu.
- Valsts līmenī nepieciešams sekmēt atbalstu jaunajām ģimenēm mājokļu pieejamībā.

DEMOGRĀFISKĀ POLITIKA

REĢIONA DEMOGRĀFISKIE IZAICINĀJUMI

Pierīgā nav vērojama viena centrālā demogrāfiskās attīstības problēma. Situācija drīzāk ir raksturojama ar dažādību, kas ir atkarīga no novadu atrašanās vietas reģionā. Ekonomiski attīstītākie novadi, kas atrodas tuvāk Rīgai, saskaras ar strauju iedzīvotāju skaita pieaugumu, sevišķi jaunākajās vecuma grupās. Šie novadi (Mārupe, Babīte, Jūrmala, Ādaži, Carnikava, u.c.) saskaras ar infrastruktūras nepietiekamu sagatavotību, vietu trūkumu pirmsskolas izglītības iestādēs un skolās. Savukārt no Rīgas tālākos novados dominē citas problēmas – sliktāka izglītības iestāžu pieejamība, zemāka izglītības kvalitāte, nepietiekama pārrobežu sadarbība. Ja bērns dzīvo vienā pašvaldībā un mācās citā, tad rodas daudz problēmu – netiek piešķirtas brīvpusdienas, nereti trūkst transporta, lai nokļūtu līdz skolai, piem., starp Salacgrīvu un Limbažiem. Starp pārējiem Pierīgas izaicinājumiem tika minēti šādi:

- Darba vietu trūkums – grūtāk ir atrast darbu personām ar augstāko izglītību.
- Pedagogu trūkums (īpaši pirmsskolas izglītības iestādēs) – pašvaldības konkurē savā starpā, lai piesaistītu skolotājus.
- Pansionātu trūkums un vietu nepietiekamība tajos – pašvaldības ne vienmēr ir gatavas risināt pensionātu attīstības problēmas.
- Bērniem no sociāli nelabvēlīgajām ģimenēm tiek sniegts nozīmīgs atbalsts. Tādējādi talantīgākie bērni dažkārt paliek bez pietiekamas uzmanības. Parādās tendence, ka daudzas nelabvēlīgas ģimenes pārtiek tikai no pabalstiem, un bērnu skaits tajās palielinās.

REĢIONA DEMOGRĀFISKIE RISINĀJUMI

Lai gan kopumā demogrāfiskā situācija Pierīgas reģionā ir labvēlīgāka nekā citos Latvijas reģionos, katrai reģiona pašvaldībai ir savas specifiskas problēmas atkarībā no novada atrašanās vietas. Līdz ar to arī demogrāfisko jautājumu risinājumiem ir jābūt dažādiem. Līdzšinējā prakse rāda, ka nozīmīga loma ir infrastruktūras attīstībai, lai piesaistītu iedzīvotājus gan imigrantus, gan jaunās ģimenes. Tāpat tiek novērtēti nodokļu atvieglojumi (nekustamā īpašuma nodoklis) un cita veida atvieglojumi (samazināta maksa par sabiedriskā transporta pakalpojumiem, līdzfinansējums privātiem bērnudārziem, brīvpusdienas, bērnu pulciņi), kā arī pārdomāta satiksmes organizēšana (t.sk. gājēju celiņi). Risinot demogrāfiskos izaicinājumus, ir jāņem vērā reģiona attīstības intereses. Ņemot vērā to, ka Pierīga atsevišķi tiek uzrādīta tikai statistikā, bet Rīgas plānošanas reģionā tā tiek uztverta kopā ar Rīgu, tad plānošanas risinājumus nosaka Rīga un Pierīgas reģions kopā.

ĢIMENES ATBALSTA POLITIKAS PILNVEIDE

Ņemot vērā Pierīgas reģiona risināmo problēmu dažādību, reģiona pašvaldībām ir iespēja mācīties vienai no otras labas prakses piemērus, kā arī izdarīt secinājumus no neefektīviem risinājumiem. Rīgai tuvākajos novados atbalsts pārsvarā tiek nodrošināts, izmantojot infrastruktūras attīstību. Te var minēt skolas, bērnu laukumus, specializētās skolas, piemēram, mūzikas skolas (daļa aktivitāšu tiek finansēta no pašvaldību līdzekļiem, daļu maksā vecāki). Daudzviet tiek nodrošināta piemaksa par auklītēm, privātajām pirmsskolas izglītības iestādēm, brīvpusdienām sākumskolā (Ādaži, Babīte), savukārt pabalstu politika ir raksturīgāka reģiona attālākajiem novadiem.

Tajos novados, kur pirmsskolas izglītības iestādes un sākumskolas ir pārpildītas, pašvaldībām vairāk resursu jāiegulda rindu samazināšanai. Tās "demotīvē" vecākus plānot nākamā bērna dzimšanu. Nevajadzētu arī liegt pašvaldībām ieviest savus atbalsta mehānismus, piemēram, skolām sniegt atvieglojumus, brīvpusdienas tiem skolēniem, kuriem ir ļoti labas vai labas sekmes.

ĀRVALSTU DARBASPĒKA PIESAISTE

Ārvalstu iedzīvotāji pamazām apmetas Pierīgā, kur dzīvošana ir lētāka nekā galvaspilsētā. Tomēr vide daudzviet nav gatava imigrantu uzņemšanai. Tālākajos novados ir mājokļu trūkums un nodarbinātības iespējas, jo īpaši augsti kvalificētiem darbiniekiem.

IETEIKUMI LĒMUMU PIEŅĒMĒJIEM PAŠVALDĪBĀS, REĢIONĀ, VALSTĪ

- **Pansionātu vietu trūkuma jautājuma risināšanai pašvaldībām vajadzētu pilnveidot pārvaldības prasmes, pensionātu vajadzībām pārbūvēt neizmantotu skolu ēkas.**
- **Saistībā ar situāciju nelabvēlīgajās ģimenēs – motivēt bērnus izglītoties un mazināt sociālo pabalstu izmantošanu.**
- **Kā bērnodārzu rindu risinājums (jo tuvāk Rīgai, jo mazāk vietu pašvaldības bērnodārzos) varētu būt "māj-dārziņš" (licencētas aukles), taču līdzfinansējums privātajiem bērnodārziem nav liels, un ne visi var atļauties šādu pakalpojumu. Tādēļ vecāki izvēlas reģistrēties tajās pašvaldībās, kur ir lielākas piemaksas par privātajām pirmsskolas izglītības iestādēm (piem., Ķekavā, Mārupē, Carnikavā).**
- **Lai efektīvāk veicinātu vietējo attīstību, ir nepieciešams stiprināt Rīgas plānošanas reģiona (RPR) lomu. RPR nozīmību varētu stiprināt ar atbilstīga finansējuma piešķiršanu. Īpaši svarīgi tas būtu ceļu attīstības jautājumu risināšanā (piemēram, daļa Pierīgas ceļu pieder pašvaldībām, bet daļa – valstij). RPR vajadzētu kalpot kā labam starpposmam starp pašvaldībām un valsti, plānojot ceļa infrastruktūras attīstību. Tas sniegtu labākas sadarbības iespējas gan pašvaldībām ar valsti, gan reģiona pašvaldībām savstarpēji.**
- **Darba vietu trūkumu daļēji mazina darba dēvēju pozitīvā prakse darba ņēmējiem ļaut strādāt "attālināti".**

REĢIONĀLĀ IDEJU DARBNĪCA: RĪGAS DEMOGRĀFISKAIS PORTRETS

2020. gada 14. janvāris, Rīga

IZGLĪTĪBAS LOMA KVALIFICĒTA DARBASPĒKA SAGLABĀŠANĀ UN PIESAISTĒ REĢIONĀ

NODROŠINĀJUMS AR IZGLĪTĪBAS IEGŪŠANAS IESPĒJĀM

Galvaspilsētā ir plašs visu līmeņu izglītības iestāžu tīkls. Rīgā atrodas pēc studējošo skaita lielākās Latvijas augstskolas, daudz vispārējo, profesionālo un pirmsskolas izglītības iestāžu. Arī Rīgā to izvietojums nav vienmērīgs visās apkaimēs. Labāks izglītības iestāžu nodrošinājums ir pilsētas centrā un pēc iedzīvotāju skaita lielākajās apkaimēs. Būtiski ietekmējošie faktori izglītības nodrošinājumā ir pieejamie mājokļi, konkurētspējīgs atalgojums, sakārtota vispārējā sociālā un inženiertehniskā infrastruktūra, kā arī darba vietu izvietojums. Daudzi vecāki izglītības iestādi bērniem meklē darba vietas tuvumā. Būtiski faktori nodarbinātības veicināšanai, kvalificēta darbaspēka piesaistei un noturēšanai Rīgā ir piedāvātās sociālās garantijas, darba vide, izaugsmes iespējas gan karjeras, gan profesionālās pilnveides jomā. Sabiedrības novecošanās ietekmē Rīgā jāveido plašāks mūžizglītības iespēju nodrošinājums. Tas ļautu paaugstināt visu vecuma grupu iedzīvotāju dzīves kvalitāti.

NEPIECIEŠAMĀS PROFESIONĀLĀS KOMPETENCES

Galvaspilsētai nepieciešami gan augsti kvalificēti profesionāļi, gan arī kvalificēti pakalpojumu un ražošanas jomas speciālisti. Nepieciešamās profesionālās kompetences, kas būtu jāpilnveido, ir šādas:

- stratēģiskās vadības un līderības kompetences augstākā līmeņa speciālistiem;
- digitālās kompetences, attīstot ne tikai lietotāja prasmes, bet arī profesionālās kompetences digitāla/attālināta biznesa veidošanai;
- komunikatīvās kompetences, t.sk. valodu zināšanas visu jomu speciālistiem;
- uzņēmējdarbības spēju attīstības kompetences;
- atbilstošas finanšu prātības kompetences;
- atbilstošas personāla vadības kompetences;
- risku identificēšanas un vadības kompetences.

Rīgā, lai nodrošinātu lielāku augsti kvalificētu profesionāļu īpatsvaru, jāīsteno šo speciālistu pārkvalifikācija un noturēšana darba tirgū arī pirmspensijas vecumā (t.sk. nodrošinot dzimumu līdztiesību). Profesionālo kompetenču attīstībā būtiska loma ir elastībai un efektīvai sadarbībai, lai spētu ātri reaģēt uz darba tirgus pārmaiņām. Nepieciešamās kompetences jāattīsta ciešā sadarbībā starp darba devējiem, pašvaldību, nevalstiskajām organizācijām un vietējo apkaimju biedrībām. Būtiska nozīme ir savlaicīgām izmaiņām normatīvajos aktos, kā arī publiskā un valsts pārvaldes sektora spējai piemēroties darba tirgus izaicinājumiem.

Valsts līmenī nepieciešams nodrošināt efektīvāku studiju un profesionālās pilnveides programmu koordināciju, savlaicīgi reaģējot uz pārmaiņām darba tirgū. Jāmeklē risinājumi arī izglītības satura un metožu pilnveidē.

VIDUSSKOLU ABSOLVENTU UN SENIORU PIESAISTE UN NOTURĒŠANA

Nozīmīga ir absolventu, ārvalstu studentu un senioru motivācija iesaistei darba tirgū. Pieredzes stāsti liecina, ka tehniskās profesijās seniorus ir vieglāk noturēt un iesaistīt darba tirgū. Pakalpojumu sektorā ir ļoti augsts pieprasījums pēc mazkvalificēta un vidēji kvalificēta personāla – īpaši vidusskolu, profesionālo izglītības iestāžu vai arodskolu absolventiem. Pieprasītāko profesiju grupās ir jāīsteno pasākumi studējošo skaita saglabāšanā, lai tiktu pabeigta pirmā līmeņa augstākā izglītība un iegūta atbilstoša kvalifikācija. Būtiski priekšnoteikumi darba tirgus attīstībai Rīgā ir konkurētspējīgs atalgojums, pieejami mājokļi, piedāvātās sociālās garantijas, darba vide un karjeras izaugsmes iespējas. Labās prakses piemēri liecina, ka uzņēmumu aktīva iesaiste izglītošanās vai pārkvalifikācijas posmā ir atzīstama iniciatīva profesionāla darbaspēka sagatavošanā un noturēšanā. Nepieciešams stiprināt arī sadarbību starp darba devējiem, izglītības un pētniecības iestādēm, kā arī pašvaldību. Aktuāla problēma iesaistei darba tirgū ir “talantu” un jauno profesionāļu aizplūšana uz ārvalstīm, kā arī spēja „noturēt” Latvijā izglītību ieguvušos ārvalstniekus. Latvijā izglītību un kvalifikāciju ieguvušo ārvalstnieku iesaistei darba tirgū nepieciešamas pārmaiņņas normatīvajos dokumentos.

INTERNACIONALIZĀCIJAS PROCESI

Metropoles statuss sekmē pilsētas iekļaušanos starptautiskajā konkurencē par izglītotiem profesionāļiem. Rīgā tiek īstenota augstākās izglītības internacionalizācija. Galvaspilsētas augstākās izglītības iestādes aktīvi konkurē savā starpā un ar citām Baltijas jūras reģiona valstīm un pilsētām ārvalstu studentu piesaistē. Studējošo piesaistei no ārvalstīm Rīgā ir liels potenciāls, ko iespējams attīstīt, aktīvāk sadarbojoties augstākās izglītības iestādēm, nozares ministrijai un pašvaldībai. Studiju laikā daļa ārvalstnieku iekļaujas darba tirgū mazāk kvalificētās profesijās, piemēram, pakalpojumu sektorā. Pašlaik internacionalizācija netiek koordinēta vai vadīta ne plānošanas reģiona, ne arī pašvaldību līmenī. Imigrācijas jautājumus augstskolas pārsvarā risina pašas sadarbībā ar Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldi, nesauņemot lielāku atbalstu. Rīgai raksturīga iezīme ir ārvalstu studentu ietekme uz mājokļu īres piedāvājumu un cenām centra apkaimēs, kā arī lielāko augstākās izglītības iestāžu tuvumā.

IETEIKUMI LĒMUMU PIENĒMĒJIEM PAŠVALDĪBĀS, VALSTĪ

- **Kvalificēta darbaspēka sagatavošanā, noturēšanā un piesaistē Rīgai nepieciešama sistēmiska pieeja visos izglītības līmeņos.**
- **Būtisks ieguldījums izglītības jautājumu un procesu labākai koordinācijai būtu efektīvāka sadarbība starp visām iesaistītajām pusēm – valsts institūcijām, pašvaldību, darba devējiem, augstskolām un nevalstiskajām organizācijām.**
- **Efektīvākai sadarbībai nepieciešams savlaicīgi un precīzi identificēt izglītības jomā nepieciešamās vajadzības un kompetences.**
- **Izglītības saturā ir jāintegrē tēmas un darba veidi, kas saistīti ar uzņēmējspējām, digitalizāciju, inovāciju ieviešanu, finanšu pratību, stratēģisko vadību, līderību un komunikatīvajām prasmēm.**

- Profesionālajām studiju programmām jābūt elastīgākām, iesaistot konkrētās jomas vai nozares speciālistus. Tādējādi izglītības programmas tiks pielāgotas darba tirgus prasībām, īstenojot darba vidē balstītās studijas un nodrošinot prakses vietas pie potenciālajiem darba devējiem.
- Darba tirgū pieprasītās jomās profesionālās ievirzes programmu licencēšanas procedūra ir jāvienkāršo, lai tā kļūtu ātrāka un efektīvāka, tādējādi nodrošinot programmu elastīgumu un atbilstību darba tirgus konkrētā laika prasībām.
- Jāveicina nevalstisko organizāciju iesaiste karjeru nodrošinošo prasmju attīstībā.
- Studiju programmās, kuras apgūst ārvalstnieki, ir jāiekļauj tādas tēmas, uzdevumi, kursi, kas palīdzētu labāk iekļauties ne tikai Latvijas darba tirgū pieprasītākajās profesijās, bet arī vietējā kopienā.
- Darba devējiem jāuzlabo darba vide, lai darba ņēmēji labprāt izvēlētos konkrēto uzņēmumu. Jāīsteno sociālās atbildības pasākumi, ieguldot resursus izglītības un kultūras vides kvalitātes uzlabošanā.

KVALIFICĒTU SPECIĀLISTU MIGRĀCIJA

EMIGRĀCIJAS SEKAS UN SPECIĀLISTU TRŪKUMS

Rīgas pilsētas iedzīvotāji ikdienā neizjūt būtiskas emigrācijas vai Rīgas iztukšošanās sekas. Ir novērojama blīva svārstmigrantu plūsma, kas palielina vides, gaisa un trokšņa piesārņojumu. Daudzviet pilsētā novērojamas tukšas ēkas un nesakārtotas fasādes, kas varētu liecināt par iedzīvotāju skaita sarukšanu, īpaši centra apkaimē. Emigrācijas sekas atspoguļojas arī sabiedrības iedzīvotāju vecuma struktūrā, un Rīgā ir novērojama sabiedrības novecošanās.

SPECIĀLISTU PIESAISTE UN NOTURĒŠANA

Rīgā ir ļoti jūtams zema un vidēji atalgota darbaspēka trūkums (sanitāri, apkopēji, aukles, viesmīļi, apkalpojošais personāls), kā arī speciālistu trūkums medicīnas un izglītības nozarēs. Rīgā novērojams arī augsti kvalificēta darbaspēka trūkums dažādās nozarēs, ko varētu risināt ar remigrāciju. Ideju darbnīcas dalībnieki norādīja uz tehniskiem un praktiskiem izaicinājumiem remigrācijai, kā arī uz to, ka augsti kvalificētiem speciālistiem trūkst karjeras izaugsmes iespēju Latvijā.

Lai būtu iespējams noturēt un piesaistīt speciālistus, ir jānodrošina izglītības iespējas bērniem – bērnudārzi, skolas, kvalifikācijai atbilstošs un konkurētspējīgs atalgojums, jārisina mājoķļu pieejamības jautājums. Ārzemēs esošajiem speciālistiem būtu nepieciešams sniegt informāciju par remigrācijas procesu, jāsniedz atbildes un atbalsts sarežģītumu gadījumos.

Jāizveido mehānisms, kā noskaidrot Rīgas iedzīvotāju apmierinātību ar dzīvi Rīgā, lai savlaicīgi varētu reaģēt uz tiem aspektiem, kas liek rīdziniekiem pārcelties uz dzīvi Pierīgā vai pat ārpus Latvijas.

Rīgas sabiedrībā, lai gan mazāk kā citviet Latvijā, bet tāpat vērojamas ksenofobijas un homofobijas izpausmes, kas var kavēt remigrāciju. Tas var izpausties tādos gadījumos, kad emigrantu dzīvesbiedri pieder pie citas kultūras, rases vai ir tā paša dzimuma personas.

Speciālistu piesaistē jāpaplašina fokuss uz visu vecumu speciālistiem, jo pašreiz dažkārt vērojams, ka lielāka uzmanība tiek pievērsta jauniešiem profesionāļiem.

IETEIKUMI LĒMUMU PIEŅĒMĒJIEM PAŠVALDĪBĀS, REĢIONĀ, VALSTĪ

- **Jāpapildina Nodarbinātības valsts aģentūras darbība, piedāvājot vairāk atbalsta arī augsti kvalificētiem speciālistiem.**
- **Jāveicina mūžizglītības un tālākizglītības iespējas.**
- **Jāveicina iedzīvotāju iesaiste pašvaldības darbā, raisot piederības izjūtu un lokālpatriotismu iedzīvotājos, īpaši sadarbojoties ar NVO un apkaimju biedrībām.**
- **Jānodrošina vasaras prakses ārvalstīs studējošiem, jauniešiem no Latvijas, tādējādi stiprinot emigrantu saites ar Latviju un iespējas dibināt profesionālos kontaktus, vienlaicīgi veicinot zināšanu apmaiņu un pārnesi.**
- **Lai veicinātu remigrāciju, jāvienkāršo un jāpaātrina starpvalstu diplomu pielīdzināšana, izglītības un kvalifikācijas atzīšanas process.**
- **Jāpārskata akadēmisko amatu vēlēšanu sistēma, pielīdzinot to starptautiskajai praksei.**
- **Sabiedrībā jāveicina dažādi informatīvie pasākumi, kas sekmē atvērtību un iecietību.**
- **Jāatvieglo imigrācijas prasības tiem ārzemniekiem, kuru dzīvesbiedrs ir Latvijas pilsonis.**
- **Jānodrošina latviešu valodas apguves iespējas gan vietējiem iedzīvotājiem, gan remigrantiem un jaunatbraucējiem.**
- **Lai veicinātu mobilitāti un zināšanu pārnesi publiskajā sektorā, jāmaina stāža izvērtēšanas kārtība, lai varētu ņemt vērā starptautisko pieredzi, īpaši darbu starptautiskajās organizācijās, kā arī jāveicina publiskā sektora darbinieku novirzīšana darbam ārvalstīs.**
- **Jāattīsta pilsētvide, kas ir draudzīga ne tikai automašīnām, bet arī citiem transporta līdzekļiem, jāuzlabo sabiedriskā transporta infrastruktūra.**

KULTŪRA KĀ REĢIONA VIRZĪTĀJSPĒKS

KULTŪRAS RESURSU IZMANTOŠANAS GALVENIE VEIDI

Rīga nepārprotami tiek atzīta par kultūras galvaspilsētu ar bagātīgu kultūras aktivitāšu piedāvājumu gan profesionālajā gan amatierlīmenī, kaut gan tajā nav vienādas iespējas visām iedzīvotāju grupām. Daudzi diskusijas dalībnieki uzsver kultūras aktivitāšu un objektu nevienmērīgu sadalījumu pilsētas teritorijā.

Salīdzinot ar Eiropas pilsētām, Rīgā apkaimju aktivitāte kopumā nav attīstību virzoša, izņemot vairākus labos piemērus, piemēram, Āgenskalna apkaimes biedrība, Anniņmuižas apkaimes biedrība. Palielinoties iedzīvotāju pirkspējai, lielāks kļūst arī pieprasījums pēc kultūras. Diskusijā izskanēja atziņa, ka kultūras pasākumi Rīgā ir pietiekamā daudzumā un iedzīvotāji ir „izlutināti” šajā jomā.

KULTŪRAS RESURSU IZMANTOŠANAS LABIE PIEMĒRI

Līdzās tradicionālajiem veidiem tiek ieviesti jauni – tiek īstenoti kultūrā sakņoti „zaļie” pasākumi, piemēram, zaļie pārgājieni pilsētā, maršruti pa apkaimju muižiņām u.c. mazāk zināmiem objektiem. Tajos savijas kultūra, vēsture, aktīvs dzīves veids. Rodas dažādas jaunas aktivitātes, kas saistās ar zaļo dzīves veidu, bezatkritumu dzīves veidu, dažādas radošās darbības. Mainās vietējie tirdziņi – tie kļūst zaļāki, veselīgāki. Atdzimst un veidojas jaunas socializācijas vietas dažādās Rīgas apkaimēs (piem., Āgenskalna tirgus atdzimšana). Liela loma ir aktīvām apkaimju biedrībām (piem., Āgenskalna apkaimes biedrība, Anniņmuižas apkaimes un radošās iniciatīvas biedrība “Rīga Annenhop”, Pārdaugavas radošais centrs u.c).

Kā labie piemēri tika minēti arī slidotavu un sporta laukumu ierīkošana un labiekārtošana, dažādi pasākumi parkos, bibliotēku darbs un nozīme apkaimēs, festivāls „Staro Rīga”. Pie tradicionālajiem veidiem tiek minēti muzeji, to īstenotie tematiskie pasākumi, piemēram, Muzeju nakts.

REĢIONA POLITIKA KULTŪRAS JOMĀ

Kaut arī galvaspilsēta ir ar kultūras aktivitātēm visbagātākā, tomēr, runājot par plānošanas politiku, diskusijas dalībnieki akcentēja to, kas viņuprāt nav vēl izdarīts un būtu jārisina nākotnē. Dalībnieki uzsvēra, ka nepieciešams daudz vairāk saskaņot valsts politiku un pilsētas politiku kultūras jomā. Pilsētas attīstību bremzē nepietiekamā kultūras politikas saskaņotība ar tūrisma politiku. Ir nepieciešama daudz ciešāka sadarbība starp dažādu institūciju departamentiem, kuru darbība un lēmumi ietekmē kultūras jomu. Kopumā pilsēta nepietiekami uztur profesionālo mākslu.

KULTŪRA KĀ ATTĪSTĪBAS VIRZĪTĀJSPĒKS

Diskusijas dalībnieki piekrīt, ka kultūra ir ļoti svarīga komponente, tomēr ir daži bremzējoši aspekti. Lai gan notiek daudzskaitlīgas diskusijas, augsta līmeņa kultūras funkciju nodrošināšanai Rīgā ir nepieciešama gan moderna koncertzāle, gan konferenču centrs. Vairāk pūļu jāpieliek vēsturisko teātra tradīciju uzturēšanā un saglabāšanā. Šādu objektu trūkums ierobežo pilsētas attīstību. Tika minēts, ka Eiropas lielajās pilsētās kultūrā sakņotas attīstības virzošs spēks ir apkaimju iedzīvotāji, bet tas nav attiecināms uz Rīgu, jo aktivitātes ir vērojamas tikai dažās apkaimēs.

IETEIKUMI LĒMUMU PIENĒMĒJIEM PAŠVALDĪBĀS, VALSTĪ

- **Vērtīgi būtu ik pa laikam lielos pasākumus koncentrēt kādā no apkaimēm. Ieteikums padomāt par vienotu svētku noformējumu apkaimēs, lai iedzīvotājiem tās būtu vairāk pamanāmas. Izskanēja arī vēlme, lai apkaimēs tiktu organizētas tādas vietējās kultūras aktivitātes, kuras iespējams sasniegt kājām, neizmantojot sabiedrisko transportu.**
- **Ļoti būtiska ir transporta infrastruktūras sakārtošana – gan vietu sasniedzamība, gan nokļūšana vakarā uz mājām.**

- Jādomā par kultūras objektu un aktivitāšu nevienmērīgo telpisko sadalījumu pilsētā. Nepieciešamība Rīgas svētkus un citus lielos kultūras notikumus decentralizēt pa apkaimēm, piemēram, “Ziemassvētkus ne tikai Rīgas centrā”.
- Ideju darbnīcas dalībnieki ieteica vairāk izmantot bibliotēku potenciālu.
- Piedāvāt lielāku pasākumu dažādību, tematiskus pasākumus dažādām iedzīvotāju grupām – jaunajām māmiņām, pensionāriem, pusaudžiem, arī ģimenēm ar bērniem.
- Nepieciešams nodrošināt to pasākumu kvalitāti, kas tiek organizēti 11. novembra krastmalā, definējot konkrētā pasākuma mērķauditoriju.
- Rīgā trūkst marķētu kultūras tūrisma maršrutu, kā tas ir citās Eiropas lielajās pilsētās. Tajos dažāda laika kultūras notikumi tiek iezīmēti, marķēti ar atšķirīgām informācijas zīmēm. Nepieciešams aktīvāk izmantot kultūras iniciatīvas kā vietas atpazīstamības instrumentu, popularizēt tās vietas, kas atrodas ārpus pilsētas centra.
- Pašvaldībai nepieciešams vairāk atbalstīt apkaimju biedrību darbu, nodrošinot telpas un sniedzot finansiālu atbalstu.
- Arī citās apkaimēs veicināt tādu pozitīvu, kultūrā sakņotu socializēšanās vietu veidošanu kā Kalnciema kvartāls, Āgenskalna tirgus, Anniņmuiža un tās apkārtnē, Pļavnieku jaunā centra izpausmes pie uzbērtā kalna.
- Veicināt lielāku izpratni par kultūras sasaisti ar ienākumiem.
- Veicināt mecenātismu.
- Apsvērt pētījuma nepieciešamību par dažādu apkaimju iedzīvotāju kultūras vajadzībām.
- Nodrošināt caurspīdīgumu, norādot pasākumu organizatorus, lai sabiedrībai būtu zināms, vai pasākumus organizē pašvaldība vai nevalstiskās organizācijas, biedrības, uzņēmēji u.c.
- Attīstīt pasākumus ar to dalībnieku aktīvu līdzdarbošanos dažādās radošās darbnīcās un cita veida pasākumos, veicināt pieejamību kultūrizglītībai mūžizglītības projektos.
- Turpināt un izvērst pilsētu – lauku sadarbību, izmantojot Berlīnes pieredzi – periodiski slēdzot satiksmi dažādās pilsētas daļās un organizējot zemnieku tirdziņus.
- Īstenojot dažādus jaunus pasākumus, izmantojot netradicionālas metodes, kas veicina pakāpenisku cilvēku attieksmes un ieradumu maiņu (piemēram, Tērbatas ielas eksperiments).
- Pozitīva un veiksmīga kultūrpolitika veicinātu arī aizbraukušo Latvijas iedzīvotāju biežāku ciemošanos Latvijā, lai piedalītos kultūras pasākumos (ne tikai Dziesmu svētkos), tādējādi uzturot ciešāku saikni ar Latviju.

DEMOGRĀFISKIE PROCESI UN MIGRĀCIJA

DARBA SVĀRSTMIGRĀCIJA UN IEKŠZEMES MIGRĀCIJA

Rīgai kā Latvijas lielākajai pilsētai, kurā koncentrētas darba vietas, raksturīga izteikta darba svārstmigrācija. To ikdienā raksturo gan privātā, gan sabiedriskā transporta plūsma no rīta uz Rīgu, bet vakarā no tās. Transporta infrastruktūra līdz ar to ir noslogota, veidojas satiksmes sastrēgumi. Ikdienas braucienus ietekmē arī tas, ka vecāki izvēlas bērniem skolu vai bērnudārzu Rīgā, lai gan paši dzīvo ārpus Rīgas.

Rīgas svārstmigrācijā iesaistās dažādas iedzīvotāju grupas, tie ir gan cilvēki ar augstāko izglītību, kuriem savas dzīvesvietas tuvumā nav atbilstoša darba vietas piedāvājuma, gan dažādu jomu darbinieki, pēc kuriem ir pieprasījums darba tirgū, it īpaši pakalpojumu jomā. Nozīmīga loma ir arī mācību mobilitātei.

Daudzi jaunieši pārceļas uz Rīgu, lai studētu. Daudz augstskolu beidzēju paliek Rīgā. Jaunie speciālisti ir dzīvokļus. No citiem Latvijas novadiem iebrukušie saglabā ciešas saiknes ar iepriekšējo dzīvesvietu, tai skaitā arī deklarēto dzīves vietu.

IEDZĪVOTĀJU SASTĀVA PĀRMAIŅAS

Rīgā vērojama iedzīvotāju sastāva dažādība un atšķirība dažādās pilsētas daļās. Pēdējos gados ir palielinājies ārzemnieku, it īpaši ārzemju studentu, skaits. Pilsētas centra apkaimēs daudz biežāk var sastapt gados jaunākus cilvēkus. Gados vecāki iedzīvotāji biežāk sastopami sociālisma periodā celtajos daudzstāvu mikrorajonos, kas ir ir etniski daudzveidīgi. Pilsētas nomalēs daudz jauno ģimeņu ar bērniem dzīvo pēdējos gados celtajās ēkās t.s. "jaunajos" projektos. Līdz ar to nerodas iespāids, ka Rīgā iedzīvotāju skaits ir samazinājies. Raksturīgi, ka vēsturiskajos mazstāvu apbūves rajonos bieži vienā mājā dzīvo ģimene vairākas paaudzēs. Par iedzīvotāju sastāva pārmaiņām pilsētā liecina fakts, ka līdzās latviešu, krievu valodai arvien biežāk tiek lietota angļu, vācu un citas valodas.

SABIEDRĪBAS NOVECOŠANĀS PROCESI

Uz novecošanos ir jāraugās kā uz iespēju. Tika atzīmēts, ka "Vecāki cilvēki – gudrāki cilvēki", tāpēc ir jāapsver, kā izmantot šo cilvēka kapitālu? Ko var darīt seniori? Kā veidot sava veida kultūras apmaiņu? Kā seniorus padarīt aktīvākus? Jārada un jāpilnveido infrastruktūra, kuru var izmantot seniori. Jāpalielina aktīvo senioru īpatsvars. To varētu darīt, veidojot apkaimju centrus, jo daudzos Rīgas rajonos tādi vēl nav izveidoti. Arī pilsētplānošanas kontekstā būtu vairāk jādomā par gados vecākiem cilvēkiem. Tas ir īpaši svarīgi saistībā ar satiksmes infrastruktūru. Daudziem senioriem ir grūti piemēroties tehnoloģiju attīstībai, un tas ir jāņem vērā dažādu pakalpojumu sniegšanas kontekstā. Tāpat jāveicina sadarbība un izpratne starp paaudzēm un jāakcentē senioru lomas nozīme.

PAKALPOJUMU NODROŠINĀJUMS

Izglītības (it īpaši bērnudārzu) un veselības aprūpes nozaru pieejamības un kvalitātes uzlabošana ir īpaši būtiska, jo to nodrošinājums atšķiras pilsētas apkaimēs.

Daudz labāks ir nodrošinājums ar tirdzniecības pakalpojumiem, jo desmit minūšu gājienā no dzīvesvietas ir tirdzniecības vietas. Tas liecina, ka uzņēmēji ir elastīgāki un ātrāk reaģē uz pieprasījumu. Situācija pašvaldības piedāvāto pakalpojumu jomā nav viendabīga. Vietām tiek nodrošināti labā līmenī un ātri, bet citur situācija ir sliktāka. Nodrošinot pakalpojumus, ir jāņem vērā, ka pilsētas iedzīvotāji noveco. Problēmas var radīt situācija, ka vairāki pakalpojumi tiek piedāvāti tikai digitāli, un daudzi gados vecāki iedzīvotāji tos nespēj izmantot. Vairāk jāveido sociālās mājas un mājas gados vecākiem cilvēkiem.

IETEIKUMI LĒMUMU PIENĒMĒJIEM PAŠVALDĪBĀS, VALSTĪ

- **Nepieciešams sekmēt elastīgāku darba laiku, kā arī iespēju strādāt attālināti.**
 - **Būtiski ir nodrošināt pieejamus mājokļus, paplašinot pašvaldību dzīvojamo fondu, kā arī veidojot privāto – publisko partnerību šajā jomā.**
 - **Jāuzlabo mājokļu programmas gan studentiem un jauniešiem profesionāļiem, gan citām vecuma grupām.**
 - **Jāuzlabo migrācijas pārvaldība.**
 - **Būtiska loma ir arī kvalitatīvas un pievilcīgas pilsētvides veidošanai, lai pilsēta būtu vieta, kurā cilvēki vēlētos dzīvot.**
 - **Jāizvērs integrācijas programmas pilsētā dažādām iedzīvotāju grupām.**
 - **Jāstiprina sadarbība starp Rīgu un Pierīgu, lai meklētu kopīgus risinājumus dažādās jomās, lai administratīvā robeža nebūtu šķērslis sadarbībai.**
-

DEMOGRĀFISKĀ POLITIKA

DEMOGRĀFISKIE IZAICINĀJUMI

Rīgā viena no izteiktākajām problēmām ir ģimenēm ar bērniem piemērotu kvalitatīvu mājokļu trūkums par pieejamām cenām. Piemērota mājokļa pieejamība bieži ietekmē lēmumu par bērnu skaita palielināšanu, kā arī par remigrēšanu. Rīgas mājokļu īres tirgus neelastības radītās problēmas atsevišķi darba devēji mēģina risināt saviem spēkiem. Piemēram, veikalu tīkls "Rimi" izmanto hosteļus, lai izmitinātu savus darbiniekus. Veidojoties jaunai ģimenei vai tajā ienākot mazulim, ģimene bieži ir spiesta pārcelties uz Pierīgu, kur ir izdevīgāki nosacījumi mājokļa iegādei. Latvijas kredītēšanas sistēma un Rīgas īres sistēma nerada drošības un stabilitātes sajūtu par nākotni.

Iedzīvotāju sadalījuma struktūru attiecībā uz mājokļa iegādes iespējām diskusijas dalībnieki vērtē proporcijā 10 : 80 : 10, t.i. 10 % iedzīvotāju mājokli var iegūt dažādu sociālo programmu rezultātā, piemēram, īres tiesības sociālajā mājoklī; 10 % iedzīvotāju pietiek savu finanšu līdzekļu mājokļa iegādei; savukārt 80 % ir jāreķinās ar kredītu iespējām.

Nozīmīgs izaicinājums ir arī pirmskolas izglītības iestāžu un interešu izglītības pulciņu pieejamība. Parādās tendence, ka vecāki meklē bērnudārzu tuvāk darba, nevis dzīves vietai. Pieprasījumu pēc Rīgas bērnudārziem ievērojami palielina Rīgā strādājošo Pierīgas iedzīvotāju bērni.

Pašreizējā deklarēšanas sistēma (persona deklarējusies vienā adresē, bet faktiski dzīvo citā) sekmē to, ka Rīgas sociālos pakalpojumus (pansionātus, izglītības iestādes, veselības aprūpes pakalpojumus) lieto ne tikai rīdnieki, bet arī Pierīgas iedzīvotāji. Īpaši tas izpaužas rindās uz vietu bērnudārzā. Kā problēma tiek minēta arī 1.–4. klases vecuma bērnu „pieskatīšanas” vietu trūkums – gan pēcpusdienās, kamēr vecāki ir darbā, gan vasaras brīvdienās.

RISINĀJUMI DEMOGRĀFISKAJIEM IZAICINĀJUMIEM

Rīgā viena no centrālajām problēmām ir pieejamo mājokļu trūkums, kuras risināšanai vajadzētu ņemt vērā iedzīvotāju demogrāfiskās struktūras specifiku. Jauni mājokļi nepieciešami dažāda tipa ģimenēm – gan jaunām ģimenēm ar vai bez bērniem, gan senioriem (t.sk., vientuļiem). Vientuļnieku gadījumā iespējama risinājums var būt “grupu dzīvokļu” modelis, kad personas bez radniecīgām saitēm kopīgi īrē vienu dzīvokli. Latvijā pagaidām tas ir populārs galvenokārt studentu vidū. Tomēr tas būtu risinājums arī gadījumos, kad vientuļās māmiņas vai arī seniori nepietiekamu ienākumu dēļ nespēj vieni segt dzīvokļa uzturēšanas izdevumus.

Lai risinātu demogrāfiskos izaicinājumus, Latvijai ir iespēja izmantot citu valstu pieredzi. Pieaugot vientuļu cilvēku skaitam valstī, risinājumiem jābūt vērīgiem ne tikai uz dzimstības veicināšanu, bet vispirms uz pašu ģimeņu veidošanos. Viens no potenciālajiem resursiem ir arī efektīvāka remigrācijas veicināšana, kuras īstenošanas svarīgs nosacījums ir mājokļu pieejamība; nodarbinātības iespējas jauniešiem, kuri atgriežas pēc studijām ārzemēs (t.sk. iedrošinot veidot un attīstīt uzņēmējdarbību Latvijā); tēla veicināšana par iespējām Latvijā un labvēlīga vide remigrantu uzņemšanai. Izskanēja arī ierosinājums par skolu beidzēju emigrācijas veicināšanu, lai jaunieši gūtu pieredzi ārvalstīs un vēlāk to izmantotu Latvijā.

Ģimenes ar bērniem ir jāmudina un jāaicina atgriezties Latvijā pirms bērna skolas gaitu uzsākšanas. Vēlāk, kad izglītības process jau uzsākts, ir grūtāk pieņemt lēmumu par atgriešanos. Dažkārt atgriešanās gadījumā izrādās, ka Latvijas skolas nav gatavas integrēt remigrantu bērnus. Jāizpēta un jāizmanto to valstu pieredze, kurās veiksmīgi tiek realizēti remigrācijas pasākumi.

ĢIMENES ATBALSTA POLITIKAS PILNVEIDE

Lai pilnveidotu atbalsta politiku, ir jāveic sabiedrību izglītojošs darbs, sekmējot izpratni par dzīvi ģimenē ar bērniem (idejas popularizēšana, ka “bērni – tas ir forši”). Ģimenēm, kurās ir bērni (vai tos plāno), ir vajadzīgi ne tikai ekonomiski izdevīgi kvalitatīvu mājokļu piedāvājumi, bet šiem mājokļiem jābūt atbilstošiem ģimenes lielumam. Piemēram, ģimenei ar diviem bērniem jābūt piedāvājumā mājokļiem ar vismaz trim guļamistabām.

Sociālās infrastruktūras attīstībai ir iespējas popularizēt Rīgas apkaimju biedrības “labas prakses piemērus”, kas regulāri sadarbojas, lai sagatavotu pieteikumus finansiālā atbalsta saņemšanai apkaimju infrastruktūras uzlabošanai (piem., Dzirciema apkaimes biedrība apvienojās ar citām apkaimēm, lai šādā veidā ierīkotu bērnu spēļu laukumu).

Ziemeļvalstīs ir izplatīta prakse būvēt kvartālus bez autostāvvietām, savukārt Rīgā likums neatļauj būvēt vai renovēt māju, ja tai nav paredzēta autostāvvietā. Šī iemesla dēļ nav apstiprināts arī kāds projekts, kurā bija paredzēts renovēt māju sociālā nama izveidei senioriem, no kuriem nevienam automašīna nepieder.

ĀRVALSTU DARBASPĒKA PIESAISTE

Arvien vairāk palielinās ārvalstu imigrantu loma darbaspēka trūkuma risināšanā. Tomēr Rīga no šīm personām negūst lielus ienākumus nodokļu veidā. Mazkvalificētie ārvalstu darbinieki atrodas šeit uz neilgu laiku un vairumā gadījumu nedeklarējas. Savukārt, augsti kvalificētiem speciālistiem bieži vien strādā attālināti. Tāpat kā jaunajām ģimenēm, tā arī ārvalstu darbaspēka piesaistei ir svarīgs mājokļa pieejamības jautājums.

Diskusijas dalībnieki vairāk uzsvēra nepieciešamību un iespējas veicināt remigrāciju.

Remigrācijas veicināšanai nepieciešama efektīvāka komunikācija starp valsti un pašvaldību un potenciālo remigrantu. Šie cilvēki vēlas, lai iesākums dzīvei Latvijā būtu pēc iespējas ērtāks, saprotamāks, viņi sagaida arī vienkāršākas procedūras sava biznesa uzsākšanai.

Augsti vērtējama ur ārvalstīs iegūtā izglītība un pieredze uzņēmējdarbības jomā, kas sekmētu dažāda veida ekonomisko aktivitāšu attīstību Latvijā. Latvijas jauniešiem, kuri izglītību ieguvuši ārvalstīs, ir mērķis veidot lielus biznesa projektus, kurus viņi vēlētos realizēt arī tad, ja atgrieztos Latvijā. Lai atgūtu šos jauniešus, nepieciešams veicināt tieši šādu lielu projektu realizāciju.

IETEIKUMI LĒMUMU PIEŅĒMĒJIEM PAŠVALDĪBĀS, VALSTĪ

- **Latvijā ir vajadzīga mērķtiecīga demogrāfiskā politika, kas vērsta uz “iedzīvotāju skaita palielināšanu vai samazināšanas apstādināšanu”.**
- **Jāveic arī izglītojošs darbs sabiedrībā, veicinot izpratni par dzīvi ģimenē ar bērniem, paaudžu solidaritāti, bērnu nozīmi sabiedrības ilgtspējīgai attīstībai.**
- **Ģimenei ar bērniem ir vajadzīga drošības sajūta par ekonomisko stabilitāti un sociālo nodrošinājumu. Īpaša uzmanība ir jāpievērš tam laika periodam ģimenē, kad bērnam ir 0–3 gadi. Mātei ir jāatgriežas darbā, lai nezaudētu darbavietu, taču daļa bērnodārzu uzņem bērnus tikai no trīs gadu vecuma. Psihologu pētījumi liecina, ka tikai neliela daļa bērnu divu gadu vecumā ir gatavi bērnodārzam, tāpēc daudz slimo. Vecākiem ir jābūt izvēlei – atgriezties darbā un samaksāt auklītes pakalpojumus vai arī palikt mājās ar bērnu līdz trīs gadu vecumam, saglabājot darbavietu. Šajā gadījumā otram vecākam jānodrošina iespēja nopelnīt tik daudz, lai uzturētu visu ģimeni.**
- **Valsts un pašvaldības līmenī nepieciešams veicināt efektīvu mājokļa politiku, domājot par to, kā būvēt kvalitatīvi un tajā pašā laikā ekonomiski izdevīgi iedzīvotājiem, kā arī izvēloties tās teritorijas, kurās ir attīstīta sociālā infrastruktūra. Vajadzētu veidot jaunajām ģimenēm piemērotus mājokļus, lai tās nepārceļas uz Pierīgu (piemēram, attīstot privātmāju zaļos rajonus).**
- **Jāpieņem politisks lēmums, definējot, kas ir atbildīgs par iedzīvotāju nodrošinājumu ar mājokļiem – valsts, pats cilvēks vai viņa darbavieta.**
- **Nemot vērā to, ka sociālos pakalpojumus un infrastruktūru izmanto ne tikai rīdnieki, bet arī Pierīgas iedzīvotāji, demogrāfiskajai politikai vajadzētu ietvert arī Rīgai specifiskus instrumentus. Nepieciešams uzlabot arī veselības pakalpojumu pieejamību Rīgas apkaimēs. Šobrīd ir situācija, ka gan ģimenes ārsts, gan speciālisti ir vieglāk pieejami Rīgas centrā.**

- Valsts līmenī vajadzētu risināt arī tādus ar mājokļiem saistītus jautājumus kā augsta nekustamā īpašuma kadastrālā vērtība, jo īpaši Rīgas centrā, kā arī “dalītā īpašuma tiesību” jautājums – kad māja pieder vienam īpašniekam (īpašniekiem daudzdzīvokļu māju gadījumā), bet zeme citam. Bieži vien strīdu dēļ ar zemes īpašnieku, nav iespējams uzlabot infrastruktūru (bērnu laukumu iekārtošanu, utt.). Iedzīvotāji tādos gadījumos izjūt nedrošību par to, kas notiks zemes īpašnieka maiņas gadījumā.